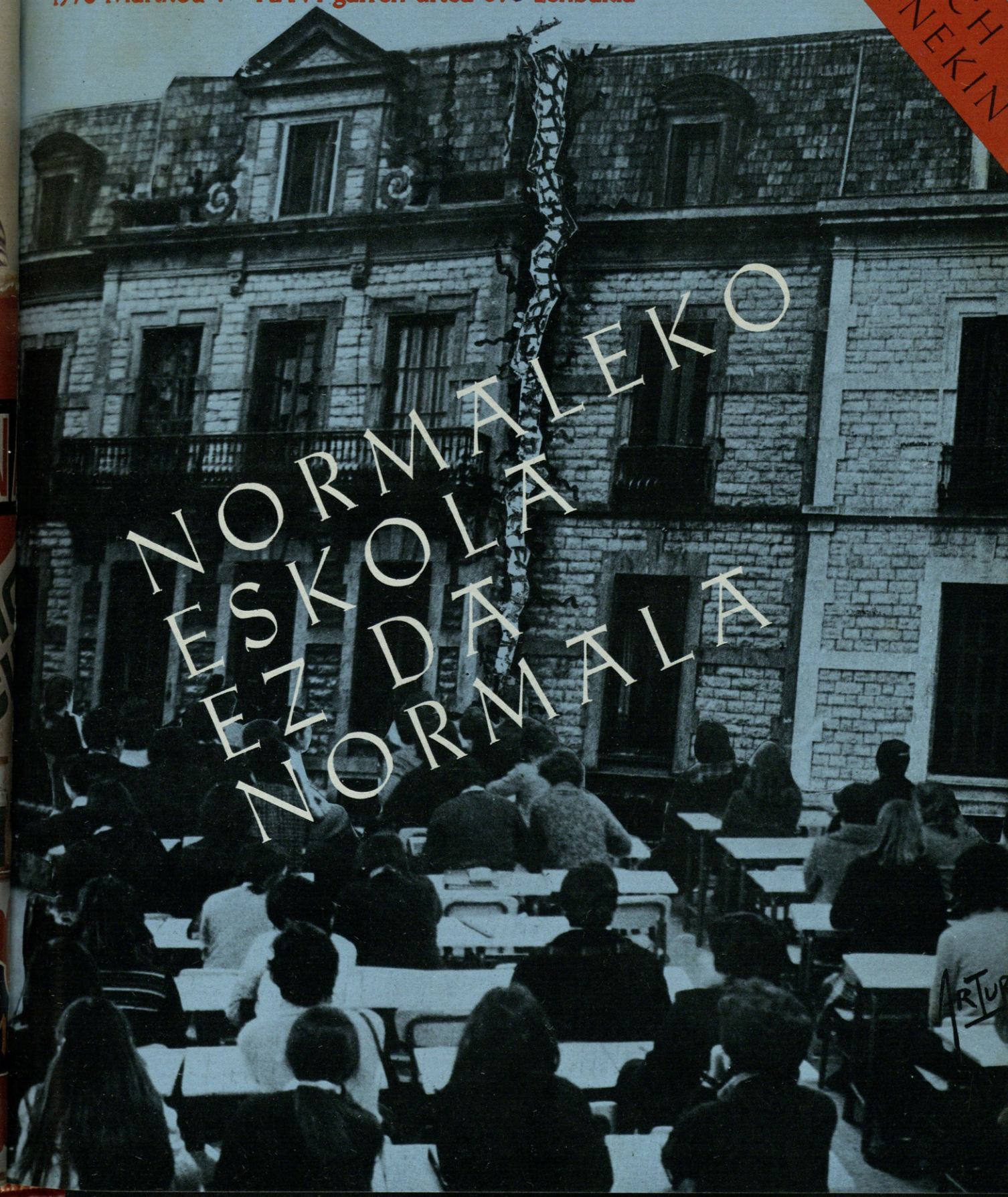

zeru ARGIA

1976-Martxoa-7 - XXVI garren urtea 678 zenbakia

XIRINACH
EUSKALDUNEKIN

NORMALEKO
ESKOLAK
NORMALA

**LURRAREN EMAITZAK!
LURRAREN OSASUNA!**

zeruko ARGIA

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragol-
ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaletano Ezeiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga
eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Iruñia), Odile Kru-
zeta (Eibar), L. Baraiazarra
(Markina), Axari (Idiazabal),
Idiakez (Deba), Alix Trueba (Ka-
rrantza), Etxetxukoak (Herrera),
Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Ize-
ta (Baztan), Uztarri (Oiartzun),
Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Ha-
rri (Zestoa), Murumendi (Bea-
sain), Katazuri (Durango) eta
abar.

HARPIDE SARIA:

Barruan 600 pezeta

Korreo batasuneko
herrietan 800 pezeta

Atzerrietako beste
herrietan 1.100 pezeta

Airez 1.700 pezeta

Salmenta (ale
bakoitza) 20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»

Camino de las Canteras, s/n.

IRUÑEA

D.L.: 80-1963

NON ZER

ESPAINIAR ERAKUNDEEN HAUZIA,

Joxe M. Odriozola 8

GALIZIAZ ZIRIKADA BATZU, Iñatz 9

MADRID-EKO KAZETARIEN GREBA, Eztebe ... 10

GOIHERRI: RESIDENTZIAREN ARAZOA 11

XIRINACH EUSKALDUNEKIN, Siker 13

MICHELINGO LANGILEAK KAZETARIEKIN,
Irastortza 16-17

GURE BIDE AZPIEGITURAZ, J. L. Lizundia ... 18

«MAGISTERIO» ESKOLAKO ARAZOAK,
Herrialde 19

BULEBAR IREKIA, Amatiño 24

EUSKAL HERRIETATIK 26-27-28

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

Getaria, 10 - Urrutizkiñak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726
Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanlirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.
Urrutizkiñak: 552850 - 552854
Apartado 1381

JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN
URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

Donosti-Aurrerki-Kutxa

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko aziak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan
etorriak

Baserriaren alde

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

NORMALEKO ESKOLA EZ DA NORMALA

Eta zer da normala hemen?

Elizatik urruti omen dabiltzan langileak elizetan sartzen zaizkigu «eguneroko ogiaren» eske. Huelgarik aipatzerik izan ez duten kazetariak greban ditugu, berri-iturriak izkutu-an gorde nahi dituztelako. Urtetako diktaduraren euskarri izan den jendea, demokrata txartelak ematen ari da.

Eskolak, —aterik eta hormarik gabea— irekia izan behar duela dioten gazteek ateak eta hormak osorik dituen ikastetxe berria eskatzen dute. Askatasunaren alde diren ikasleak euskara ikastera behartzearen aldeko dira. Eta etsaminen eta selektibidadearen aldeko diren irakasleek ez dute euskara ikastera inor behartu nahi.

Normala ez den gauza asko gertatzen da gure artean. Maixuek umearen hizkuntzarik ez jakitea da hoietako bat. Pedagogia eta psikologia apur bat jakin behar luketenek ez diote umearen hizkuntza ez jakiteari ezeren garrantzirik ematen. «Dakienaren bidez irakasten omen zaio ez dakiena». «Ezagunaren bidez ezezaguna».

Egia hori ez da gaur goizean asmatua. Euskal Herriko eskoletan, ordea, ez da sekula bete. Maixuaren hizkuntza ez zekien umeari parra egin zaio. Umearen hizkuntzarik ez zekien maixuari egiteko orde. Umeak ez zekien hizkuntza batean irakatsi zaizkio umeari matematika, historia, geografia eta abar.

Bilinguismoa gora eta bilinguismoa behera dabiltzan garai honetan euskara jakitera ez da maixurik ere behartu nahi. Herriak euskal unibertsitatea eskatzen duenean euskal eskolak ere ukatu egiten zaizkio herriari.

Maixu-gaiak hezitzen eta eskolatzen ari diren magisterioko irakasleek ez dakite euskal historiarik, euskal geografiarik ez euskararik.

Normaleko eskola ez da normala. Halere normaltzat hartzen du askok eta askok. Normaltzat hartzea ere ez da normala. Ohitura guztiak ez dira onak, ez dira normalak. Baina ohiturak normaltzat jotzeko arriskua dugu gizonok.

Euskaraz ez dakien maixuak ez gaitu harritzen. Harritzen ez gaituen bitartean ez gara normalak. Zentzua galdurik dugu.

ERAKUNDEEN APOLOGIA

Instituzioetaz ari naiz, geure instituzioen premiaz eta garrantziaz, alegia.

Azken berrogei urteotan, nola-bait mintzatzeko, personalismoaren joerak arrakasta handia izan du Europa aldean, eta gure artean ere beste horrenbeste gertatu izan da. Mugimendu eta korronte horren eraginez, erakundeak txikitu beharrean ibili gara jo eta ke. Persona salbatzearen, erakundeak gutietsi ditugu. Personaren balio sakratuen izenean, erakundeak jipoitu ditugu.

Halere eta konturatzeke, ez ote gara gero tranpa batean erori? Izan ere, jokabide hori gehiegi markatuz gero, badirudi gizona bakarka bizi den izpiritu hutsa dela, eta ez duela ez ezeren ez inoren beharrik. Badirudi gizona berekasa bizi daitekeela, inorekin lotu eta elkar-tu gabe.

Ene ustez, jarrera hori sinplek-eria ikaragarria da eta guztiz kaltegarria gerta daiteke, batipat gauzak herri mailan planteatzen baldin badira. Postura horrek, persona salbatu beharrean, jostailu bezala edozein sistemaren atzaparretan uzten du. Beraz, herrigintzarako jarrera hori arbuigarria duzu. Ikus deza-gun gauzak nola diren.

Erakundeen kontra amorratuta ibili izan bagara, erakunde horik txarrak eta zapaltzaileak zirelako izango zen, noski. Ez, ordea, erakunde oro derrigor horrelakoa delako. Ez da komeni ustekabeen maila batetik bestera pasatzea.

Gizartean bizitzeko, erakundeak behar-beharrezkoak ditu gizonak. Nola bizi gintezke bestela? Eta batipat, herri mailan eta politika alorrean gauzak pentsatzen hasiz gero, erakundeen beharra ezinbestekoa da.

Hori bai, geure erakundeak behar ditugu, geure Herriari dagozkionak, Herria altxa eta sendotuko dutenak. Izan ere, eta mamira goazela, zergatik dago Euskal Herria hain nahastua eta ahuldua? Erantzuna bakarra da: berari dagokion erakunde eta antolamendu taxuzkorik ez duelako. Gure Herriaren erakundeak arrotzak dira gehienbat, hots, Herriaren arnasa zaindu

eta indartu beharrean, zapaldu eta bortxatu egiten dute.

Bestalde —eta historia lekuko—, Euskal Herriaren hondamendia eta gainbehera bere-bereak zituen erakundeak eta legeak galdu zitue-nean hasi zen. Ordutik honakoa, geure erakundeen hutsune ikaragarria eta ahulezia galanta besterik ez duzu. Hutsune eta ahulezia horrek esplikatzeko du gure Herriaren ibilera nekoso.

Galzoria etorri zen bidetik etorri beharko du osasuna ere. Galzoria, erakundeen galtzetik; osasuna, erakundeen eraikitzeak.

Une hontan bereziki, gure Herriarentzat erakunde berriak eta bereziak muntatu beharra begien bistan dago. Orain arte erakunde arrotzek gure Herria itsuski izorratu duten bezala, orain Herria jaso eta indartuko duten erakundeak muntatzen saiatu behar. Hauxe da gu-

re eginbehar gorrienetakoa.

Azkenik, erakundeek salbatuko dute Euskal Herria. Herri baten bizimoldeak eta etorkizuna ez dira bakarkako lan hutsez prestatzen. Hortan taldeek eta erakundeek dute gehienbat hitza. Bestela, jai dago.

Eginkizun hau, barruti guzietan eta maila orotan dago planteatu beharra: politikagintzan, sindikagintzan, irakaskuntzan, etab., hots, herrigintzaren eremu guzietan.

Hontaraz gero, bada hamaika erakunde modu: gobernu, alderdiak, sindikatoak, udalak, ikastolak, al-dizkariak eta argitaldariak, unibertsitatea, Euskaltzaindia, etab. Horik denak erakundeak dira, Herriak beharrezko dituenak. Hortaz, Euskal Herria aurrera atera nahi badugu, erakunde horik eta beste sail bat indartzen saiatu beharko dugu.

Joxe Lizarralde

NORK, LEHENENGO HARRIA?

Espainiako Estatuaren politika berrian, nola jokatu du Alderdi komunistak? Ixilpean, orain arte bezala, ala legez? Hau da oraingoan politikari gehienek beren buruari egiten dioten galdera.

Agiri da honelako galderaren erantzunak geroko politika osotara baldintzaketuko duela.

Nahiz klandestinidadetan gelditu, nahiz arauz erabili, Alderdi komunistak iraungo du, dudarik gabe, bere indar berarekin. Areago, jokaera berria egiazko demokrazia den, ala ez, jakiteko, Alderdi komunistak onartze ala desonartze hori «test» bezala hartuko da, nahi eta nahiez.

Baldin arazo honi politikazko efikaziaren aldetik begiratzen bazaio, batere bereizterik gabe jokatu behar da, Alderdi komunistari eta beste Alderdi guztiei eskubide berdinak emanaz. Hau da, behintzat, Espainiako ezker guztiaren eta zentro gehienaren iritzia.

Alderdi komunistak onartu nahi ez duten eskuindarrek, ber-ritz, honoko arrazoiaketa hau egiten dute, beren jarrera zuri-

tzeko.

Premia nagusi: a egiazko demokrazia batetan demokraziaren etsaiek ezin dezakete batere to- kirik izan. Premisa txikia: komu- nistek demokraziako jokoa ez dute sekula onartu, beren asmoa eta xedea demokraziako Gizar- teak ondatzea izan delako, non nahi eta beti. Konklusioa: beraz, komunistek ez dute eskubiderik izaten ahal «demokrazia espai- nola» batetan esku hartzeko.

Ez gara hemen hasiko silojis- mo horren akatsak aztertzen. Beste gauza bat da honetan ha- serre arazten gaituena. Eta he- men dago gure galdera.

Nola daiteke hainbeste urte- tan demokrazia arrasto guztiak debekatu eta ezeztatu dituzte- nek berek, orain besteei demo- kraziaren patenteak eman nahi izatea? Egiazko demokratik zein diren esateko, zer eskubide du- te?

Demokraziaren baldintzak ja- rri nahi dituzten inkisidore ho- rien artean demokraziaren aur- kako errurik gabe izan dadinak, bota beza lehenengo harria.

Karlos Santamariak

ZATI EZAK ETA GARAITUKO DUK

«Divide ut Regnes». Makiabeloren politika lege hau beste askorena ere izan da, denboren gauetik gure eguneraino.

«Zati eza keta garaituko duk» esaera eta jokaera, gudu kontuetarako aipatzen da batez ere. Etsaiaren gudariak eta indarrak bi puskatan, mila puskatan hautsita ikustea, bai gauza ederra, jendea iheska, garaipena gure eskuetan. Politikak ekintza baktua izan behar balu ere, esaera horrek balio izaten du politika borroketarako, kultura borroketarako bezalaxe. «Zati ezak eta garaituko duk».

Berri Onaren hitzek baiesten digute zatiduraren, bereztearen garrantzia. «Bere buruaren kontra erdibiturik dagoen erreinua hondatu egingo da, eta bere buruaren kontra erdibiturik dagoen uria edo etxea ez da zutik egongo».

Hau dugu batasunaren arazoa.

Hau dugu Euskal Herriaren arazoa ere.

Gezurra izango da noski harako harek esan omen zuena, alegia katalan herriarekin ongi konpontzeko diru asko eman behar zaiola, Euskal Herriarekin konpontzeko berriz ez zaiola ezer eman behar, ez dagoela problemarik, euskaldunak beren artean hiltzen baitira, elkar hiltzen dute, beti zatiturik dagoen herria baita.

Baina gezurra izan arren egiaeren kutsurik badu.

Euskal Herrian iaioak izaten gara besteek gutaz eta gugatik behin baino gehiagotan farra eginerazten. Haien poza! Beren eskuetan gauzkate eta gultotan. Ikasiko ahal dugu burutsuagoak izaten...

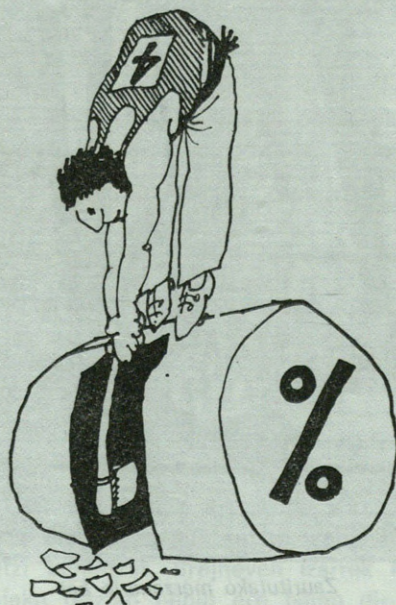
Hau ordea hitzegiteko modu bat besterik ez da. Euskal Herriak ez baitu etsairik. Non daude? Nork dio gure Herriaren etsaia dela?

Beraz, teoria hutsean ari garenez gero, kezkarik gabe agertuko dugu gai honetaz esan ohi dena. Adiskideak bezala, etsaiak ere bi motatekoak izaten direla, barrengoak eta kanpokoak. Etxekoak izaten omen da okerreana, kanpokoari antzematen baitzaio, eta etxekoak etxeko baitirudi, laguntzaile, fede oneko. Dena den, jar dezagun: bi etsai: hemengoa eta hangoa.

Badakizue aspalditxo honetan zer esaten den, deaburik ez dagoela. Eta uste hauxe omen da, hain zuzen ere, deabruaren, etsaiaren, lehen-lehenengo azerikaria: bera ez dagoelakoa sinestearaztea...

Urte pare bat pasatxo izango da Ma-

kiabeloz (Maquiavelo-z, Machiavel-ez edo Machiavelli-z, berdin zaio) zertxobait idatzi nuela «Malgu, Maltzur, Mardul» izeneko idazlantxoan. Eta Makiabeloren gaiztakeriaz. Ezin konta halakoak dira horren kontra azaldu direnak. Ez dakit batek ere esan ote duen berekin konforme dagoenik. Badakit, al-diz, kontra mintzatutako asko egiaz alde zeudela. Ez da nere asmaketa. Azorinek bere «El Politico» liburuan aipatzen ditu holako batzu, itxuraz Makiabeloren kontra, eta egitez alde zeudena, haren irakaspenak eta erakusbideak zabaltzen zituztenak, eta alde batera Azorinek berak holako bat egin zuen idatzi zuenean: «Ez dezala politikoak sinets gauza bat dela deretxoa eta beste bat indarra. Gauza bat besterik ez dago: indarra. Indartsu dena, hori da eskubidedun. Eskubidea goretsi ohi da, zuzentasunaren alde hotsegiten da eta oihuak atera, baina zinez gauza baka-

rra dago: indarra. «Eta liburu berean beste zenbaiten aipamenak dakarzki, esaterako. «Behekoaren errukiz ez eza-zu zoriontsuaren oniritzia gal. Indarrez ezin lortu duzuna maltzurkeriaz egizu. Politikoak leioa bezain sendo eta azeria bezain maltzur izan behar du». Eta holakoak.

Kontra dabilzkigunetako batzu baliteke izatea tankera hortakoak. Hitzez Makiabeloren etsai. Egitez bere lagun minak eta gure aurkari gogorrak.

Gero datoz barrengo etsaiak, gaiztoagoak hauek, zein diren asmatzea guztiz baila baita. Hori garbiro nola jakin? Ez dago hortarako arau edo legerik, hau baizik: «Beren fruituetarik ezagutuko dituzue». Ondorio onak baldin badira, adiskidea zen, ondorio kaltegarriak sortzen baldin baditu, etsaia zen.

Eta herriei buruz zein da fruitu ona eta zein txarra? Nere usterako, ona da batasuna, eta txarra zatikatzea, nahas-menduak piztea, alderdikeriak, etengabeko liskarrak, etorkizun gabeko jokakerak, beti atzeraka begira egotea.

Aurrera jo aurretik esan dezadan alderdikeria esatean ez diodala alderdi batean edo bestean egotea. Hau giza-eskubidea da noski. Batasunik egingo bada ez da egingo alderdi bakarra dagoelako, mailla honetan ez dago egiazko batasunik. Batasuna geroagoko, edo goragoko maillan egingo litzateke edo egin liteke, alderdi, elkargo, bazkuneren artean. Jakina denez, batasuna izan daiteke itxura hutsezkoa, gerta daiteke gezurrezko batasuna, bilaka daiteke sasi-batasuna, adibidez indarkeriaz osatzen bada, borondaterik gabekoa baldin bada, jaio aurretik hila baldin badago. Honenatik diot, hori egitura arazoa baino gehiago izpiritu arazoa dela, buru-giroa dela gogo-giroa.

Leninen galdera famatuak zioen «Askatasuna zertarako?». Batasuna zertarako galda dezake norbaitek. Eta erantzuna izango litzateke: «Batasuna Euskal Herriaren zerbitzurako, mesederako eta onerako».

Behar bada oraindik heldu gabe, zoritu gabe gaude. Agian erroan eta sustaian girotasun gehiagoren beharra dugu. Batasunaren zentzua behar dugu hasteko, euskaldungoaren zentzua, euskal nortasunaren zentzua.

Ez dirudi kondairan zehar, euskaldunak batasun egarri gehiegirik suma eta sentitu duenik. Baina burutik zeharo eginda ez bagaude, oraintxe dugu hortarako garairik egokiena.

Euskal Herriaz «Zati ezak eta garaituko duk» pentsatzen duenik baldin badago, esaigun elkarri bihotzetik: «Iritzi guztietako euskaldunak, elkar zaitzte».

Herri batua, ezin azpiratua.

I. BUJANDA

GERRA HOTZA BERRIRO

Azkenaldi honetan bada Britaina Handi aldean zenbait gora behera, Armadako presupuestoa goratu egin behar dela eta. URSSarren inbasioari beldur baitiote, horrelakorik gerta ez dadin preparatu egin behar da.

Kanpaina hau, batipat, kontserbado-reak ari dira egiten, Thatcher anderea buru delarik. Andre honen esanei baga-gozkie, Ipar Ameriketara izan eta gero batipat, badirudi gerra hotzaren errainua berriro zabaldu nahi dutela.

«Gerra hotzak» mendebaleko erresumak berharmatzea ekarriko luke, eta ondorio gisa, alde batetik ekonomia errekuaratzea eta, barruan diren mila arazo ahanzt eraztea bestetik.

Gerra honen beharra azkenaldi honetan haunditu egin da, Angolako MPLAK —kubatarren laguntza— Unitá eta FNLA —mendebaleko erresumen laguntza— lur jota utzi dituen bati-pat. Mendebalek lagunduta gerra bizian ari ziren indarrek lur jo ez zezaten, zenbait merzenario bidali zen lur haietara; baina, gehienak edo guztiak soldadu normalak ziren. Ulsterren zeudenak, Ingalaterratik joan zirenak be-hintzat.

MPLAK atzerriko indar guztiak menperatu zituen, orduan hasi ziren kontuak! Merzenarioak etxera zirenean berriro, pasaporteak kendu zitzaizkien; polizi-etxetara sartu zituzten garbitasunak eman zitzaizkien... Eta den-dena, Britaina Handiaren izena garbi gera zedin, bere neutralitatea ondo ager zedin. Gainera, hamalau merzenarioen heriotza, nolabait ere zuriu beharra zegoen jendearen aurrean!

Angolako gerra bukatu eta, beste problema batzu azaltzen hasi dira ingelese artean, Rodesian batipat. Nola nahi ere ingeles Gobernuak beldur da, Rodesiako gerrila gorbizitu egingo dela eta, gainera, kubanoen laguntza izan dezaketela.

Hori gertatzen baldin bada, Calaghan atzerrietako ministroak zioenez, Britaina Handiko Armadak parte hartuko omen du Rodesiako Gobernuak defenditzeko. Gauza jakina da, Britaina Handiak ez duela «onartu» Smithen gobernuak, arrazista delako.

Deklarazio hoiek ez zitzaizkien gustagarri gertatu zenbait ingeles ez Rodesiako beltz askori; hurrengo egunean, Wilson zenbait argitasun eman beharrean aurkitu zen. Hau esan zuen: Britaina Handiak gerra horretan parte hartzeko, alde aurretik Smith jaunak

Zauritutako merzenario bat

beltzekin —ingelese zale ez diren beltzekin noski— Gobernuak osatu behar-ko zukeela. Hori bakarrik ez zuen esan gainera! Ingalaterrak armada txikia zuela eta Ipar Amerikatarrei hotsegin-go ziela. Den-dena, «demokrazia eta askatasunaren» izenean noski!

Ipar amerikatarrek, badirudi, fronte bat osatu nahi dutela herri iraultza guztien kontra. Lehen, Vietnam, Txilen

eta beste zenbait lekutan bakarrik ibili baldin bazen ere, bere izena eta guzti arras zikinduaz, orain konplizeak nahi eta behar ditu; Britaina Handia laguntzaile jatorra duke egiteko horretan, gainera, bere inperioaren azken hondarrak gorde beharrean aurkitzen baita.

B. BAKAIKOA

TURISMOA ETA GU

Pexeta berriak ba omen du alderdi onik.

Eta ez dira betiko «bai-jauna»k esaten asi diren guziak gezurrezkoak; esportazioak errazten dituela bixtan da, eta iparretik etorriko diren turistek egoan eguzkiak duen lekua zabalduko diela ere bai.

Gure lagun-urkoaren poxa gurea bali-tz bezala artzea kristau onaren birtutea da, noski.

Baina, eta gure erriak: noiz asi behar du turismoaren bidez lortzen diren gogo-aherastasuna eta atsedeen gozoa ezagutzen? Zera gertatzen baita: orain, hemengo diruaren ahultze honekin, euskotarrok munduan zehar noizpait turismoa egiteko amestu genituenak oraindik urrutirago uxatu dizkigutela.

Bejondeiela turistek!

Baina beti gainontzekoek eta folklo-re usai batean deskubrituak izan garen, bada garaia geurok ere mundua geurez pixka bat ezagutzen asteko.

Turismoa ongarrria da, noski, baina baita guretzat ere.

MARTIN UGALDE

GERRA ZAHARRA

Gerra, gauza zaharra dugu konpoko eta etxeko ixtorian.

Geure artekoak, irabazi ditugunean ere kaltetarako izan ditugu. Ikus iazkoak Ganboar eta Oinaztiarren artean, begira gaurkoei z edo h bat tarteko dela eta.

Geure folkloren badugu aitak bere semeei sos batzuk zirela bide eman-dako erakusbide bat.

Ez dugu, baina, ezer ikasten.

Piralak lehengo gerra karlistaz dioen gaurkotu egin behar genuke: «Arrixku berak bildu zituen karlisten artean zituzten taldeak; asmo berak lotzen bait zituen; baina irabazi zutela uste zutenean, zatiketa sortu zen, eta hemendik etorri zen karlisten auzi-galtzea eta ondamena».

MARTIN UGALDE

**aurrezki kutxa
ziurtasuna
eta geroa**

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL
DE PAMPLONA**

PORTUGALEN ALDI BERRIA

Otsailaren 26-an militarrek eta alderdiek izenpetu dute ituna. Itun honek aldi berri bat adierazten du. Salazarren regimena bota erazi zuen mituzioaren legitimitatea ezartzen da. Militarren eginkizuna bigarren mailan gelditzen da. Alderdien garai hel du dela dirudi.

Itun horretan azaltzen denez Portugalgo erakundeak giltzarria lehendakaria izango da. Alderdiek onartu dutelarik, ziur aski, militar bat izango da ekainean portugesez hautatuko duten lehendakaria. Gobernuak buruzagia nor izango den honek erabakiko du. Erabakia, bistan da, herriak hauteskundeetan eman duen iritzia arabera egingo da. Hauteskundeetan autarki gehiena izan duen alderdiaren aintzindaria izango da gobernuak buruzagitarako izendatua.

Legeak egiteko batzarrea Apirilaren 25-an aukeratuko da. Askatasunez egirikako hauteskundeak izango direla agindu dute.

Bestalde M.F.A. militarren mugimendua desagindurik gelditzen da espero zen bezala. Gainera Iraultza Kontseilua, militarrez bakarrik osatua, bazterturik gelditzen da. Erabakirik hartzeko eskubiderik ez du izango. Lehendakariari bere iritzia azaldu eta demokraziaren arauak behar bezala bete ditezten ahaleginduko da. Etxe zai bat bezala gelditzen da.

Huek dira, beraz itunaren puntu nagusiak. Sozialismo hitzik ere ez da itunean aipatzen. Zinez aldi berrian sartu da Portugal.

MITTERRAND ARGELIAN

Mitterrandek oraingo honetan tanto ederra egin du. Argelian egin zaien arrera izan ere oso beroa izan da.

Zenbait estatutako lehendakariari egin zaien arrera egin zaio.

Arrera hori egiteak bere esan nahia badu. Frantziako gobernuak eta Argeliakoaren artean, azken aldi honetan, gauzak okertu egin dira. Giscard d'Estaingek hitz ederrak baina esandakorik ez du betetzen diote argelinoek. Frantzia inperialista gisan ari da jokatzen. Frantzia bizi diren argelinoek ez dute ere behar duten hainbat babes eta gutiagorik. Zenbait argelino garbitua izan da, baina, horratx, oraindik garbiketa horietan parte hartu dutenak zein izan diren, poliziak ez du argitu. Harritzeko baina egia.

Argeliako buruzagiak minbera dira. Horregatik egin diote arrera hori Mitterrandi, hau lehendakari bezala hautatua izan baldin bazen gauzak beste modu batez izango zirela adierazi nahirik, alegia.

Ikustaldi horrekin Mitterrandek bere erbestearekiko politika zer nolako izango zen erakutsi du. Jendea horretaz ohartu da.

RUSIA eta XXV BATZARREA

Batzarre honek azterketa sakonago bat merezi arren, aipatu gabe ezin utzi behintzat. Brejneven izarra Rusiako ortzian behin ere baino dir-dir biziagor diardu. Bere jokera onartua eta goratua izan da. Ekonoamiako arazoak, ordea, gogor azaldu dira, nekazaritzako arazoak batipat. Medvedev eta Sakharov gizon ospetsuek egin dute beren kritika. Eguraldia txarra izan dela esatea ez da aski diote gizon hauek. Nekazaritza gaizki doa behar diren aldaketak ez direlako egiten, hain zuzen. Behar hainbat ez bada produzitzen jendeak gogorik ez duelako da. Eta gogorik ez baldin badu, egitura desagokiak direlako da, esango dute gizon hauek.

Dena den, aldaketa horiek egiteko Brejnev eta bere kidekoek ez dira gauza. Agintaritzan irauteko ez zaie aldatarik komeni. Aldaketak eginez ge-

ro bere indarraren oinarria hausten bai da. Lehenxeago ala berantago al daketak eman beharko dira, ordea.

NIXON TXINAN

Gizon honi izugarrizko arrera egin zaio. Txinoek ordaindurik egin du ibilaldi guzia. Txinak berak jarritako aboian ibili da. Maorekin ordu bete baino gehiago hitz egin du. Gobernuak buruzagiarekin ere luzaz mintzatu da.

Zer dela eta ikustaldi hau? Politikoki bukaturik dagoen gizon batekin zergatik egin dute? Ipar Amerika eta Txina arteko harremanak ireki erazi zituelako eskertu nahi izan al diote? Ala begikoa ez dutelarik Fordi itzal egitearren konbitatu al zuten? Ez da erraza jakiten. Dena den Maok elkarrizketa horren bide Ipar Amerikaren egoeraren berri lehen baino zerbait gehiago dakiela gauza segurua da. Eta politiko batentzak gauzen berri jakiteak garrantzi handia da. Dena den ibiladia xelebrea izan dela aitortu beharra dago.

ISRAEL NOLABAIT

Israelgo herriak gobernurik ba al du galdetzen du jende askok. Duda-rik ez, Israelek badiu bere ministroak. Baina ministro hauek gobernu baturik osatzen dutenik ez dirudi. Bakoitza bere aldetik dabil. Ministro batek esaten duena biaramonian beste ministro batek deuseztatzen du. Talde borroka gogorra dabil, beraz beren artean. Zalantza latz batetan diardute. Erabaki sendorik ezin da nonbait hartu.

Noiz arte iraungo ote du egoera horrek? Zatiketa ugari bada behintzat. Nolabaiteko degradatze bat sumatzen da Israelen. Egoera hori batzuentzat kaltegarri izango da eta beste batzuentzat mesedegarri berriz. Denentzako dago mundu honetan.

ESPAINIAR ERAKUNDEEN HAUZIA

Txingurritegi bat dirudi gure herriak erakunde eta talde aldetik. Hemen gure esaera zaharra beste modu honetara ipiniko genuke: «zenbait aburu hainbat erakunde».

Erresuna askotan, orohar behintzat, logiko da «zenbait klase hainbat erakunde» izatea, betiko troskist eta anarkisten taldekak go-goan hartu gabe. Nolabait beraz, badago halakoxe egokitasun bat klase eta erakundeen artean, zenbakiei bagagozkie behinik behin. Gure artean eztago halakorik eta pentsatzekoa da hortaz, Euskal Herria eta langileria mila aldiz errepresentaturik dagoela bere interesetan (?). Gehiegizkoa dirudi horrek!

Abertzaleez gainera, hor dira O.R.T.E., M.C.E., P.S.O.E. eta kontaezin hala talde. Dударik gabe, Euskal Herriaren testuinguru berezian konpreni daiteke, zergatik eta nola nazionalki bertako ez diren erakundeen ugaritasuna. Herri zapalduen kasuan ematen da sarri, gurean bezala, inmigrazio eta nazio zapaltzaileari darion txobinist ideologia eta izaera ezkertiarren artean bertan ere gainditzen ez delako.

Fenomenu hau, bestalde, komunist internazionalaren tradizioan ezarri beharra dago. Tradizio hortan baititu bere erro teoriko eta praktikoak. Eztugu uste alegia, nahiz maiz zenbait abertzalek hala uste izan, jokabide horren azken funtsa nazio zapaltzailearen ideologi txobinistan dagoenik. Hauzi hori, nola ez guretzat, aski larria da eta ezin da planteatu azken batean inolaz ere euskal «sentimendu» eta «bihotzaren» mailan. Maila honetan eztu inoiz inork herririk askatu eta nekez gaindi dezake gure herriak ere bere baitan sumatzen duen txobinist arrotzen jokabidea.

Iztueta eta Apalategiren «Marxismo eta Nazional Arazoa Euskal Herrian» dugu hauzi hortan argirik franko eskaintzen digun liburua. Zoritxarrez, liburu horren zabalkundea aski mugatuta gertatzen da; abertzaleen artean guti irakurriko zen beraz hain oinarriko den obra bat. Komunist internazionalaren mugimenduari dagokionez, bertan argi eta garbi agiri zaigu gaur hemen abertzaletasunari makur egiten dion printzipio bat: lekuan lekuko proletal klaseen azken klase-helburua izanen da estrategi orokorraren burruka zehaztuko duena nonnahiko nazional interesen gainetik. Hona hemen hain zuzen, erdal txobinismoaren ideologia baino are funtsatuago dagoen printzipio politiko bat abertzaletasunari makur egiten dion jokabidean.

Erakunde horien iturburuaz eta zergatikoz mintzo garelarik, bizpahiru iritzi azaldu nahi nituzke horiek hein batean behintzat lortu duten arrakastari buruz.

Lehenik, mundu guztiak dakiena da, erakundeon nalabaiteko arrakasta burruka abertzale mota bati zor zaiola. Hontaz zerbait esana du M. Ugaldek lehengo batean: «Eta beldur gara gure ikatza eta suaren kontura euren bazkaria prestatu asmoz ez ote dabilzan». Puntu hau ez luke merezi asko luzatzerik, zeren esan bezala, burruka abertzale jakin baten ondorioz sortu diren baldintzetan lortu baitute propaganda eta agitazio arloko aparatuen garaipena. Halaz guztiz ere, beroiek, aipaturiko baldintzen kon-

turik eztute aditu nahi izaten. Egia da noski masa-erakunde gisa eztutela arerio handirik izan abertzaleen aldetik, baina nolanahi ere ordea Euskal herriaren burrukan nazional interesen eragipena guztiz funtsean egonda eta espainiar erakundeak interes horik iratzarri baino (hori abertzaleek egin baitute) nolabait euren estrategian erabiltzen gehiago saiatu dira. Hona hemen goiko printzipioari darion formula bat: «onets ditzagun eta bideratu ditzagun nazional interes demokratikoak, baina ez iratzarri». Hau dirudienez, historiaren une batean nahiz bestean, nazionalisten eskari demokratiko «burges» bat baita.

Bigarrenik, gogoan ditugun erakundeok euskal langileriaren baitan izan duten halakoxe oihartzuna propaganda eta agitazio aparatuetan finkatzen dela aitortu beharra dago. Abertzaletasuna itzalirik egon den eskualdetan, egia da ere, eztutela ia batere eragozpenik izan errotuaz joateko. Programa mailan bertan ere agian harrera onik ukan dezakete oraingo euskal itxurak direla-ta zenbait eskualdetan. Orohar begiztaturik ordea, eta nazional reibindikapenen oihartzun abertzalea herri osoan zehar hedatuaz doan neurrian, berauen programa eta honi darion nazional estrategia salatua eta arbuiatua izanen da azken batetan eta eskualde orotan.

Ondorio gisa, non datza erakundeon nolabaiteko arrakastaren arrazoina? a) Masa-erakundeon arloan arerio abertzale ahaltsurik egon eztelako eta b) propaganda eta agitazio aparatuen eraketa egoki batean batipat, eta ez programa eta nazional estrategiaren arloan.

Joxe M. Odriozola

Gailegoak ere, herri ttikien burruka aurrera ari den neurrian, beren herriaren egoeraz konturatzen ari dira. Konturatzen eta bide batez mugimendu oso bat sortzen, beren nortasuna gal ez dezaten.

Kontuan harturik Euskal Herria, herri ttikien zapalkuntza desagiteko burrukan ari dela, eta euskal indar iraultzaileek, Països Catalans-koekin eta Gailegoekin, Europako beste lurraldeekin bezala, burruka-harremanak dituztela, bidezko deritzat gailegoen egoeraz zertxobait esatea.

Gailego herriaz zerbait esaterakon, burura laister datorkigu gailego klasiakoaren arpegiaren irudia. Irudi honek migrazio problema dakar, inmigrazioa hego euskaldunontzat, emigrazioa gailegoentzat.

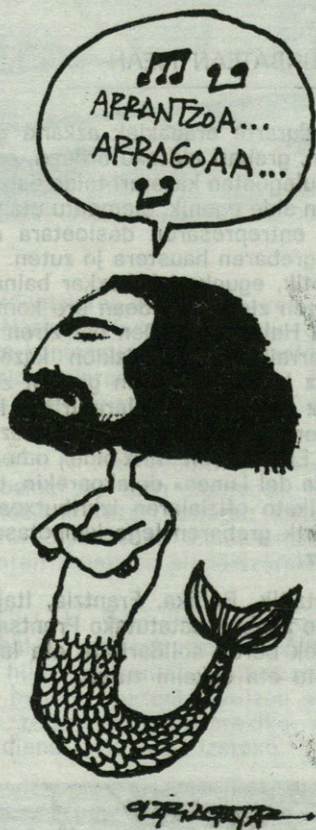
Baina badira problema hau azterterakoan errazkeriak esan dituztenak ere. Pertsonaia faszista batek zioenez «gailegoek jaiotzen direnetik dituzte hegala, aingeruek eta txoriek dituzten bezala». Frase txoro mingots eta zinismoz beteriko honekin esplikatzan zuen egoera. Faltsa dela esan beharrik ere ez dago. Euskaldun asko ere problema azterterakoan, beste hitz batzuk erabiliaz, frase honek duen faltsokeria haundian geratu dira. Problemaaren sustraia sakonagoa da.

Galiziak duen arazorik haundienetarikoa emigrazioa da, baina emigrazio hau ez da ematen infraegiturako arrazoi batzuk gabe. Galizia subaurreraturik dago. Manuel Beirasek dioen legez «ateraturik dagoela gauza nabaria da: nahikoa da begira eta ikustea». Baina, emigrazioa dagoelako arkitzen ote da horrela Galizia ala, Galiziako infraegiturak ondaturik daudelako da emigrazio hori? Zer da emigrazioa, kausa ala arrazoi?

Galizia subaurreraturik dagoela nabari da. Adibidez, Lugoko «renta per càpita» 60.082 pezeta zen bitartean euskal probintzia batek, Bizkaia 109.495 pezetakoa zuen. Beraz, nahiko alde handia da; eta Bizkaia egoera, ezaguna denez, ez da pozgarrienetarikoa.

Gailegoek ikusten dituzte lurraldean dituzten zenbait aberastasun. Hazkunde normal bat eramateko gogo

Galiziaz zirikada batzu

garbia da; baina, hortarako herriaren arazoak sentitzen dituzten pertsonak erabaki beharko dituzte ekonomi urratsak.

Egoera hau, berriz, hiru arrazoitan finka daiteke. Lehena emigrazioa da. Emigrazioak lan indarraren galtzea sortzen du.

Emigrazio egoera esplikatzan duten arrazoi batzuk hauk dira: a) renta per kapitaren maila ttikia, b) «paro encubierto», c) industri atala oso atzeratua egotea, d) nekazalgoaren atzerapena, e) hezkuntza maila parregarria, bai eskoletan bai teknika gaietan, eta azkenez, f) kapitalismoak hitz egite-

ko ohitura eman digun arrazoi anbiguo eta konplejo bat: inizatibarik eza.

Emigrazio hau bi eratara eman daiteke, lehena jendeengako era, gaztediaren iheskera, baina badu alde ekonomiko bat ere. Ekonomi egoera aipatzerakoan bigarren errazoirak goaz. Hidroelektriko indarraren iheskera da Galiziari mementuan larritasun gehien ematen diona, tximist indarra baita orain sortzen duen ekonomi produktorik emankorrena.

Gura haina larritasun ematen dion beste arrazoi bat ere arkitu genezake. Kanpoan lanean ari diren langileek bialtzen duten aurreratutako dirua, aberastasuna iturri bat izanik, bankuetxe handietan sartzen dute. Eta bankuetxe hauen interesak, ez daude Galizian, baizik eta, indar zentralista oligarkikoei, interesatzen zitzairen leku berean.

Hirugarrenez aipatu beharrean gauden arrazoiak, hizkuntza arazoa da, hizkuntza bat edo bestea erabiltzea klase ezaugarri bat izanik. Populuak gailegoa erabiltzen du, jauntxoek, berriz gaztelania.

Hizkuntza egoera, hezkuntza eta irakaskuntza arazoei lotzen zaie. Irakaskuntza programa berri bat egin zen «Plan Galicia de Educación» deiturikoa. Hizkuntza propio bat zuela, irakaskuntzan bazterturik zegoela, eskola rurala atzerapen eta alienazio tresna zela, Magistergoa Galizian irakasteko prestatu behar zela eta beste onartzen zen. Baina ezer praktikorik ez zuen lortu.

Dagoen Unibertsitatea ere, Santiagokoa, atzerantza doa, eta irakasten dituen jakintzak, Galiziako behar praktikotatik nahiko urrun dabilta. Behar dituen teknikoak sortzeko gauza izanzen den ikastetxe bat lehenengo urratsa litzateke, irakaskuntza kalifikatuaren mailan.

Hizkuntzaren arazoa ere benetan gogorra dute; oinarritzko arazo bezala ikusten dute. Populuaren arazoa da hizkuntzarena. Populuak gailegoa erabiltzen du, eta burruka dialektikoa sortzen da. Euskal problema ez da makala; gailegoena ere ez. Lurralde ttikiok guttinen besteen arazoak ezagutu behar ditugu.

MADRID-EKO KAZETARIEN GREBA

Espainiako Militarren Batasun Demokratikoari buruzko notizia bat Madrid-eko «Nuevo Diario» egunkarian Vazquez Prada kazetariak azaldu zuen larrik 1975. abenduaren 23an, Militar Juez batek judizioa hasi zion ez bait zituen Prentsarekin harremanetan aritutako militarren izenak esan nahi izan. Juezak ezar diezaiokeen kondena, sei hilabete eta egun batetarik sei urtera artekoa da. Vazquez Prada jauna «Profesio segetua»ren pean babestu zen, hitzik egin nahi ezta.

GREBAREN BILAKAERA

Rodrigo Vazquez Prada kazetariaren judizioa hasiko zela jakin eta berehala, 200 inguru kazetari bildu zen Madrid-eko Prentsa Elkartearen Batzarre eta asanblea luzeen ondotik otsailaren 13an, ostiralean, grebaren hasiera erabaki zen, 207 botu zirelarik alde eta 179 kontra. Honetara esan beharra dugu, «Organización Sindical» delakoak berehalaxe argitaratu zuela ohar bat, esanaz, huelga legez kanpo aurkitzen zela, Prentsa Elkartearen bilera ez bait zitzaien gobernuari hiru egun aurretik adierazi.

Aurretik, ostegunean 12an, «Nuevo Diario» egunkaria ez zen kaleratu, juzkatu nahi zen bere lankidearen alde indar egitearren. Beste egunkariak ale murriztuagoak kaleratu zituzten, borroka gogorrek sortu zirelarik redakzio bulegoetan, grebaren aldeko eta kontrakoel artean; batez ere, eskuindarrak betidanik indartsu izan diren egunkarietan, hala nola «Arriba» egunkarian.

Hilaren 13an eginiko bileraren ondotik, slogan hau zebilen ahoz aho: «Egun bat egunkaririk gabe; aste bat astekaririk gabe».

Eskuindarrek mahai-gaineratu zuten arrazoinamendua hau izan zen: «Sortu den iskanbila honen bitartez, militar justiziaren ekintza hankaz gora bota nahi da». Ageri denez, beste aldetik argi eta garbi utzi nahi zen ez zutela militarrek egungo legearen arabera inolako okerrik egin eta ez zela grebaren helburua militarren aurkako ekintza bat eratzea. Aitzitik, gerla ondoko denboretatik datorkigun aldatu beharrezko lege zaharkitua bait da.

Hain zuzen, berritzeak eta erreformak eginen dituela hitz eman duen gobernu honek, ukitu ere ez du egin prentsari, kazetaritzari eta orokorki espresio-bideei dagokien legerik. Era honetara, egunkari eta aldizkari zein telebisita eta irrati, lurrezko oinarriak dituen egitura batetan mugitzen ari dira, baimenak eta esku-zabaltasunak heltzen diren heinean, baina inola ere ez legeak eman dezakeen segurtasunaren babesean.

LARUNBATEAN 14EAN

Ordurarte erabakiak azkarki gertatu arren, grebari ekiteko orduan, erredakzio-bulegoetan kazetari talde osoak grebaren alde egonik, elementu eta taldekak, enpresaren desioetara makurtuz, grebaren haustera jo zuten. Honen ondotik, egunkariak kaxkar baina kalera irten ziren. Igandean ere kontu berdina. Halaz ere 300en bat ziren grebari jarraitzen zitzaizkion kazetariak; beraz kazetariak ziren greban zirenak, nahiz egunkariak kalera iritxi. Ia gauza bera gertatu zen, astelehenez, Prentsa Elkartearen hitz-bide omen den «Hoja del Lunes» delakoarekin, tartean Sindikato ofizialaren izkributxoa zekarrelarik grebaren lege kanpotasuna aipatuz.

Aitzitik, Belgika, Frantzia, Italia eta beste zenbait estatutako Prentsa sindikatuek beren solidaritate eta laguntza agertu eta eskaini zuten.

ASTEKARIAK

Itzul gaitezen berriz ere hilaren 13ko batzarre nagusi hartara.

Huelgara irteteko erabakia gehiengoak baieztatu ondoren, Madrid-eko aste-rokoen zuzendariak bildu ziren eta batzarkideen eritzia jarraitzea onartu zuten. Eta hemen hasi ziren gauzak iluntzen. Hain zuzen «Cambio 16» asteroakoaren zuzendariak argitu nahi izan zuen, berak ezin har zezakeela erabakirik bere asteroakoaren jokabideaz, beste lankideen eritzia kontutan hartzeke.

Biharamunean, «Cambio 16»eko kazetari eta lankideek grebaren aldeko azaldu zuten beren eritzi nagusia. Eta hemen datorke «Cambio 16» eta beste Madrid-eko zenbait asteroakoaren arteko desberdintasuna. Izan ere egunkariak, astelehenekoak barne, kaleratu zirelarik, greba lur jota gertatzen omen zen eta «Cambio 16»ek 400.000 alelako salmenta duelarik ezin gera zitekeen kalera irteteke.

«Hermano Lobo», «Triunfo», «Dolón», «Posible», «Personas» eta «Gudiana» grebara ireteteke orduan batera zetozelarik, Cambio 16 asteroak atzera egin zuen, dirudienez kazetari guztiei eta bakoitzari banan bana gald egin zitzaizolarik ea lanerako prest zeudenez; botu isilerako eskubiderik gabe beraz, honela grebari ez eusteko erabakia irabazle, ateratzen zelarik.

Gauzak honela zeudela, goian aipatu-

Egunkari eta Aldizkariak kaleratu egin dira nahiz eta kazetariak greban egon

GOIHERRI: RESIDENTZIAREN ARAZOA

Goiherriko hamalau Guraso Elkarte-ek argiratzen dute agiri informatibo hau, Zumarragan finkatu nahi den Sanidade Residentzia dela eta, Madriden eman diren pausoak eta eduki diren harremanak argitu nahirik.

1975. azaroaren 23an, Elkar-te hauek agiri bat azaldu zuten. Agiri hartan, Zumarragarako erabakita zegoen Sanidade Residentziaren alde eta Beasaingo Espezialidade Anbulatorioaren alde eman ziren pausoen berri ematen zen.

Agiri hartan geure harridura eta atsekabea azaltzen genituen, eta Madri-den (I. N. P.) Prebisorako Instituto Nazonal-ak, 1974. Maiatzaren 10ean eraba-kitakoa baztertzean, hartzen zuen postu-ra berria ezesten genuen. Erabaki ho-ri zen hain zuzen Zumarragan kokatu-ko zen Gipuzkoako bigarren Sanidade Residentziaren alde hartu zena, Elkar-te hauek hala eskatzen zutelarik, SIA-DEKOren azterketa sakon batean fun-tsatuaz.

Gure asmoen zuzentasunak eta gure helburuaren premiak bultzaturik Madrid aldeko goi-mailetara jotzea erabaki genuen. Ikusi ere hain beharrezko ikus-ten baikenituen Residentzia eta Anbu-latoria Goiherriko eta Urola Garaiko herrientzat.

1976. otsailaren 5ean Guraso Elkar-te-en ordezkari komisio bat izan zen, Ma-drilen Sozial Sekuritateko Direzio Oro-korrean eta Prebisorako Nazional In-stitutoko Konseiluaren Presidentzian. Hemen, ondoren, emango dugu han edukitako harremanen zenbait puntu.

a.—Pozik jakin genuen, I. N. P. ko Pro-bintzi Konseilua Zumarragako bigarren

riko asterokoek irakurleengana heldu beharra nabaritu zuten, ez zedin, aste hartan, Cambio 16 bakarrik kioskotara lrtzen, eta irakurlea gertatuen ezagubi-de bakar batekin gero.

Artikulu hau bukatzerakoan, rekurts-o bat jaso omen da Vazquez Prada jau-naren judizioaren aurka, jaun abokatu-ak esan duelarik ez dela kazetariaren zeregina polizía lanak betetzea, halako-ak egitera behartuz gero erabat bal-dintzapetzen eta gaiztotzen delarik be-rri-emateko askatasuna.

Gaur gaurkoz gauzak horrela dira-te, baina bidea ibiliz egiten da eta ibil-tzen hasiak gara... Ea noraino!

EZTEBE

residentziaren alde azaldu zela (I. N. P.-ko Nazional Konseiluaren aurrean), eta bere konformidadetik eza azaldu zuela, Residentziaren altxatzea I. N. P. lauga-rron programan ez zegoela ikustean.

b.—I. N. P. ko Probintzi Konseiluaren erabakia da, esan zigutenez, Nazional Konseiluarentzat baliozko kriterio ba-karra, Gipuzkoako Sendakuntza Ekipa-tzearen zabaltzea planeatzerakoan

d.—I. N. P. ko Probintzi Konseiluak erabakia, deszentralizatze politika ba-ten hildoa omen doa. Beharrezko ikus-ten baitute deszentralizatzea sendaku-tza zerbitzuen herriarekiko efikazia handiena lortu ahal izateko.

e.—Aurreko eritzi hoi- eta Residen-tziaren atzerapenaren artean zegoen kontradizioa ikusten zelarik, Donosti-ko Geriatrikoaren arazoa aipatu zigu-ten. Oso posible omen; Donostiako Ge-riatrikoa, haserako helburuak bazterturi-k, Gipuzkoako bigarren Sanidade Re-sidentzia bilakatuko omen da...

Une hartan aipatu ez bagenuen ere, orain kezkatzen hasiak gara. Geriatri-koaren aldakuntzak eta berrikuntzak ez ote ditu bereganatuko Zumarragako Re-sidentziarako pentsaturik zeuden I.N.P.-ko finantziario bideak eta diru iturriak?

f.—Esan zigutenez, gutxi barru era-bakiko omen dute bi lan hauen artean zein den lehenagokoa, eta beharrezkoa-goa. Honek ez zituen ezabatu gure kez-kak, ikusten baitugu ikusi Zumarraga-ko Residentzia oso zalantzan dagoela, kontuan harturik Donostiako Geriatri-koa dagoeneko altxaturik dagoela, bere aldakuntza inbentario haundia eskatzen badu ere. Ahatik, ez dugu ahaztu nahi

I. N. P. ko Probintzi Konseilua Zumarra-gako Residentziaren alde azaltzen dela.

Guraso Elkar-te hauek, Goiherri eta Urola Garaiko Sanidade Beharrak es-katzen zuten erantzuna garbi ikusirik, I. N. P. ko Probintzi Konseiluaren asmo-ekiko adostasun irmoa azaldu zuten pondu honetan.

Arazo hau hain gertutik eta hain es-tuki bizi behar litzukeen Udaletxe Kon-seiluen babes eta laguntza eskasa iku-sirik eta, gutxi barru hartuko den era-baki garrantzitsuaren aurrean gaudela-rik, dei bat egitea erabaki dugu kontu-ra daitezen egoeraren larriaz, eta da-gokien partea bere esku har dezaten, eta horrela Gipuzkoako bigarren Sani-dade Residentzia Zumarragan finka da-din, egun hartan erabaki zen bezala, es-kaera serioa eta zuzen bati erantzunez eta azterketa sakon batek azaltzen zuten premia larri bat bete beharrez.

Laguntza eta babes eske gatz era-kunde, elkar-te, entrepresa eta gure na-hi zuzenekin ados dauden guziengana. Izan ere gure asmo eta nahi hau herri langilearen sanidades premiari eran-tzutea baita, eta ez besterik. Herri lan-gilea da hain zuzen Sozial Sekuritate-ak jasotzen dituen diruen iturria.

1976. Otsailan

"Zergait erratu den Aita Saindua"

Oraindik orain (ZA 76-2-15), «Sexualitatea, Eliz hierarkia, Eliztarrak» titulua, iharduna naiz gai beraz: Erromako «Fede Dotrinaren Kongregazioa» delakoak «Sexu etikazko zenbait puntuz deklarazioa» delakoaz alegia.

Harez gero, han eta hemen, erreazio asko izan da dokumendu berari buruz. Ezin aipa guztiak, jakina. Bati, harez, guztiz nabarmengarri deritzat.

René Simon-ena aipatu eta laburtu dut. Ezin bada osorik eman. «Le Nouvel Observateur-en dator (587. zb., 76-2-15ekoan), eta lerrokada hauen buruan eman titulu beraz: «Pourquoi le Pape s'est trompé».

Aipatu René Simon hau, saletarra dugu, apaiza, frantses hizkuntzako Moralista Katolikoaren Elkartearen Lehen-dakaria, Parisko Istituto Katolikoan irakasle, 63 urtekoa.

Hona beraz zer dioten funtsean:

1. Lehena ezertan ere utzi nahi ez duen teologi molde baten frutua da dokumendu hori. Ez du batere exolarik egungo gizonari axolazko zaizkion problemek.

Berezko legea delako kontzeptu hori, guztiz aldrebes darabil: laidogarrikiro («outrageusement») sinplikatuz. Besterik gabe, batere arrazoinik eman gabe, berezko moral bat badela, eta «irakur» daitekeela berezko moral hori, esaten du: Jainkoak gizadia eta mundua egin ditu, eta bere asmoa horietan ezarri (irarri) du; borondate honetako edozeinek asko hori «irakur» lezake; beraz, ez du gizonak zientzietara zertan jo.

Fedearen eta egungo gizakiaren artean, horrela, egundoko leizea ipintzen du dokumenduak. Oso larria da arazo hori. Galileoren hauzia zutik darrai beti.

2. Aintzina, kristaudi garaian, berezko lege horrek bazuen zentzu bat: Elizak orduan gorputz bat zertzen zuen-eta gizartearekin. Esan nahi da, bat zetozela teologi arauketa eta jendearen pentsabidea.

Gaur ez da horrelakorik. Eta Elizan drama haxe nabari da: sexualitateari buruzko arauak errepikatu besterik ez dituela egiten, eta sexualitateaz, neurri handitan, berria den ikusmoduari arau zahar haiek ezarri nahi dizkiola: gaurkoa ez den ingurumari batetan sortuak diren arauak alegia ezarri nahi dizkiola egungo ingurumariari.

Uste du Elizak, zientzia, teknika eta kultura berriek, aintzinako problemek zenbait puntu berri erantsi besterik ez dagietela. Egia, ordea, besterik da: pro-

blemátika bera aldatzen bait dute. Problema berriak ezezik, problematika berria dugu gaur egun.

3. Noski, ene ustez, Elizak badu eskua gizonari moralaz mintzatzeko. Baina, oso oker usatzen du eskubide hori. Elizak ez du, egun, aintzinako egitekorik. Halere, jabe bailitzan eutsi nahi dio aintzinako eginkizunari. Aintzinako funtzioari. Ez da jabetu oraino moralaren giza autonomiaz.

Elizaren aldetik, inperialista modu bat da zientzia eta teknikari buruzko jabetzari eutsi nahi izate hori. Morala, gizadi osoari dagokion gauza da. Giza arrazoinari dagokiona. Ateoa, fedegabeak, budistak... nik, katoliko honek, hainbat eskubide du morala zer den esateko.

Elizak proposatu egin behar luke, eta ez ezarri.

4. Joan XXIII gero, Eliz Erakasgoak moralaz eta sexualitateaz jaulki dituen dokumendu guztiak gertatu dira diskutigarri. Teologi molde itsu batetan hesitu da Eliz Erakasgoa: tradizioz jaso duen eskemekin ezin hautsia du bere gaitza.

5. Ebanjelioko testuak aipatzean, ezin egin du testu haiek bere hartan

gure egungo egoerara ekarri. Horrela, kontrastentidu handiak egiten dira.

Biblia osoa du zeharkatzen sexualitateak. Ez du, alabaina, ezer ere esaten Bibliak konkretuki nola bizi sexualitatea. Irakasten duena, heriotze eta biztueraren dialektika antzeko zerbait da. Nolerebait esan, ez dakar inolako erantzunik; baina nire Fede, Esperanza eta Karitatea dira nire aukeramen funtsatu behar dutenak.

6. Ezkontzaurreko erlazioez mintzoki, bekatu astunaz mintzo ez doku-mendua. Egiazko problemak ez ezagutzea da hori. Arazoa lehenik giza arazoa da. Askatasun eta egituren (ezkontzaren) arteko erlazioa da arazoa. Ezkontzaurreko erlazioak bizitzeak erakundearen problema planteatzen du. Makur funtzionatzen duen erakunde baten kritika da hori.

Bestalde, zera galdetu behar litza-teke: zein giza balio (eta kristau balio, beraz) dute, dela ezkontzaurreko sexu uzketak, dela ezkontzaurreko sexu harremanek? Nola bata hala beste-a, on ala guztiz makur gerta daiteke. Hor tartean zer sartzen den da kontua: asmoak, psikologia, balio izpiritu-ak...

7. Apezpikuen aldetik, 1968an Humanae Vitae publikatu zenean baino erreazio gehiago izan da oraingoan.

Horren arrazoiak haiek lirateke: oraingo hau ez dela Aita Sainduak izenpetua (nahiz eta irakurria duen, jakina); eta bestalde, frantses apezpikuek zenbait urtez geroz aski ondo erre-akzionatzen dutela.

8. Italiar ingurumariak, dudarik ez da, zerikusi handia du Erromako Kuriaren hetsikeriarekin. Beldurra sartu bide zaio hezurretaraino: komunistak agintera iritsiko ote diren, ohiturak arrunts galduko ote diren, ezaguna du-gu ordena hankaz gora joango ote den... Ordena berri baten beldurra da. Fede falta, funtsean. Elizak ordena berri batetan itsasterik ez balu bezala.

9. Testu honek kolpe gaiztoa da-maio Eliz aginteari. Testua bera da hori dagiena. Batikanoa bera ari da berak eragin behar lukeen aginteari azpia ja-ten. Egia da, izan ere, aginte bat ezin bestekoa dela. Baina, erabilkera hori da makurra, non ezin bait du iraun zu-tik.

Garaia da, Aita Saindua Erromako apezpiku bilaka dadin. Horrela sartzen ahal litzateke gizartearen problemati-kan. Horrela bete lezake, bakar-baka-rrik, bere eginkizun profetikoa.

(Laburtua eta egokitua).

AMUNSA

XIRINACH EUSKALDUNEKIN

Oso ezaguna da Xirinach apaiza. Giltzapean zelarik, «Bake Sarirako» aurkeztua izan zen. Gaurregun ere amnistiaren aldeko lanetan ari da. Xirinach eta beronen beste bi lagun, Eulalia Marimón eta Franc Garcia Faris egun guztiz gartzelaren aurrean biltzen dira. Goizeko 9etatik iluntzeko 9ak arte hantxe ibili ohi dira atzera eta aurrera egunero. Eguberri egunetik gaur arte.

—Noiz arte honela?

—Gartzelako guztiak atera arte, amnistia iritsi arte. Gogorra dirudi, baina 27 urte gartzelan egon beharra gogorragoa da. Kaleko hotza eta bizkarrekoen beroa gogorra baldin bada ere lagun asko hurbiltzen zaigu. Jendeak ematen digu behar dugun guztia: janaria, jantziak, aterkia, botika...

—Jendearen laguntza haundia da, beraz.

—Bai. Eta ez behar dugun guztia emateko bakarrik, gurekin batera egoteko prest denik ere bada. Baina jokabide honek indarrik hartzerik ez dute nahi. Jendea biltzen eta pilatzen hasi ordurako uxatu egiten dute. Halere bakarren batzuk beti etortzen dira, nahiz eta ingurumari hau dena indardunek hartua egon.

—Bakearen alde eta bortxakeriaren aurka zarete.

—Bakearen albistari garenez bortxakeria gainditzeko une egokian garela iruditzen zaigu. Joan den iraileko odol ixurtze beldurgarri hura iragan zenez geroztik zerbait baretua izan da bortxakeria. Zerbait haundia iritsiko genuke bake bidetik demokrazia lortuko bage-nu. Ikaragarritzko erantzunkizuna dugu une honetan. Eta demokrazia bide honetan amnistia da lehen urratsa. Horregatik irauten dugu hemen hain setatsu. Gehiegi luzatzen ari dira amnistia ematea.

—Amnistia, mundu guztiak ikasi duen hitza.

—Bai, mundu guztiaren ahoan den hitza dugu. Edonork ikasia du hitz hori esaten. Herriaren garrasi bilakatu da. Ez da talde edo alderdi baten oihua, herri osoarena baizik. Guk amnistia osoa eskatzen dugu. Barruan diren guztientzat eskatzen dugu. Kontu zaharrak ahazteko garaia bada. Amnistiarik gabe ez da demokraziarako urratsik ematen. Barruan direnekin batera egin behar dira demokraziarako bideak.

Gartzelako guztiak bihar bertatik ka-lean ikusiko ditugunik ez dirudi. Berrogei urtetan agintean egon den jende-ari zaila gertatzen zaio demokrazia jo-koa. Berrogei urtetan isilik pasa diren gauzak azalduko lirateke. Gauza lotsa-garririk ere agertuko litzateke, noski. Amnistia osoa ez ematearen alde jen-de interesatu esko izan daiteke. Bai-na guk ez diogu eman arteko bakerik utzi behar. Gure eginahalek lortuko du-te amnistia.

—Demokrazia aipatzen diguzu. Mun-du osoaren ahoan dabil hitz hori ere.

—Demokraziaz zer diodan? Politikaz-ko demokrazia bat bada. Bakoitzak be-re iritzia agertzeko, bakoitza nahi due-narekin biltzeko eta elkartzeko eskubi-dea zaintzen du demokrazia honek. Frantziako iraultzaz geroztik badu Eu-ropak demokrazia hori. Europak duen demokrazia horren atzetik gabilta orain. Hori lortu behar dugu lehen bait lehen.

Baina hori ez da aski. Dirudunek be-ren esku dituzte komunikabideak eta hauteskundeak. Ekonomiako demokra-zia beharrezkoa dugu. Diruaren aginpi-dea ere herriak behar du izan. Beste-

ren zapalketaz arduraturik. Herrian na-hi du itsatsi. Hiri haunditako bazterre-tan eta langile hauzoetan ari da he-zurmamitzen. Hiru eliza hauek tirabira haundiak dituzte. Nik hirugarren eliza horretan izan nahi nuke.

—Elizatik urruti dabil gazteria.

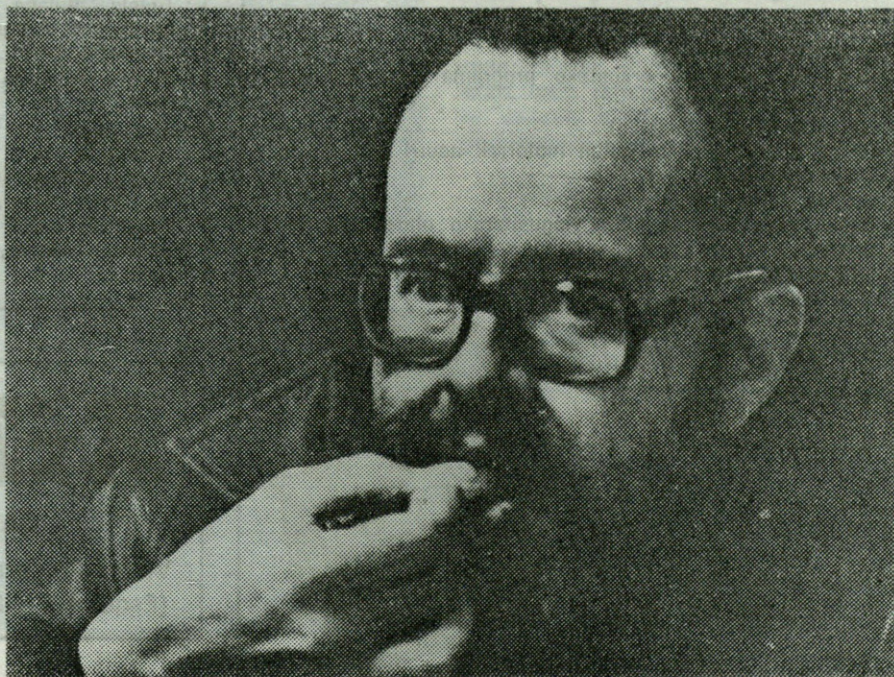
—Lehengo denboratan ditu sustraiak elizak. Gazteriak, berriz, lehengoarekin lokarri gutxi du. Elizak urte askotako atzerapena du, mendetako, agian. Ezin dezake gazterik lilura.

—Euskal Herriko gazteriarentzat hitz bi.

—Jasan duen zapalketa dela eta he-rriaren sustraiez ohartu ez denari, az-ter dezala eta beregana herriaren his-toria, esango nioke. Eta Unibertsitate faltaz gehiegi itxi denari, berriz, zabal dadila mundu osora. Euskal Herriak euskaldun izan behar du, baina mundu-ko herri guztiak senidetzat harturik.

—Euskal Herriaz iritzirik?

—Ez dut asko ezagutzen. Gartzelan egon nintzenean saiatu nintzen zerbait ezagutzen. Herri baketsua izan dela iruditzen zait. Baketsua zelako ondo

la ez da egiazko demokraziarik. Demokrazia maila honetara iristea zailagoa da, baina denoneginahalez iritsiko ga-ra, egunen batean.

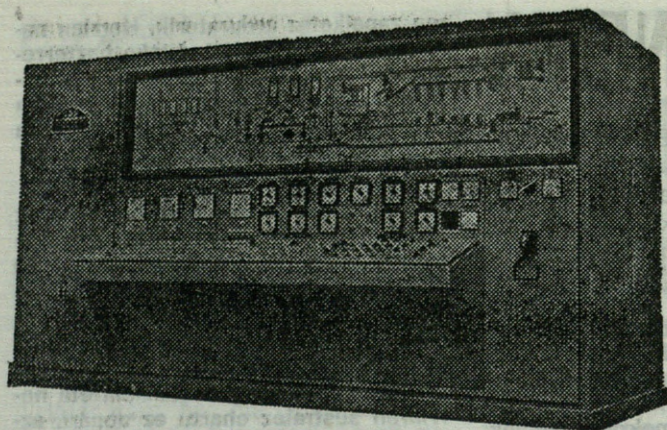
—Elizgizon zaitugu, zer diozu elizaz?

—Tirabira haundia da elizaren bar-ruan. Erdi Haroko eliza zahar eta atze-rakoi bat bada gure artean. Guerra Campos da eliza horren buru. Aurrera-go den beste eliza bat ere bada. Bati-kano bigarrenari jarraitu nahi zaio. Gi-za eskubideen eta askatasunaren alde da. Tarancon da eliza honen buruetako bat. Hirugarren eliza bat ere bada, or-dea. Herriaz kezkatutik da, langileria-

konpondu zen erromatarrekin. Erroma-tarrek errespetatu egin zuten. Horre-gatik gorde du bere hizkuntza zaharra. Euskal Herriak bere burua zaintzekoan bakarrik egin izan du borroka. Bere bu-ruarekiko duen leialtasunak harritu izan nau gehienbat. Oso gazte jatorrak ezagutu ditut gartzelan. Euskal Herria oso herri gaztea dela iruditzen zait.

Donostiarrak zaretenez gero, euska-rari hain atxikia zaion Patxi Altunari goraintziak Z. Argiatik. Lagun haundiak egin ginen gartzelako denboran. Jarrai dezala lanean gogotsu.

SIKER

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-regulado-
rea berekin duenak.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta
iraunkorretan.

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko pro-
gramak.

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea.

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko
loturak eta lanak.

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak.

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga
giltzadunak.

TUROLA (Italia)

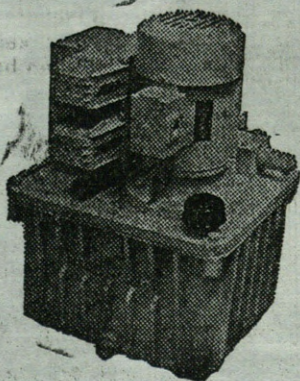
Ozkadurazko uragak.

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta
itzulerakoak.

ADA

Uztai gisako euskarriak.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15. **SAN SEBASTIAN**

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

GIZON, EMAKUME ETA HAUR MOLLARRI JANTZITEGIA

Iñurritza

Zarautz

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea,
Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil,
Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda,
Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Be-
riain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea,
Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil,
Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda,
Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Be-
riain.

AETATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2

(Esquina Zubieta)

DONOSTI

**ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:**

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabilili beti

Eskuz ba'zabiltz, **LAGARTO** — jabola bear dezu eros

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

Azkoitiko herriak, Otsailaren aurreneko egunetik, alkate berri bat du. Hain zuen, egun hartantxe, ohizko zeremoniak bete ondotik, Juan Inazio Uriak, bere esku hartu zuen, alkatemakila nagusia. Egun hartan, Gipuzkoako Gobernadorea, Azkoitian izan zen.

Gutxitan bezalako gizon ezaguna egin zaigu, gaurkoan alkate. Uria jauna, kulturari erabat loturik ezagutzen dugun azkoitiarra dugu. Herri honetako Zalduntxoek sortu zuten Bazkunaren oinarri sendoa. Munibeko Xabier eta beronen lagun ausart eta aurrerakoi haiek erein zuten liberal izpiritu argitsu haren jarraitzaile zintzo.

Kultura bideetan ikusi izan dugu. Musika, artea, hirigintza, kondaira eta abarrek, kezkatu izan dute gure azkoitiar hau. Bere erromantikoa aire nabariz eta erudizioz, Juan Inaziok, VIIIgarren mendeko «enciclopedia» haletako bat dirudi. Baina, Uriarengan, iraganak eta gaurkotasunak, sintesi josi bat egiten dute.

Ezin zaizkio ahaztu, VIIIgarren gizaldian Bergaran «LABORATORIO CHEMICO» sortu zuten liberal buruargi eta abertzale haiek. Juan Inazio Uria, R.S.V.A.P.-ko lehendakaria dugu. Oraintsu argitaratu duen «Los Amigos del País» liburua eskaini digu; iburu aberatsa, batez ere, Uriak bertan ezarri dituen dokumento baliotsuagatik. Luzaz mintzo gintezke, Euskal-Herriaren errenazimendu itxaropentsu hartaz; baina, gaurko gure solasak, ez garamatza bide hartara. Juan Inazio Alkateari joan gatzazkio gaurkoan. Elkarrizketa, horretara mugatu dugu.

—Urolalde honetan, Juan Carlosen erregealdian aukeraturiko lehenbiziko alkatea zaitugu. Zerk bultzatu zaitu, Alkate-makila hartzera?

—Nik, orain baino lehenagotik ere, honelako karguetarako egokierarik izan dut; halare, neure buruari, badaezpada, loturirik ez diot eman nahi izan. Honelaxe jokatu dut beti. Eta honelaxe jokatu nukeen baldin eta herriak, alkate izateko bidea proposatu izan ez balit.

—Beraz, herriak aukeraturiko alkate ahal zara?

—Hara nik erantzun: Udaletxeko kontzejalak, herriko Elkarteak, langileen enlazeak eta bestelakoak, ugari etorri zitzaizkidan; denak erregu berdina egin zidaten: hots, nik behar nuela izan alkateatzarako proposatua. Nere kandidaturaren aurkezmena ere herri-herriak egin du. Izenpeak, legeak eskatzen duen baino hiru aldiz gehiago bildu da. Horregaxetik esan nuen, neure sarrerako hitzaldian, nik, alegia, gure antxinako alkate haiek bezala, nere jaramendua, Herria zerbitzeko egiten nuela. Ez beste ezeren asmoz.

ALKATE BERRI BATEKIN SOLASEAN

—Gaurko legeen itzalean, nola ikusten duzu alkatearen eginbidea?

—Adiskide, badakigu gauzek guk nahi dugun hainako samurtasuniz ez dutela. Korapilo asko dago oraindik askatzeko, maratilarik ez da falta. Hemendik azarora bitartean, gobernuak, zenbait urrats emango ditu, Udaletxeko administrazioan, aldaketa batzuk egingo dira. Neretzat, hemendik azarora bitarteko ibilaldia garrantzi haundikoa izango da. Aurrera nola egin ere, orduan argi gehiagorekin, garbiago ikusi ahal izango dugu. Bitarteko aldi labur hau, esperientzia egoki bat gerta daiteke. Demokrazia amesten dugu; baina, demokrazi garaietarako ere, gure

iaiotasuna zer-nolakoa den, piska bat behintzat, frogatu egin beharko genuke. Plazaratzeko ordua heldu zaigula uste dut.

—Ze asmorekin zatoz Azkoitiko Udaletxera?

—Herriarekin batera lan egiteko asmorekin batipat. Hara: nere lehenbiziko lana, denok hainbat itxaron dugun Amnistia eskatzea izan da. Neure burua, inongo jaun eta taldetxoren menpean ez dut jarri nahi. Diskriminaketarik, inori egin gabe jokatu behar dugu. Nik, mirarietan ez dut batere sinisten. Haizeak, ostu bat antzo, berekin eramaten dituen promesa merkeen zale ez nauzu. Guztion arteko elkar-lanaren maitale naiz. Horregatik gaurtik aurrera, Udaletxeak egiten dituen «PLENO» guztietan, herriak ateak zabalik arkituko ditu. Informazioz ez diogu inori ukatuko eta egiten zaizkigun ohar guztiak, haintzakotzat jasoko ditugu. Orain arte ezagutu izan ez dugun estilo berri bat eman nahi nioke Udaletxeari. Gaurko giroak ere, estilo eta jokabide berri bat eskatzen du noski. Badakit, gauza asko ideia mailan daukela, eta gero, hezurragitzerakoan alegia, zailtasunak sortzen direla. Gure ideiak, ondoko ekintzak baino aurrerago ibiltzen dira, beti ere. Ideologo asko, bere ingurumariak mugatzen ditu, orduan, ideologiak, bere argia eta garbitasuna galdu egiten ditu.

—Alkate-makila hartzerako, Amnistia eskatu zenuen. Ondoren zertatik hasi behar duzu?

—Toki denetan bezala, hemen ere, eginkizun asko da. Lehenago, zenbait behar xehatu dizut. Oraingoz, Udaletxearen barruko antolamendua egin behar dugu: bilerak, taldeak, eralkizunak etab...

Honez gainera, etorkizunak ere hala-xe eskatuko digu eta, ez dugu ahaztu behar, Azkoitiak eta bere hauzo Azpeitiak, antxinako Iraurgi zaharra osatzen dutela. Bi hauzo-herri hauek, kondairazko lokarritz, estu-estu lotuak daude. Bakoitzaren aldeko norberietan, ez gintezke ibil. Arlo askotan, elkarrekin batera joan beharra daukagu. Gure Udaletxeetako diru-kutxetan, nolanahizko lujoetan ibiltzeko sosik ez daukagu.

—Juan Inazio Uria, liburu artean hezitako intelektuala. Alkate batek, sarritan egin behar izaten dituen burokrazianaz, nola uztartuko da?

—Intelektual naizen ala ez ez dakit. Bestalde, zuk diozun burokrazi lan hoiek egiteko, talde egoki bat badugu Azkoitiko Udaletxean.

Udaletxea demokratizatuaz, herriarekin batera lan eginaz, Azkoitiko herria goratu nahi duen Juan Inaziori, Alkatealdi oparotsu bat opa diogu.

ANATSAN

Sagardotegi bateko mahai inguruan bildu gara. Ez gaituzte hotel famatu batera eraman. Langile jendea ibili ohi den lekura eraman gaituzte.

Baina ez dugu arlotekeriari eta taberokeriari entzun. Esku artean duten borroka, ondo jabeturik dira langile hauek. Komunikabideek duten garrantzia ere ondo oharturik dira.

«Jendeak, gu zertan gabiltzan eta zertan ari garen, jakin behar du». Horregatik bildu gara zuekin», esan digute.

HUELGAREN ARRAZOIAK

Huelga honek sustrai zaharrak ditu. Nazio askotan ditu MICHELINek lantegiak. Eskulan merkeagoa den lekuetara zabaltzen da. Zerbaiten agintea edo buruzagitza duten guztiek MICHELIN-zale izan behar dute, lantegiaren interesen zaintzaile sutsuak izan behar dute.

MICHELINGo interesen arreata sutsua duena gora igotzen da, bestea, berriz, baztertua eta uxatua ahal delarik. Zerbait nahi duenak, beraz, ipur-zuriketa nabarmena egin behar du. Goikoei lo-xintxa eta mendekoei egurra.

Zerbaiten agintea duen guztiak aguzil zorrotza izan behar du. Soldaduskan bezain ordena zorrotzak dira Michelin-en. Lan-sail batekoek ezin dute bestekoekin harremanik izan.

MITXELINGO LANGILEAK KAZETARIEKIN

Soldata kontuan ere nabarmenkeria haundiak egiten dira. Lan bera eta ofizio bera dutenen artean berezkontzak egiten dira. Enpresarentzat onak eta gaiztoak nor diren berehalaxe berexten da. Langileak elkarren aurka jartzen saiatzen da nabarmenkeria hauen bidez.

Langilearen aldeko borrokan zerbait azaldu den guztia baztertzen da. 68 edo 69garren urtean izan zen huelgan 2 langile bidali ziren kanpora. 20 egunerako itxi zuten Lasarteko lantegia. 73garren urtean 7 egunerako itxi zuten eta 7 langile kaleratu zituzten. Iazko urtean lau neska izan ziren bidaliak.

Ezereza eta hutsa sentitzen du langileak bere burua honelako enpresa indartsuaren ondoan. Beldurtua eta mindua aurkitzen da, beraz, Lasarteko Michelingo langilea.

TXINPARTA

Hor zen sua hauspean, baina haizearen astinaldiak txinparta ere atera erazi dio. Valladolid eta Arandakoen gorabeherak gaineratu dute hauspean zen sua.

1.100 langile dira gutxi gora behera Valladolid-eko lantegian. 700en bat dira huelgan edo greban. Arandakoak 1.800 langile ditu. Hoietatik 1.500 dira kalean. Gasteizkoak 3.800 langile ditu. Oraindik ez dira kalera, baina kalera nahian dabilta. Lasartekoak 3.200 ditu eta hoietatik 2.500 kalean dira.

Valladolid-eko langileen eta nagusien arteko borroka, ordu kontutik hasi zen. Langileek 45 ordutako lan saioa eskatzen zuten. Nagusiek, berriz, 48 ordutakoa.

Borroka horretan 10 langile bidali zituzten kalera eta 6 langileri espedientea sartu zioten. Otsailaren 2az geroztik, huelgan dira lantegi hartako 700 langile, bidalitakoak berriro lantegian har ditzatela eskatuz.

Arandakoak Otsailaren 6an atera ziren kalera. Lasartekoak otsailaren 16an. Valladolid-eko langile batzuk etorri ziren Lasartera, hango berri ematera. Bixita horrek erne jarri zituen Lasarteko langileak. Errelebo bakoitzekoek batzarrea egin zuten egoera aztertzeko eta erabaki bat hartzeko.

GIRO EGOKIA

Nagusi indartsuaren aurka elkartze-ko garai egokia zela iruditu zitzaion Lasarteko langileei. Eta izuturik eta kildurik ziren langileak, ausart eta trebe bilakatu dira une honetan.

Goizeko 10etan egiten dituzte eguneroko batzarreak. Denen artean erabakitzen dena egiten da. Langile bakoitzaren iritzia eta jokabideari errespeto haundia zaio. Demokrazia osoan jokatu nahi da. Batzarre nagusian berriro lanean hasia erabakitzen den bezain agudo lanean sartuko dira. Oraingo gehienek opor egitea erabaki dute.

Huelgan jarraitu ala lanean hasi erabakitzea 2.049 bildu ziren egun batean. 2.016 grebari jarraitzea erabaki zuten: 21 bakarrik ziren lanean hasteko aldekoak; 14 langilek ez zuten iritzirik eman. Hautarkiak edo botoak isilak eta izkutukoak dira.

Adoretsu dira une honetan Lasarteko langileak. Ez dute atzera egin nahi.

ESKATZEN DUTENA

«Nagusia gurekin batera exeri dadila mahai batean eta hitzegin dezala langileekin eskatzen dugu», diote Michelingo langileek. Ez dirudi beste munduko gauza. Baina nagusiak ez du hitzegin nahi langileak lanean hasi arte.

Langileen aldetik bi baldintza ipintzen dira: har ditzala kalera botatako guztiak eta inor ez dezala zigortu borroka diharduelako.

Horretaz kanpo lan-orduak, oporrak,

soldata eta abar dira eztabaidarako diren gaiak.

Lan-tratu orokorra eta lantegi bakoitzeko batzordeetatik aukeratutako ordezkari osatutako BATZORDE bat eskatzen dute gainera.

Nazio askotan ditu Michelin-ek lantegiak. Han eta hemengo langileek elkartu beharra dute. DANOK ALA INOR EZ. NAGUSI BAKARRAREN AURKA LANGILE BORROKA BAT. LANGILEOK DANOK BATURIK, dio zabaldu duten txartelak.

IRAUTEKO LAGUNTZA

Huelga bat luzatzea ez da erraza. Ahal den jenderik gutxienera erre behar da. Hasten eta bukatzen jakin behar da.

Michelin-go langileek nahi duten egun berean amaituko da huelga hau. Eta ez dirudi gauetik goizera iritziz aldatuko direnik. Luzea eta gogorra izango delakoan dira. Baina oso elkar-turik dira eta badituzte beste nazioetakoekin ere harremanak.

10 miloi peza bildurik dituzte da-goenez.

Bestalde Lasarten eta inguru guztian laguntzeko prest da jendea. Tabernariak, dendariak, midikuak eta abar laguntzeko gogoz dira. Batez ere lehen garai batean Michelin-en lan egin zuen jendea da gogotsuena.

«Eskerrik beroenak eman nahi genizkioke herriari gure alde delako», esan digute kazetarioi.

IRASTORTZA

SILEN ETA IRIMOKOAK ERE BAI

Michelingoek bezalaxe Silen eta Irimo lantegietako langileek ere bere egoeraren berri eman nahi izan dute. Langile Batzarrean aukeratutako ordezkariak kazetari mordoska bildu dute.

SILEN LANTEGIA

Berebilen eskape tuboak egiten dira lantegi honetan. 150 langile ditu. Hoietatik 120 kalera bidaliak daude. 6 aste dituzte huelgan.

Mixeria bat ordaintzen zaie langileei. Bataz beste 11.500 peza irabazten dituzte horko langileek. Lehen mailako ofizialek 13.000 peza irabazten dituzte: bigarren mailakoek 12.000: hirugarren mailakoek 11.700.92 peoi daude, bakoitzak 11.000 irabazten ditu. Al-dirako hartzen dituzten pasaizoko langileek 9.000. Ofizinako 2 langilek, bakoitzak, 15.000 eta lauk 12.000.

Soldata lotsagarriak, beraz. Soldata eskasa eta arrazoia motza. 90 langile izan dira kalera botatakoak 6 hilabete-tan. Txukundadea ere hauzoan. Koma giltzapeturik.

ESKARIA

3.750 peza gehiago eskatu ziren langile bakoitzarentzat Tolosako lan-tratuan. Eta asteen ordu bete gutxiago lanerako. Horixe besterik ez dute eskatzen Andoaingo langileek ere.

«La Salle»ko ikastetxean eta elizan biltzen dira langileek bere arazoak eztabaidatzeko. Inoiz poliziak galerazi egin die biltzea. Manifestazioak ere izan dira emakume ta umeekin batera. Otsailaren 25ean herri osoa atera zen kalera. Dendak itxi ziren. 4.000 lagun ibili ziren kalean gora, kalean behera. Inoiz nahi baino azkarrago izkutatatu behar izan dute kaletik.

14 hilabetetako soldata eta hilean 3.750 peza gehiago eskatzen dituzte. Asteen ordu bete gutxiago eta inpuestotatik libre izatea, gainera. Banco de Bilbao eta INP-ren arabera hiru hila-

betatik behin soldatak aztertuak izan daitezela nahi dute.

Inor ez dezatela kalera bota, edo zigortu eskatzen dute.

NAGUSIAREN ESKAINTZA

Nagusia 3.000 peztaraino soldata jasotzeko prest da. Baina ez denei berdin emanaz. Bakoitzak egiten duen lanari begiratu jasoko litzaioke bakoitzari. 2.000 peztatik hasi eta 3.500 peza bitartean. 4.000 peza baino gehiago inori ez litzaioke jasoko. 12 hila-betetan ordainduko litzaieke langileei.

Gutxi eskatu eta are eta gutxiago eskaini.

IRIMO LANTEGIA

700 langile ditu. Langile bakoitzarentzat 4.000 peza gehiago eskatzen dute Irimoko langileek. 60 urterekin erretiroa, asteen 40 orduko lan saioa, gaixoardirako edo minaldirako soldata osoa, eskatzen dituzte.

Inor ez dezatela kalera bota eta har ditzatela berriro ebentualak, nahi dute.

Otsailaren 10ean atera ziren huelgan kalera. Manifestazioak egin dituzte: kalean, eta frontoian alkatearen baimenez.

Batzorde bat izana da Gobernadorearekin.

Nagusi eta langileak ez dira oraindik tratu batera iritsi.

Jendeak arreata haundiz egiten ditu batzarreak. Diru kutxa bat ere sortua dute langileek.

NAGUSIAREN ALDETIK

8 % gehiago agintzen dio langile bakoitzari nagusiak. Baina primatik puntu bana kenduko zaie. 5 % besterik ez da, beraz, nagusiak agintzen diena.

Maixu eta maixtra tituluak ematen dituen leku bat bada Donostian. Kalegarbitzaileek ere badakite hori, noski. Donostiako kaleetan ezagunak dira karrera hori egiten ari diren gazteak. Euri-eske egin ohi ziren prozesioak garai batean. Orain beste premia batzuk ditu jendeak.

Donostian maixu karrera egiten ari diren gazteek premia haundiak dituzte. Urtean joan eta urtea etorri gauza berak eskatzen dituzte. Baina entzungor egiten zaie. Otsailaren 24ean ikusi genituen azkenekoz Donostiako kaleetan. Iluntasun osoan eta bake-bakean zebiltzan. Halere sakabanatuak izan ziren. Min hartu zuenik ere izan zen.

DEMOKRAZIARIK EZA

Hau da «Magisterio»ko eskolan den arazorik nagusia. Ez da demokrazia-rik. Jaun eta jabe den zuzendari baten ondoan ez da demokrazia-rik. Elkarriketa ukatzen den lekuan ez da demokrazia-rik.

Hasteko 68 gazte bidaliak izan dira lege batean anparaturik. Baina, dirudienaz, geroztik ateratako lege batez bidali dira. 68 gazterik maixutza bukatzea debekatzea gauza gogorra da.

68 gazte hauek maixutza bukatzeko aukera izan dezatela eskatzen dute magisterio ikasten ari diren beste guz-
tiak. Arrazoizko gauza eskatzen dute-
la dirudi. Zuzendariaren esku dagoela dirudi.

Ikasle bakoitzari asignatura bakoitzean lau etsamina izateko aukera ematen dio legeak. Hoietako batean gainditu ez duenak beste bi berezi izateko eskubidea badu.

Bi kursuko ikastaroak dira, gainera, orain urte bakoitzean. Aurreneko zatian atzera geratu bazaio zerbait, ez du bigarren zatikoan etsaminatzeko aukerarik. Bigarren zatiko etsamina, beraz, aurrenekoa gainditu ez duenarentzat ez litzateke kontatu behar.

Donostiakoan, ordea, legea beste era batera hartzen da. Zuzendariak, behintzat, hala hartzen du.

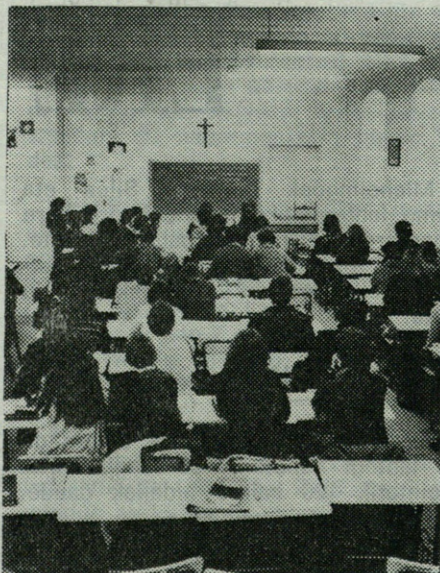
Bestalde, legeak bakoitzaren auke-
rabidean uzten dituen gaiak ere badi-
ra. Honetan ere, Donostiakoan, zerbait berezia da. Zein aukeratu behar du-
ten agindu egiten zaie ikasleei. Urte batetik bestera aldatu egiten dira gai-
nara. Honela aurreko urtean suspen-
ditu zuenak asignatura berri bati hel-
du behar dio.

Aukeran ipintzen den asignatura gai-
nera, hautatua duen espezialidadea-
kin zerikusirik ez duena jartzen da.

Bahe xehean pasatzen den irina na-
hi da Donostiako eskola honetan.

Ikasleek ez dutela eskolaren mar-
txan ezeren parterik, esan beharrik
ez da, noski.

“Magisterio” Eskolako Arazoak

IKASTETXERIK EZA

Inon lekuri ez zelako hilabete be-
randuago hasi ziren lehenengo urte-
koak. Orduan ere arratsaldez bakarrik
joan ohi ziren ikastera.

Nork lekua emango zai egoten dira
urtero. Deretxoko fakultatean batzuk,
Peritoen eskolan besteak, Zuloagako
eskolan eta abarretan sakabanaturik
dihardute ikasten.

«Escuela de Magisterio» deritzan
ikastetxea Ategorrietan dago. 14 urte
badira, hor inor ez zedila bizi agindu
zela, arriskutsua zelako. Halere hor
biltzen da ikasle mordoska, urtero.

Etkez nolabaitekoa izateaz gainera,
ez du behar den liburutegirik, labo-
rategirik, ikasgelarik, antzokirik, eta
ikasteko behar den guzuzirik.

Egoera honetan ez da erraz maixu-
gaiei dagokien irakaskuntza eta hezie-
ra ematea.

Zer dela eta ez da ikastetxe berri
bat egiten? Nork du errua? Ikastetxe
hori eskatzen ari diren gazteek be-
hintzat ez dute errurik. Arrazoi osoa
baizik.

EUSKALDUNTASUNIK EZA

Euskal kulturarik ez dela esanaz ari
den norbait izan behar du irakasleen

arteak. Horren ezjakina edo gaiztoa
denak ez du irakasle izateko eskubi-
derik.

Historiako irakasleari euskal histo-
ria apur bat irakatsi zezala eskatu zio-
ten iaz. «Niz ez dakit euskal histo-
riarik», izan zen erantzuna.

E.K.T. edo Euskal Kultur Mintegia
eskatu zenean «regionalismoari lagun-
tzen ezin hasiko zela» erantzun zuen
zuzendariak.

Gipuzkoan maixu eta maixtra izan
behar duten gazteei ez zaie euskara-
rik irakatsi. Oraindik ez da euskaraz
katedra bat sortu. Euskaraz daki-
tenak eta ez dakitenak, batera, har-
tzen dituen irakasle bat ipini zen.

Gaurregun, taldeak bildurik ihardun
ohi dute, dakitenak ez dakitenei ira-
katsiz.

Beste edozein asignaturatan ikaste-
ra behartzen duten bezalaxe, euskara
ikastera ere behartu ditzatela eska-
tzen dute gazte asko eta askok. Baina,
dirudienaz, hau demokraziaren aurka-
koa da. Inor ez dago behartzerik.

Zeren izenean izan daiteke euska-
rarik ez dakien bat Gipuzkoan maixu?
Pedagogiaren izenean? Sikologiaren
izenean? Umeak dakien hizkuntzan
mintzatu beharko du, bada, maixuak?
Ez da horretarako pedagogia eta siko-
logia asko jakin beharrik.

Demokraziaren izenean? Demokra-
ziaren izenean badu dirudienaz umea
hizkuntza arrotz batean eskolatzeko
eta hezitzeko eskubidea. Maixua ez
dago behartzerik berea ez duen hiz-
kuntza bat ikastera, umea, ordea, be-
hartu daiteke.

Demokraziaren izenean ez daiteke
maixugai bat euskara ikasi gabe gera.
Beste zerbaiten izenean gera daiteke:
zapalkuntzaren izenean, inperialismo-
aren izenean.

Euskal Herrian maixu izan nahi du-
ena beharturik da euskara jakitera. Bes-
tela ume euskaldunak zapuzten eta
atzeratzen ari da eta Euskal Herria
hondatzen.

IKASLEEN JOKABIDEA

Hemen agertu ditugun eskabide
hauek denak arrazoizkoak eta bidez-
koak iruditzen zaizkigu. Hoiak lortze-
ko lehortzen ihardun beharrik ez lu-
kete gauzak zuzen atzean egiten saia-
tuko bagina.

Jendea berexteko beste bide bat
jenderik kezkatuena erretzea da. Mai-
xutzarako jende gehiegi ari dela ika-
sten eta etsi erazi eta asper erazi egin
behar ahal zaio jendeari?

Baina behar beharrezkoenak ukatzen
bazaizkie, bidezkoa da dituzten bide
guztiek baliaturik herriari beren joki-
bidearen berri ematea: elkarrizketaz,
oporraldiaz, komunikabideez, kalejiraz,
elizaz eta abarrez baliatu dira.

HERRIALDE

GURE BIDE AZPIEGITURAZ

J.L. LIXUNDIA

Aspaldi ari dira Nafarroako Diputazioak beren autobideari Irurtzundik nonbaitera irteera eman nahirik. Bestalde Arabak bere soluzioak ematen dihardu, Bizkaia bereak, eta Gipuzkoa erdian, alboko hirurak ez baleude bezala.

Beraz hemen ere euskal batasunik eza sumatzen da, eta gure herri gizonak eta prentsak ez dute horretarako kontzientzia apurrenik ere. Iparraldea aipatu ere ez da egiten. Bide azpiegitura (infrastruktura viaria), lurralde antolakizunarekin (ordenación del territorio) lotu ere ez da egiten, eta hau gutxiago Euskal Herri osoaren plangintzaketan.

NAFAR AUTABIDEAZ

Erriberatik Irurtzunera izango da autobide hau, euskal erreinuaren hiriburua inguratu ondoren. Tafalla Noain bitartea irekia da, zenbait luzamendu barregarri pasa eta gero.

Irurtzundik Gipuzkoara nondik joango den ordea oraindik erabaki gabe dago; badirudi Lekunberri, Leitza, Andoaindik izango dela. Leitzarango bidea izango da. Beraz, baztertuko dira Tolosatik, Urumeatik zehar edo Irundik joatea, Bilbo-Behobia, edo esan behar genukeen bezala Bilbo-Baiona (B-B bietan ere) autobidearekin bat egiteko.

Asmo horren kontra ez dugu ezer. bakarrik Donostiarekin pentsatua izan dela, eta ez hainbeste Tolosa edo probintziarekin. Bestela ona dirudi.

Baina Nafarroari ez ote zaio gehigitan ahazten bere seigarren merinaldea? Esteribartik Baigorriako bidea, bertan behera gelditu ote da? Donapaleu - Donibane - Garazi - Baigorri - Iruinea - Lizarra - Logroño..., beraz, Santiago bide nagusia eta Nafarroako biderik garrantzitsuena mende askotan. Galdera hau egin nahi genieke nafar deputatuei, batek ere euskal aldizkaririk irakurtzen ez badu ere.

NAFARROATIK BIZKAIRA

Bilboko olegariak, euskal deiturazko burgesiak, Diputazioa, Bilbo eta Getxoko Udalbatzarrak, Merkatalgo Ganbara eta abar dominatzen dituenak, ez du behin ere Ekalderutz begiratu, ez Arabarutz, ez Nafarroaruntz; eta Behobiarakoa egiten saiatu bada, Europara joateko izan da, eta jakina, derrigor Gipuzkoatik igaro behar.

Horregatik, egokiago izango zen Bilbotik Nerbioi ibarretik zehar Altube gaina hartu beharrean, Arratiatik Gasteizera iristea, Dima eta Otxandiotik

zehar, eta Arabako hiriburua Hegoaldetik utzi ondoren Agurain eta Altsasutik Irurtzungoarekin bat egitea. Bi har etzirako ardatz hau oso interesgarria zatekeen ekonomi eta politikazko euskal batasun bat egiteko.

Baina Altuberaino egingo denetik, berandu da Dimarekin pentsatzea, eta hobe izango da Altube-Irurtzun autobidearen asmoa botatzea. Oraindik ez da beranduegi izango eta, «autovia» egiten hasi baino lehen, zergatik ez dute ene gasteiztar adiskideren batek edo nafarren batek hango eguneroko nafar —arabar autobidearen behar— izenaren amua jaurtitzen? Irurtzun-Altubekoa, beraz, Diputazio Forudunen eskubidekoa. Gainera Arabak oso eskas jokatu du Estatuaren aurrean, autobide eskubidea zaintzen, Bizkai eta Gipuzkoatik etorri direlako Bilbo eta Maltzagakoa. Nafarroatik etorri ez kero ez dago duda hori.

Ez da zertan aipatu gehiegirik, ez Bilborik ez euskal ardatzik, Araba-Nafarroa kontu bat bezala. Gainera horrek ez du kentzen Irurtzundik Gipuzkoarakoa egiterik.

TARTEKO BIDEAK

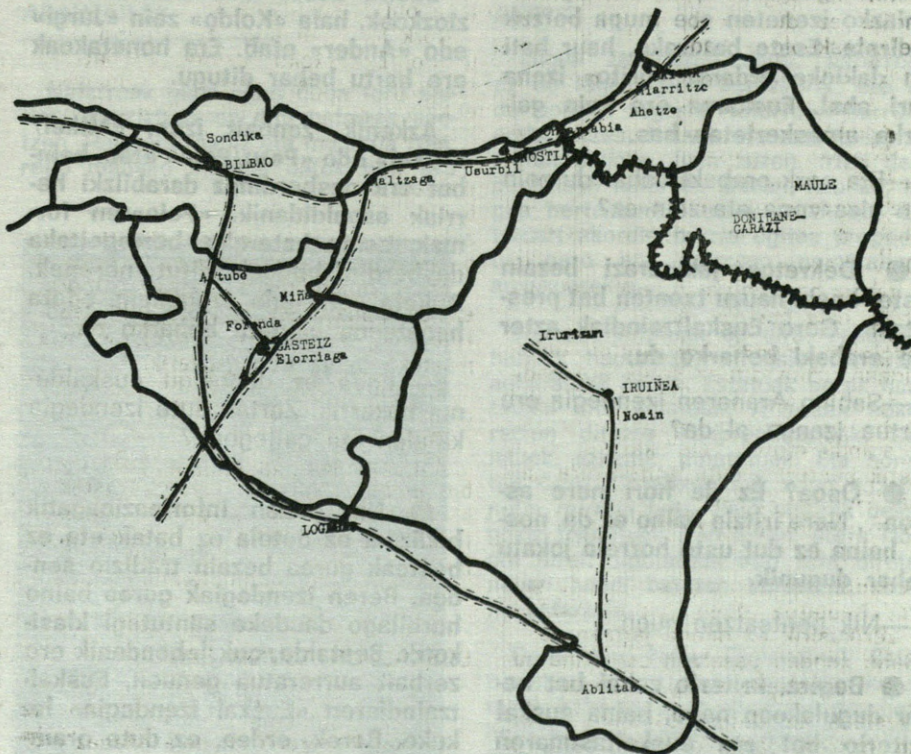
Goiherriko Siadecok egindako estudio bikainean Beasain-Bergarako bide berriaren aipamena egiten zen. Otsailaren 21eko «La Voz»-ean, Bergara-Bea-

sain-Lizarrusti-Etxarri aipatzen zen. Gipuzkoako Diputazioak egin dituen zenbait aipamenek Beasain-Bergara esaten dute eta Bizkaiko Diputazioarenak, Durango-Elorrio. Dirudienez Elorriotik Bergara Himalaia bat dago, itsasoa eta gatlzairuzko teloa.

Ahaztu egiten da, bide horrek Durango-Beasain duela izene, Donostia-Bilbo, Irun-Miranda bideak zehartzen dituzten hiri biena hain zuzen ere. Gure etxe aurretik egunoro igarotzen dira ehundaka kamioi Zumarraga, Beasain, Tolosa, Oinati, Legazpi, Ormaiztegi eta abarretakoak, Barakaldora bidean, Bizkaia bidean. Estudio koxkor bat eginda jakinngo litzateke, kamioi horiek ez direla Bergaran gelditzen.

Beraz, bide hau herritzekotan Etxarri-Aranatz - Beasain - Zumarraga - Bergara - Elorrio - Durango deitu behar litzateke eta hiru Diputazioek parte hartu.

Era berean Tolosa-Gernika, eta ez orain bezala, Tolosa-Elgoibar, gero Elgoibar-Markina eta gero Markina-Gernika, herrialde mugak gaindituaz, edota Arrasate-Ondarroa eta ez Arrasate-Elorrio, Elorrio-Berriz, Berriz-Ondarroa. Eta honelako kasu asko aipatuko genituzke, beti gure arteko probintziakariaren ezaugarri. Gure agintariei salakuntza asko egin beharrean gaude, baina ez pentsa, geuk ere, batasun gimnasia mental bat maizago egin behar dugu.

Joan zen astean zerbait aipatu genuenez, aurrerantzean zilegi izango da Espainiako estatuaren barruan katalan, gailego eta euskal izenak jartzeara.

Lerro hauk idazten ari garelarik oraindik ez da harako dekretora **Boletín Oficial** delakoan argitara eman, eta legearen artikulazioa zertan den ez dago zehatz mehatz jakiterik.

Hala ere, hainbat jende duda-mudatan eta galdezka dagoenez gero, Jose Mari Satrustegirekin mintzatu gara telefonoz, zerbait aurreratuko digulakoan:

● **Nik esan nezakeena hipotesia baizik ez da. B.O. delakoan agertzen ez den artean ez dago ezer garbirik.**

—Hala ere, zu gai honetaz arduratu direnetariko bat zarenez gero, izango duzu, segurutik, iritziren bat.

● **Ene ustetan, bi puntu alde zuretik segurutzat jo daitezke. Bat, euskal izenak onartuak izango direla. Bi, euskal izenak gaztelaniazkoen mailan geratuko direla.**

—Beraz, guztiak jarri ahal izango al dira?

● **Guztiak bai, baina kontuz, «giza-izen» guztiak. Kontu izan, gaztelaniazko izenetan ere muga batzuk badirela. Esate baterako, haur bati ein dakioke erdaraz «grito» izena jarri ahal. Euskaraz ere ezin gaitzke ameskerietan has.**

—Eta nork erabaki behar du zein den giza-izena eta zein ez?

● **Dekretora jakinarazi bezain laster hasia nauzu txosten bat prestatzen. Gero Euskaltzaindiak azter eta erabaki beharko du.**

—Sabino Aranaren izendegia ere sartua izango al da?

● **Osoa? Ez da hori nere asmoa... Nere iritzia baino ez da, noski, baina ez dut uste horrela jokatu behar dugunik.**

—Nik pentsatzen nuen...

● **Begira, kriterio zabal bat behar dugulakoan nago, baina euskal kriterio bat eta euskaltasunaren aldetik ikusiz. Esate baterako, «Al-**

EUSKAL IZENAK JARTZEA ZILEGI

fredo» erdaraz dela eta, zertarako behar dugu «Alfreda» euskaraz. Inork erabiliko al luke? Ez dut uste santutegia euskaratu behar dugunik. Ez da praktikoa. Geure euskal izendegi bat osatu behar dugu.

—Hala ere, bada Aranek sortarazitako hainbat izen...

● **Noski badela, eta erabat baliagarri.**

—Orduan... zein litzateke erabili beharrezko metodologia?

● **Lehen lehenik, Euskaltzaindiak onartutako «Euskal Izendegia» oinarritzat hartu («La Vasconia» banketxeak argitara emandako liburuxka) eta azkenaldean dakarren eraskina erabat ezarri.**

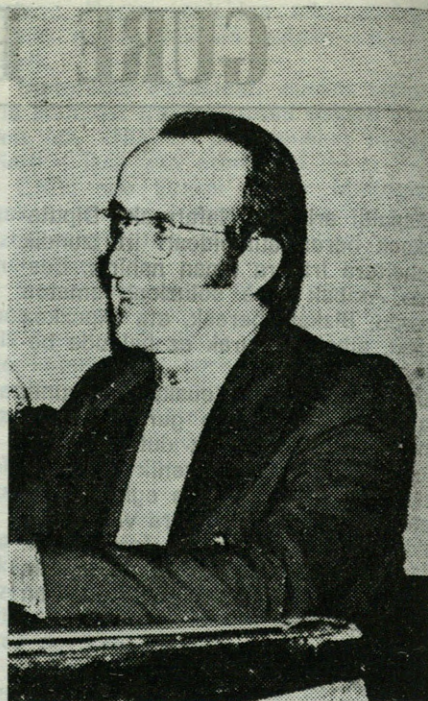
Aranaren izendegiari bagagozkio, berriz, bada edozenbat izen —lkerne, Bakarne etab.— herriak ontzat eman izan dituenak. Hoik guzti hoik baliagarri zaizkigu.

Badira beste izen batzuk tradiziozkoak, hala «Koldo» zein «Jurgi» edo «Ander» etab. Era honetakoak ere hartu behar ditugu.

Azkenik, zenbait izen, «Mikel/Mitxel» edo «Peru/Peio» etab. hainbat era desberdinez darabilzki herriak aspaldidanik. «Peio»ren formak, esate baterako, berrogeitaka desberdin bilduak ditut neronek. Aukerakoena edo ezagunena edota hedatuena hautatu beharko da.

—Legea ez dagokigu euskaldunoi bakarrik. Zertan dute izendegia katalan eta gailegoek?

● **Nik dudak informazioagatik badirudi ez dutela ez bata eta ez besteak gurea bezain tradizio sendoa. Beren izendegiak gurea baino hurbilago daudeke santutegi klasikoak. Bestalde, guk lehendakik ere zerbait aurreratua genuen, Euskaltzaindiaren «Euskal Izendegia» lekuko. Berek, ordea, ez dute oraindik ezer eginik. Orain hasi beharko.**

—Prestatzen ari zaren zerrenda berri hori Euskaltzaindiak onartuko balu, nolabait zabaltzeko asmorik ba al duzue?

● **Noski. Dagoeneko «La Vasconia» banketxeak bere burua eskaini du bigarren argitaraldi hau egiteko, hau ere, 50.000 aletakoa, lehendabizikoa bezalaxe, Euskal Herri guztian zehar dohan zabalduko dena.**

—Amaitzeko, jendeak han-hemenka egiten diharduen galdera berbera egin beharrean nauzu. Ba ote dago ezer egiterik lege berria atera aurretik hainbat gurasok nahi izan arren ezin jarri ahal izan zituzten izenekin? Esate baterako, elizan euskaraz eta juzgadura erdaraz dutenek era bakarra lor ote dezakete?

● **Bide bat bada, bai, hori egin ahal izateko. Juzgadura gaztelaniaz jarritako izena euskaratu nahi duten gurasoek beharko dute idatziz eskari bat egin juzgadura, beren seme edo alabari honelako edo horrelako izenen bat jarri nahi izan ziotenean, ez zitzaizela orduko legearen arauera utzi esanez, baina, orain legea aldatu delarik, nahi lukezela arazoa normalizatu.**

—Jendea ez da idazten batere zalea, baina tira, nahi duenak jakinean geratzen da.

KOLDO OLAZABAL

Foruei buruzko azken bi hitzaldiak Eibarren

Nafarroako Foru Esperientzia

Juan Karlos Garaikoetxea, 37 urte, euskaldun berri, abokatu eta ekonomi zientziez lizentziatua, Iruñeko Merkatalgo Ganbarako partaide, nafar diputatu eta Foru Kontseilukoa, Eibarren mintzatu zen hilaren 24ean.

Nafar jator, euskal seme eta euskal herrialde ororen batasun bati dagokiokeen ikuspegi batez mintzatu zen, argi eta zehatz, inolazko baldintzapenik gabe, jakineko ideologia baten edo besteren zerbitzari baino, egoera eta mugimendu konkretu baten lekuko, hain hurbiletik ezagutzen duen hainbat dato eta xehetasun konstatatuz, hots, **Nafarroako Foru Esperientzia**.

HISTORIAZ ZERBAIT

1512 urtera arte bere buruaren jabe zen estatu bat genuen Nafarroa. Urte haretan, Gaztela eta Frantziako erregeen arteko tirabiraz, Nafarroak, bakez ez baizik hala beharrez eta badaezpadako atxakiez (erlijio kontu eta beste) Gaztelako Erregeren ohorezko nagusitasuna ontzat ematen du. Nafarroak lehen bezala dirau, lege eta administrazioz, baina errege buruztat Gaztelakoa onartzen. «Virrey» delakoa, Nafar Gortea, Foru Kontseilua, Hazienda Kontseilua eta Diputazioak ziren garai haretako nafar aginte organo berezkoak.

Garai haretan, Nafarroak (seigarren merinaldea eta guzti) 170.000 biztanle zituen. Bizkaiak 67.000, Arabak 70.000, eta Gipuzkoak 69.000 inguru. Beraz, Garaikoetxeak esan bezala, Euskal Herria eta Nafarroaren artean planteatu ohi den dikotomia (Nafarroa ere Euskal Herria ote den) aldrebes egin behar litzateke, nafarrak maioria bait ziren euskaldunen artean.

1516 urtean, nafarrak Gaztela Herriaren nagusitasunaren kontra altxatzen dira, baina Cisneros Kardinalak egundoko errepresio eta zapalkuntza agintzen du, nafarrei inolazko autodeterminaziorik eskaini gabe. Izan ere, Garaikoetxeak ironiaz ezarri zuenez: «Gure herrian maioria izan garen baikoitzean ukatu egin diguten aukera izan da autodeterminazioa».

1833 urtean, lehen karlistada azaltzen da, eta 1834ean, Gobernu Zentralak nafar diputatu eta senatoreak Espainian bezala hautatuak izan daitezela agintzen du. 1839 urtean Bergarako Akordioa gertatzen da.

BERGARAKO AKORDIOA

Bergarako Akordioa kontraesan huts bat suertatu zen: «Se confirman los fueros sin perjuicio de la unidad constitucional nacional». Bi esakune antagoniko nabari dira esakune horretan.

Akordio honen ondotik, Bizkaia, Araba eta Gipuzkoa kontra jartzen dira ageri-agerian. Nafarroak, ordea, nahiago izan zuen Gobernu Zentralarekin negoziatu. Mendebaleko hiru probintzien erresistentzia bortitzago izan zen, baina batek daki historiak ez ote dion azken finean nafar pragmatismoari arrazoirik eman.

Honelatsu, 1841 urtean Nafarroako Foru Lege berria erabakitzen da. Lege ximple, soil, labur eta zehazgabea. Pakto bat da. Lehenengo aldiz, forua eskubidetzat baino eskabidetzat aztertua da. Nafarroak bere politik askatasuna galtzen du. Bataz beste, legeria berdinarekin jarraitzen da, baina lege hori interpretatuko duten gizonak Madrilen biziko. Horrez gainera, ekonomi kontzertu bat ere burutzen da.

FORU SISTIMAREN ABANTAILAK

Nafarroak gaur egun duen foru sistema murriztuak ez ditu nafarrak asetzen. Hala ere, nahiz eta mugatua izan, rejio mailako sistema batek beti ere

badu zenbait abantaila, dela nork bere administrazio izatea —eskubide zein efikaziaren aldetik—, problemak hurbilagotik ezagutu eta aztertu ahal izatea, flesibilitate kontua, nork bere erakundeei buruzko atxikimendua etab. etab.

Azken hamabost urteotan demografia arras gehitu da. Jende emaila izatetik jende hartzaile izatera pasatu da Nafarroa. 1960 urtean lan postuen artean % 27 industriarenak ziren, eta 1974 urtean, aldiz, % 42. Aurrerakuntza honek hainbat azterketa egin beharra erakarri du, bai irakaskuntza mailan, gainerako zerbitzutan eta bestetan. Diputazioa 2.000 urterako plangintza bat burutzen ari da, Iruineko makrozefalia gerta ez dadin, eskualdeen ekilibrio gorde nahirik, eskulan motaren aukera, industriaren kontrola, kutsadura eta satsadura arloa etab. etab.

Guzti hau, rejio mailan, rejimen berezi batetan baino ez dateke posible. **FORU SISTIMAREN**

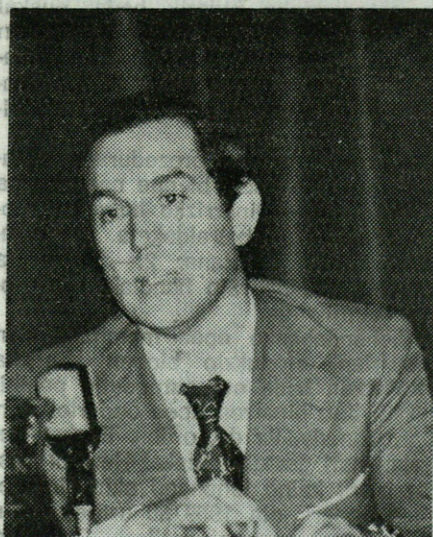
ERAGOZPENAK

Nafar foruaren eragozpenik larriena Gobernu Zentralarekin erabakitako akordio batetan finkatua egoten datza, orain dela ehun urte pasa erabakia gainera.

Legea zaharkitua dago. Nafarroak ez du lege-organoa berezkorik, eta ez da posible legeria Nafarroan barrena eraberritzea. Hauzia eta eztabaida horretan dagoke, hain zuzen, iritzi desberdineko nafarren artean, hau da, legea bertanbera ikutzeka utzi, ala Estatuari akordio berria egitea proposatu, gero eta txarrago geratzearren arriskuarekin.

Nafar diputatuak ez dira, bestalde, herriak hautatuak, hirugarren mailan aukeratuak baizik. Estatuak berak hautatzen ditu alkateak. Alkateek aukeratzeko dituzte konpromisarioak, eta hauek, azkenik, diputatuak. Eta honetan dago, Garaikoetxeak esan bezala, *nafar miraria* hots, hain sistema desgokiz hautatuak izan arren, atera izan ohi diren diputatuak beti izan direla, neurri handi batetan behintzat, nahiko nafarzale.

Dena den, Nafar Diputazioak Estatuarekin dituen harremanetako konstante bakarra bere ahulezia da, beti behetik gora begiratu beharra. Kontu izan Madrilen ezein gutik dakiela ze-

hatz mehatz foru zer denez. Ez dute ulertzen nondik nora eta zergatik datorren. Bada halako iguin-zentzu bat, eta giro arrotz honetan mamitu behar izaten dira harreman eta akordioak. Elkarriketa ez da maila berean planteatzen.

Exenplu bat baino ez adiarazteko-tan, «Matesa»-ko afera agertarazi baino hiru hilabete lehenago, Diputazioa eta Gobernuak konbenio bat moldatzen ari ziren. «Matesa» enpresaren esportazioak Nafarroako hirutik bi ziren. Diputazioak ez zekien hiru hilabete lehenago zer pasatu behar zen, eta esportazio hoik kontutan hartu zituen estudioa egitean. Estatuak, berriz, bazekien ordurako zer pasatzen ari zen, eta isildu egin zen konbenioa izenpetu arte. Arazoak ez du aipamen askorik merezi.

Azkenik, 1841 urteko nafar forua arras ximplea da, eta honetaz ere bi aburu desberdin azaltzen dira. Nafarrek uste dute, 1841 urteko akordioan aipatzen ez dena aurreko foru zahar-raren arauera ulertu behar dela, hura ez baita sekula eztabaidatu. Madrilen, ordea, garaian garaiako eta komeni den interpretazioa ematen diote, nagusi eta agintzaile denak dituen abantaila guztiekin. Nafar legeriaren ahulezia garbi ikusi da ikastolen kasuan, esate baterako.

AURRERA BEGIRA

Nafarroa ez dago konforme geratzen zaion foru motzarekin. Autonomia zabalago bat nahi luke. Garaiakotzea jaunaren ustetan hiru jende mota dago gaur egun Nafarroan:

1.—Nafarroa rejio bakar eta independente bezala, autonomia berezko batez ikusi nahi lukeena.

2.—Lau probintziak, aintzinako Nafarroako Erresumaren barruan bildu nahi litzakeena (Euskadi hitzak ez bait du hainbat nafarren belarrietan «etxe-kotasunik»).

3.—Euskal Herria, herri bateratu bezala, gutienik lau probintziak barrena.

Beraz, nolabait eztabaidatzen dena, azken bi kasuetan behintzat, «Nafarroa» edo «Euskal Herria» (Euskadi?) zentzuen predominoia da. Dena den, Nafarroa euskaldun sentitzen da. Egia da, bai, Nafarroa desenskaratu egin zela bestelako probintziatan abertzaletasuna nabarmendu zen garai berean. Hala ere, ezin ahaztu, kurioa baita, XIX mendearen azkenetan bazela Nafarroan «Partido Democrático Republicano Federal Navarro» izeneko mugimendu bat, Euskal Estatu bat (Rioja barru) proposatzen zuena.

Gauza berririk guti da mundu honetan.

Gaur eguneko Euskal Herriaz hainbat burutapen

Andoni Kaiero-ren hitzaldi interesgarria

Herririk herri eman behar litzatekeena

Abertzaletasunaren aldetik behintzat, gerra ostean Hego Euskal Herrian eman den hitzaldirik garrantzitsuenetako bat Andoni Kaiero Uria jaunak eman zuen Eibarren, otsailaren 26an.

Arrate aretoa gainezka, jendea lurrean eseririk, hogeita hamar urtetik beharako gazteria gehienbat. Era berean, inoiz gutitan hitzaldi batek izan du amaieran horrenbeste txalo. Aski dateke, agian, entzule baten azken hitzak errepikatzea hango giroaz jabetzeko: «Aspaldidanik nintzen irrikaz gaur egun hemen entzun ditudanak altu entzuteko. Ez zait besterik bururatzen haxe esatea baino: Eskerrik Askoi!».

Andoni Kaiero, Deustuko Unibertsitateko irakasle, euskaraz mintzatu zen lehenik, eta ordubete luzeko hitzaldia erdaraz irakurri zuen gero. Ordubetean irakurritako hitzaldiak, lerroz lerro jarriez gero, Z. ARGIA honetako hamabost bat orrialde hartuko litzuke. Pare batetan, eta indarrik galdu gabe, laburtu nahi izatea ez da gero, txantxetako lana.

HISTORI-UNEA

Euskal Herriak, berezko estaturik gabe, Europako bi estatu agintzaileen artean erdibitua, ez du oraindik nazio zentzua galdu. Inolazko erakunderik gabe, batere defentsa instrumenturik gabe, Euskal Herriak bere nortasunari iraunarazi dio berrogei urtetako tunelpean barrena.

Modu onez edo txarrez, izkutuz zein oihuz, talde txiki edo hainbat pertsonaiaren iniziatiba eta etengabeko ekintzaz, edota seme-alaben euskal irakaskuntza lortzearen beste zerga-mota bat ordainduz, euskal familiak eta Euskal Herriak iraun egin du.

Giro nahastuak datozkigu. Garai berria. Aldaketa handi eta azkarreko haro berria. Europa ere ez da orain dela berrogei urtetakoa. Alde batetik, estatuaren gainetik erakundeak lortu nahi dira (Merkatu Elkartea). Bestetik, estatu barruko nazioek berpizten dihardute. Gizatasun sozialista berri bat gainditzen ari. Espainiak Europan sartu nahi. Guztia, azken finean, Euskal Herriaren mesedetan gertatzen ari.

EKONOMI ERREPRESIOA

Baina kultur zapalkuntza nolabait erremediatzeko biderik bada, euskal nazio nortasuna eginik egin desegin ez bada, besterik da euskal ekonomia-aren arazoa, deskapitalizazioa eta «habitat» delakoaren galera atxikiak di-tuela.

Edozein ekonomi prozeduraren abia-da aztertuko bada, bi epe nagusi aipa daitezke: 1.—Oinarrizko industria mota. Materialen itxuraldaketa. Kualifikapen gutiko eskulana. 2.—Teknologia aurreratua. Inborsio handiak. Lan mota kualifikatua.

Lehendabiziko epea mamitzen den neurrian, produkzio bideen kontrola gertatzen bada eta autogestio posibilitate bat, bigarren epea ondorioz sortarazten da. Ez da, ordea, Euskal Herrian hori gertatu. Euskal Herriak beste inork baino lehenago ekin zion lehen epeari, eta 1959/60 urteen inguruan iritsi zen goi mailara. Geroztik,

egoenean dirau, proporzioz aurrera-kuntzarik egin gabe, eta bigarren epea pasatu ezinik.

Zergatik gertakari hau? Lehen epearen aurretik euskal oligarkiak —Madrilera begira ihardun arren— Euskal Herrian zituen bere interesak, eta interes hoik defendatzen zituen neurrian defendatzen zuen Euskal Herriaren kapitalizazioa ere. Baina, gerra ondoan, eta 1959 urtez gero are gehiago, familia handi hoiaren interes-iturriak beste lurralde batzuetara aldatzen dira.

Gobernuaren ekonomi politika mailan, Europako zentralizaziorik bortitze-na gertatzen da Espainian. Gobernuak behera entresa bilakatzen da, jende xehearren diru aurreratua, inborsioa, ekonomi jokoa zein demografi mugimendua berak kontrolatzen dituelarik. «Zuzendari Berrien» deritzan haroa sortzen da, hots, hainbat politik kargutan ihardun izan zuen jendea entresa pribatuetara pasatzen da zuzendari bezala, estatuaren kontrola gehituz. Udaletxeetan ere alkateak Gobernuak hautatzen ditu, eta munizipioetako haziendak hustu. Zerga indirektoak direktoak baino ugariago dira jende arruntaren kaltetan, eta Gobernuak estatu barruko ekonomi kontrol osoa beregan hartzen du.

Euskal Herrian, azpiegituraren ahulezia nabari da. 1960 urtetik aurrera Euskal Herriaren aurrerakuntza Espainiako media baino beherago da. Inborsio eza gero eta handiago, eta Euskal Herriaren ekonomi dependentsia izugarri bilakatzen da. 1970 urtean Lopez Rodok Europan zehar egiten duen osteran (Burgosko hauziaren inguruko propagandan), Euskal Herriko aurrerakuntza indizearen ahulezia salatzen du.

Haro honetan, Euskal Herriaren balantzeak (eman eta hartzen duenaren arteko diferentzia) 129.998 miloi pezetako defizita ematen du. Zifra hau ulerterraz dakigun, diogun, dirutza horrekin Bilbotik Behobiara bezalako beheratzi autopista (eta dohako) egin zitezkeela, edota Bilboko Unibertsita-

tea bezalako 129 unibertsitate (edota Europako onenetako bat), edo oraindik egin ahal izan ez den bezalako 2,5 aireportu.

ETENGABEKO ZIRKULUA

Hauk honela, Andoni Kaierok aipatu zuen «Etengabeko zirkuluan» sartzen gara. Euskal Herriko industrializazioak ez du aurrera joko horretarako beharrezko medioak jartzen ez badira, eta ez dira medioak hartuko industri hazkunderen autogestioa hemengo eskuetan ez dagoen artean.

Hazkuntza eta ekonomia elkarrekin doaz (joan behar lukete) hildo honetan. Hazkuntzaren plangintzak ekonomi helburu batzuk (gizartearekikoak aparte) behar ditu kontutan hartu. Eta ekonomiak behar du hazkuntza zehatz bat sortarazi. Alferrik dirateke egundoko lantegiak eskulan kualifikatu eta mailako teknikorik gabe, eta alderantziz.

Euskal Herriak lehenean badirau, jende tituludunen esportatzaile bihurtateke, eta kualifikazio gabeko pioletzaren inportatzaile. Eta hau, dagoeneko, zenbait neurritan hasia da gertatzen Andoni Kaiero hizlariaren uste-tan.

Autogestio ezagatik, nork bere etorkizunaren jabe ez izateagatik, Euskal Herriak satsadura, azpiegitura, hiri-gintza, naturaren galera eta beste habinbat problema planteaturik du. Lur-

-espekulazio ikaragarria dago. Eta gauzak daudenean jarraitzen badute, Euskal Herrian bizi den langileriak (bertakoa eta bertaratua) bere kontsumo ahalmena gutituz doala ikusiko du, eta seme-alabentzako lan-postu eza.

POLITIK EGOERA

Ez da, ordea, etsipenaren ordua. Espainiako barne-politikak haro demokratikoak ezagutu izan dituen bakoitzean Euskal Herriak burua altxatu du. Egoera anormalak eta bortizkeriek zapaldu izan dute Euskal Herria. Euskal Herriaren harmarik bakarra, bere nahia azaldu ahal izatean datza.

Zer egoeratan gauden gaur egun Espainian barrena? Bistan da Gobernuak kontrolatutako aldakuntza baten aurrean gaudela. Nolabaiteko demokraziaruntz, epeka, neurtuta, etenik gabe, baina gainerako estatuen aurrean onespén bat lortu nahirik.

Lau dirateke sumatzen den irekitasunaren epeak: 1.—Eskuinaren indartzea. 2.—Aldez aurretik aukeratutako zenbait alderdiri joko egiten uztea. 3.—Alderdi hoiek ez dira sekula «periferikoak» izango. 4.—Lehenengo hasi diren alderdi hoiek indartuz eta herriarengan sustraituz gero, beste zenbait ere amain emango zaie.

Euskal Herrian kultur ekintzen hazkundera nabarmenduko da. «Régimen Especial Administrativo» delakoa azalduko, eta, agian, zenbait ageriko sig-

noren onespén, ikurrina, esate baterako.

REGIMEN ESPECIAL

Rejimen hau nolabaiteko rejionalizazio politiko baten barrena burutua da. Ez, ordea, «deszentralizazio» filosofiaren arauera, «deskonzentrazio» delakoaren zentzuz baizik.

Ez da bi parteren arteko akordio bat, «concesión unilateral» delako bat baino (hala ere, zergatik guri konzezio bat egin? Bada hor zer pentsa).

Dagoeneko gauza jakina denez, eta Bizkaiko rejimenari bakarrik bagagotzekio, Madrileko bi jaunek egin dute (bat eliz organizazio seglar ezagun batekoa delarik), bizkaitarrei dagokien sistimaren proposamen eta estudioa. Beste zenbait punturen artean, «impuesto de erradicación» delako bat sortuko da (gainerako Espainiako probintzietan egongo ez dena). Irakas-kuntzaz, eratze lana hemen egin ahal izango da, baina programaketa osoa Madrileko Hazkuntza eta Zientzia Ministeritzak egingo du. Alkate guztien Biltzar Nagusia Gernikan egingo da urtean behin, baina biltzar horrek ez du inolazko konpetentziarik izango.

Dena den, rejimen honek, gurekiko «reconocimiento oficial» delako bat suposatzen du. Ematen zaiguna hartu behar dugu, eta ahal den neurrian horretaz baliatu.

Inork ez du uste, ezta Madrilén ere, horrekin Euskal Herria kontentatuko denik. Gutienez Estatutua edota federalismo mota bat eskatzen da, baina...

GERORA

Predemokrazia epe honetan, oposizioko alderdi zentralistak indartuko dira. Zenbait, gainera, batek daki zein bularekin, dagoeneko ageri agerian ari delarik.

Bai ageriko hoiek, eta baita izkutan ari direnek ere, zentralismo bat ontzat ematen dute. Izkutukoek ez oraingoz nabarmen agian, baina legearen harian sartzen diren neurrian oraingo promesak artxibatuz joango dira. Alderdi hoiek ez dute Euskal Herriaren problematikaren barruan beste zenbait herrialdetan izan dezaketzen zeregina.

Ordua dateke, euskal indarrak bateratzeko. Egunotan sortua da Euskal Herrian alderdi sozialista bateratu bat, autonomia, inoren eta inongo sukursal izango ez dena. Sozialista talde honek —dio Andoni Kaierok—, P.N.V. delakoak eta gainerako euskal mugimenduek behar diote herri mailan euskal politik joko bati eragin. Laster izango dira (azaroan?) Euskal Herrian kontzejal hauteskundeak. % 50 kontzejal hautatu beharko dira. Eta kontzejalek hautatuko dute gero alkatea. Horra lehen aukera. Gauzak denboraz prestatu, azken momenturako utzi gabe.

Andoni Kaierok honela esanaz amaitu zuen hitzaldia: «Errepika ditzagun hemen azken Z. ARGIAko azalean agertzen ziren hitzak, JEIKI JEIKI, ETXEKOAK!

BULEBAR IREKIA

Otsailaren 22an, laurehun edo bostehun abertzaleren batzarrea izan zen Eibarren. Bertan bildu ziren LAK, LAIA, ELA (STV), PNV «popularr», ETA P.M., EHAS eta IAM alderdien ordezkariak, bai eta «Eibarko Elkarte Sozialista Abertzale» deritzan mugimenduko zenbait ere.

Nork bere programaren berri eman zuen, eta ekintza bateratu batera iristeko urratsak planteatu ziren.

Azkenik, «Eibarko Elkarte Sozialista Abertzaleak» Eibarko eta Euskadi guztiko Herriari hamabi puntuko manifestu bat aurkeztu zuen, LAK, LAIA, IAM eta ELA-ko ordezkariak izenpetu ondoren argitara eman dena. Manifestua, PSOE-ko Sekretario Orokor den Felipe Gonzalezek Euskal Herrian zehar egin duen osteratxoari dagokio.

● Felipe Gonzalez-en euskal osteraren berri han-hemenkako erdal aste-kari handiak mintzatu dira. Polito «Destino» aldizkariaren aipamena, eta tris-tea, benetan tris-tea (desegoki eta oke-rez) «Cambio-16» delakoarena.

Ez gaitu, bestalde, «Cambio»-ren iri-tziak askorik harritzen. Ander Landa-bururekin Eibarko Astelena Frontoian hitzegin genuen, eta berehala ohar-tu ginen haren kronika abertzaleena bai-no PSOE-koen gustokoago izango zela.

● Prensaren eragina ikaragarri da gero. Ezin ahaztu, esate baterako, Euskal Estatutoak Nafarroan arrakas-tarik izan ez bazuen, sasoi haretan «Diario de Navarra» egunkariko zuzen-dari zen Garcilaso delako baten jo-koarengatik izan zela neurri handi ba-tetan.

Garcilaso honek harrokeriatzat zuen esatea, bera izan zela, hain zuzen, Na-farroan estatutoa hankaz gora bota zuena.

● Gaur egun ere aztergarri dateke zer nolako jendea dugun Euskal Herri-aren argitara eman ohi diren egunka-rietako zuzendaritzetan. Egitan, Eus-kal Herriaren abiaduraren azelerado-rean ala frenoan duten oina jarria. Beste horrenbeste esan dezakegu po-litik kronikariez. «Directo via Madrid» datozkigu gehienak. Gutaz horren erraz mintzo diren hoik inoiz etorri ote dira honaino?

Kuriosoa da gero, bestalde, gure ar-tean bi, lau, hamar edo hogeit urtetan (baina sekula integratu gabe, ordea) bizi izan den jendea ari dela herriaren boza beretzat harturik. Eta pentsatze-koa izan daiteke agian, ez ote den errua berena ezezik gurea ere izango, zeren, euskaldunok, ez gara inoiz hi-tzez iaioegiak izan eta.

● Halaxe gertatzen da gero, Jaime Ignacio del Burgo delako batek «Euz-kadi ez para mí una creación artificial que atenta contra la esencia del fue-ro» esan duela Iruñean eman duen hitzaldi batetan. «Contra la unidad del estado» esan bazuen, tira... baina fo-ruen kontra gero... Oraindik ere fo-ruen kontra geu ari garela entzun be-har ote dugu?

Del Burgo honek ez du uste politi-kaz Nafarroak Euskal Herri barruan ihardun behar duenik, baina, «inoiz na-

farrek nahi izango balute, nik ere on-tzat emango nuke» esan du. Kontxo, horrenbesterik PC-ek ere esaten du.

● P.C. de Euzkadi (?) delakoak ha-lako gutun ireki bat zabaldu du han-hemenka. PNV alderdia «oportunistat-zat» jotzen du (zozoak beleari ipur-beltz) eta ETA erabat gutiesten. Bapo mutilak, non egon zarete orain arte?

PCE (de Euzkadi, alegia) delakoak garbi esaten du esan, «sólo el Partido Comunista de Euzkadi hace frente con realidad a todas las aspiraciones de libertad y democracia del pueblo». Orain dela hilabete PSOE-ek esan zuen, berriz: «Euzkadi será socialista o no será libre».

Ea elkarren artean konpontzen za-reten!

● Dena den, gaur denok bide dute zer esan, eta Visus, Arza eta Irazoki nafar diputatuak, Nafarroak behar due-la 1841 urtetik aurrerako egoerara itzuli esan dute harro asko.

Nik ez dakit dakiten zer esaten du-ten, baina Nafarroako Erresuma eska-tu dute hitz gutitan.

● Beste horrenbeste —nork eta Francisco Lasak— Donostiako Alka-teak eskatu du, 1876 urteko foruen deuseztapena agindu zuen dekretoa berririo ere aztertu behar litzatekeela esan duenean.

● Eta autonomia hitza hego aldeko euskaldunen leloa bakarrik dela uste dutenentzat diogun, Lagasse jaunak Euskal Herriarentzako autonomia es-katuz, bere burua azaldu duela ifar al-deko hauteskundeetan.

Ez da guti.

EUSKALTZAINDIA

Euskaltzaindia erakunde bezala onar-tua izanez gero, izan dira lehendabizi-ko erreakzioak.

● Lehen lehenik, Arabako Goberna-tore, Diputazioa eta Kultur Batzordea izan dira hainbat gutunez beren ones-pena azaldu nahi izan dutenak, bai eta Gasteizko ordezkariarekin harre-manetan hasteko asmoa agertu ere.

● Ondoren, Bizkaiko Diputazioa izan da dekretu berria kontutan hartu due-na, dirulaguntza gehitzeko posibilita-tea aginduz.

Nafarroakoak, berriz, zorionak ema-teaz gainera, Euskaltzaindiaren bule-go bat Iruñean egon dadin «Principe de Viana» erakundearen gelak eskaini ditu. Horrez gainera, Nafarroako Foru Diputazioak orain arteko diru lagun-tzari jarraitzeko asmoa azaldu du, eta prest legoke gehitzeko, Bizkai, Gipuz-koa eta Arabako Diputazioek eman na-hi luketen neurri berean.

● Erreakzio ofizialez aparte, beste-lakorik ere izan da. Ez genuen gutiago espero. Euskal Herria egoera anormal batetan bizi denez gero, gure arteko erakundeek beti dukete, nahi izanez gero, nondik atakatu. Beldur naiz, or-dea, oraingo atakatzailak ez ote duen oinaletik kanpora txixa egin.

Ez du esan ba, Euskaltzaindia ez dela erakunde bat, ez dela euskal sus-traikoa, kasketaldiz osatua dagoela eta euskara Euskaltzaindirik gabe ere bizi daitekeela. Tira... demagun baietz (asko ematea da gero), baina hori esa-teko ez zegoen dekretu baten zain egon beharrik!

● Hor nonbait esan da ere, Euskal-tzaindiaren eragina hego aldeko lau probintzietara mugatua geratzen dela legez.

Gogora dezagun, lehen ere sortzez, Euskaltzaindiak hemengo lau diputa-zioek sortua izan zela, eta orain arte inork ez diola horri akatsik erantsi. Eta, gainera, akatsen bat topatu nahirik ari direnak nongoak dira, hego ala ifa-rrekoak?

Bestalde, Euskaltzaindiaren eragina euskara hizkuntzan datza (hemen eta Idahon) eta euskarari behar zaio atxiki.

● Azkenik, apaiz batek esan du esan (Euskal Herriko apaiz txistosoak azken hitza berek esatera ohituegi daukagu), Euskaltzaindiak baduela orain diferentzia bakar bat, hots, es-painola dela.

Noski baietz, euskal eliza eta «epis-copado española» bezalaxe.

AZKEN BERRIAK

Z. ARGIA polito ari da saltzen kioskotan. Hau nahiko berria da gero euskal kazetaritzan. Kios-kotako salmenta hau dela eta, **Z. ARGIA**ren tiradak 2.000 ale gehiago izango ditu aurreran-tzean.

● Azkenik, hainbat hilabete zain egon ondoren, Gipuzkoako zenbait ikastolek jaso du kope-ratiba egiteko baimena. Laster asko izango dugu edozenbat ikastetxe berri, gurasoek kope-ratiba gisa eraikirik.

AMATIÑO

IPAR EUSKAL HERRIA

JAGUAR DEITU GERRAIREKOA

Lehen aldikoz, pausatu da Biarritz-Parmeko aireportuan; otsail honen 17an.

Berez ez du deus arradorik berri honek, baina Parmeko kasuan ez da garrantziarik gabea. Izan ere, badira zazpi urte Parmeko Breguet-Dassault lantegian egiten direla gerraireko honen motor zati batzu. Beste zatiak Inglaterran eginak dira, eta airekoa bera Okzitaniako Tolosan muntatu ohi da. Lan eskasiari buru egiteko, batezpadakoa zen gerraireko hauek Parmen ere antolatuak eta berrituak izan zitezten, eta ez bakarrik Clermont-Ferrand-en.

Orain frogatuta, aireko ziuntari hau ere errazki pausatzen ahal dela Parmeko pausabidean, 1.200 metro iragan ondoan, eta beraz, behar orduan, gero ere berriz ikusiko dituztela horko langileek.

KANTARIAK ETA BERTSOLARIAK EZ DAUDE LO

Gutienez hori esan dezakegu.

Otsailaren 13an, iparraldeko bertsolari zahar eta gazteek, Etxamendi-Laralde bikotea lagun, bostehunen bat pertsona ezinago pozik atxiki dituzte Donibane Garaziko Vauban zinesalan.

Otsailaren 14ean Heletako Agerraldi sala ederrean, bertsolariak berriz ari izan dira umorerik hoberenean, Eiherabide anaiak, Nekazari eta Odolberrri kantariekin aldizkatuz, hirureunen bat jenderen aitzinean.

Kantu berriarekin horrela uztartuz, dudarik ez da, bertsolaritzak gero eder bat ukanen duela iparraldean ere.

Egun eta ordu berean, Donapaulen, bazen kantaldi bat Ospital-Carrere (Peio eta Pantxoa), Eztitxu eta hiru xuberotar kantari gustagarri frango poliki eraman dutena, lauhun pertsonaren atseginerako.

Otsailaren 21ean, «Oldarra» talde ezaguna, rezital moduan, agertu ta, Ziburuko sala batean bildurik zen ikusentzule andana eder baten aurrean.

Otsailaren 28an berriz, Baionako Lauga kiroletxean, ari izan dira, besteak beste Peio eta Pantxoa eta Nekazari. Hemen ere ez zen jende eskasik.

Martxo honen 7an berriz bertsolarien aldi. Makeako pilotaleku berrian entzuten ahalko dira, arratsaldeko 4-etan, Xalbador, Mattin, Xanpun, Ezponde, Irigaray, Alkat, Arrosagaray eta Mendiboure.

Martxoaren 18an, Mende Berriko

gazteek antolaturik, Polo Beyris-ko bi-letxean izanen beste kantaldi bat.

Martxoaren 29an Arrangoitzen beste bat, hau lekuko ikastolak antolatua.

Beste kantaldi bat oraino, hau Zabalek moldatua, Baionako Lauga kiroletxean, apirilaren lehenean, arratseko bederatzietan. Kantariak hauk dirateke: Eiherabide anaiak, Erramuspe-Berterretxe, Oskarbi, Xabier Lete-Lurdes Iriondo eta Antton Valverde.

ORTZIKEN, martxoaren 12an, HENDAIA

Otsailaren 20an, Hazparden ari izan ziren Ortzikeneko kantariak, lauhunen bat pertsona arras pozik uzten zituztela.

Hurrengo agerraldia Hendaiaiko Beltzenia trinketea emanen dute, martxo honen 12an, arratseko bederatzietan. Agian, gipuzkoar kantaberrizale zenbaitek ere ikusi nahiko du.

LANTEGI BERRI BI

Guti da. Baina, eza baino askoz ere hobe. Bata Donibane Lohizunen, Laias-eko indutrial-eremuan. F.I.A.T.E.C. elkartek muntatu beharra du. Plastika ekaia ren moldeatzeko ohiki egiten diren elektrika tresnak eginen dira hor. Lanean hasi eta lehen urtean, hogeita hamar lanbide segurtatuko omen ditu lantegi berri honek. Bigarren urtean, beste hogeitahi gehiago. Hala izan bedi.

Bestea, Aiherran, 765 bizilagun dituen herrian. Muntatzailea, herri honetan bertan, jadanik beste tresna-lantegi bat (orain hamabosten bat langile dituen) muntatu zuena bera da: Jean Xarriton. Lantegi berri hau, zenbat langilerekin xuxen ez dakigu, oraingoz hasia zaigu lanean, Parmeko Breguet-Dassault lantegiarentzat, aireko zati berezi batzuen moldeatzen.

Urtetik urtera, jendez husten ari zaizkigun gure mendialdeko herriek, luza gabe horrelako lantegixka batzu beren baitan kokatzen ikus baditzate, orduan dudarik ez da, orain dugun lan eskasia gorri hau ozka on bat hauts litekeela. Aiherrak hartu bideari lot beste herriak ere!

BAIONAKO GARA

Edo trenen gelditokiak, ordinarro berrienetarikoa baten jabe egin zaigu. Tresna horri esker, bere telefon-sistema aberasturik ezarriko du. Jakin behar da, Frantziako trenbideetako elkartek, SNCF delakoak, bere telefon-sarea baduela, P.T.T.-ren monopolio-tik aparte.

Tresna horri esker beraz, Baionako garak edo tren gelditokiak, hirureunen bat lekutara, zuzenik dei egiten ahalko du. Karia hortara ez bide dio ogibiderik nehoi kenduko.

BORDELETIK BAIONARAINOKO

Telefonkable berri bat lurtean finaturik emana dute. Esan gabe doa, aitzinamendu handia izanen duela. Orotara 210 km. luzekoa da. Mugerreko SAT lantegiak egin kablea. Kable berri honi lotu beharko zaizkion muntadurak ezarri aitzin 1979ra helduko gara. Orduan, Baionatik Bordelera, orain baino bi aldiz gehiago deitzen ahalko omen da. Memento berean, bistan da.

Ez da goizegi izanen! Anartean, ez dezagun patzientziarik gal.

KANTONAMENDUTAKO BOZAK

Sei urtetarik berritzen dira kontseilari jeneralak. Eta bozka hiru urtetarik egiten dira. Martxo honen 7an eta 14ean, Ipar Euskal Herrian, Kontseilari jeneralen bozka ukanen ditugu hamaika kantonamendutan: Maulen, Donapaulen, Baigorri, Arudin, Uztaritzen, Bidaxunen, Biarritzen eta Angelun.

Hamaika kontseilarientzat baditugu berrogeita hamar kontseilarigai. Frantses alderdi guztiek badute beren gizon edo emaztea. Alderdi gabeak ere badira, hala nola euskal departamenduaren eta euskal autonomiaren alde direnak.

E.H.A.S.-ek ez du nehor presentatzen. Nahiago du hurrengo bozkaldiak edo hauteskundeak arte zain egon, bere oinarria ahal bezain zabalki finkatzeko.

ZAPATAGINTZA EZ DOA BATERE ONGI

Frantziako Estatuan. Industria horren buruzagiak, Jose Bidegain jaunak, dei bat bota du Bordeleko komertzialdegian edo komertzio gelan, otsailaren 23an egin duen biltzarrean.

Dei bat gobernuari buruz, esanez ez bazen berehala industria horren laguntzera lehiatzen, bereziki Italiatik eta Espainiatik sartzen diren oinetakoei etorbidea doi bat hertsituz, luza gabe bost mila langilek lanik gabe geratzea edo gelditzea gauza segurra baino segurragoa zutela.

Gobernuak entzunen ote du dei hori? Ala, entzun aitzin, frantses dirua desbaliatu beharrean aurkituko ote da? Hori laster ikusiko...

GEXAN LANTZIRI

beasain

EUSKARA INSTITUTOAN

Institutoko ikasleek eta irakasleek ere, haien eskariz edo... Euskara Irakasle bila daramate aurtengo Ikastaro honen zati on bat. Aurreko ikastaroren batetan ere, ikasleek beren kabuz edo, antolatuta bide zuten zerbaite... Orain al-diz, beste gaiak bukatzean, —arratsaldeko 5,30etatik 6,30etara —nahi litzukete ikastaldiok, ikasten saiatsu nahi dutenentzat edo...

Oraindino, ez bide dute Irakaslego-rik bilatu (ordu berean hainbati emateko batek eta bik ez baitu zer eginik!). Ordu txarra da noski, nahiz beste Ikastetxe batetan lanean dabillen Irakasle-arentzat nola beste edozein lanetan di-haruen Euskara Irakaslearentzat (gau-eskolako edo...). Arazoa sakonean az-tertuz gero, irtenbide bakarra du: ber-tan egun osoz Euskara Irakasle pare bat edo hiru jarri, Goiherriko Langin-tza Ikastetxean dauden bezala.

Beste era honetan bila ibiltzea ordea, aurtengo kontua izaki jakin dugunez. Badirudi galdekizun bat zuzendu zi-tzailela ikasleei eta 600 inguru denak izanik, 400 baino gehiagok eskatu bide du Euskara irakastea. Aurtengoa ba-doa aurrera baina, hurren Ikastarora-ko Irakasle pare bat guttienik fija ber-tan hartzea eskatzen du horrek. Aurtengoa-oren ordainketa egiteko prest omen leudeke ikasleak heurak. Datorren ur-tetik ordea, Ikastetxea bera izan behar-ko ordaintzaile.

Dena den, apurka bederik bagoaz aurrera eta Euskaltzaindiaren Irakasle tituluek ogibide gerta bitez hemendik aurrera. Orain gainera, Hezketa Minis-teritzak ofizialki onartu duenez, Irakas-leak ordaintzea ere, ofizialki egin ahal-ko da eta eskatu ere horrela egin behar noski. Bestela... «hitzak lirakeke hitzak, haizeak daramazkienak...».

FERMIN OÑATIBIA

Beasaindar hau, orain dela zenbait aste hil zen Amerikan. 1936az aurretik, Batzokiko Antzestaldeko izana zen. Iaz-ko maiatzean idatzi nuen zerbaite tal-de horei buruz eta argazki bat ezarri nuelarik, hantxe aurkitzen zen berau ere.

Beste askoren antzo, ihesegin bide zuten herritik azken gerratean eta Bi-dasoz haruztik ibili. Ezkondu ere, han-go neskatxa batez egin zen. Geroago, itxaropen hobez edo... honeraturik..., gartzelan sartu bide zuten eta zenbait urte xahutu ondoren atera. Ondoren eta «hemen baino hobeto bizitzeko us-tez...» Hego Amerikako Venezuelara jo zuen eta nonbait ere behar zuenez, gau-zak ongi atera zitzaizkion. Orain han hil da. Atsedan beza pakean eta bere emazte nahiz ahaideek har bezate ahaz-tu ez duten beasaindarron agur-samina.

ZUBIMUZU

Izen horretako enparantzaxoa zen le-kuan, lurpeko arraindegi bat egiten ari zireneko berria eman nuen. Orain or-dea, geldirik dago. Zer gertatzen ote da? Entzun ahal izan dudanez, botatze-

ko baimenik gabe botarazi zutela Uda-lekoek edo... eta zinegotziren batek gauza salatutik hauzia erabakitzeke da-goela edo... Inguruak argitu ederra har-tu duen arren, ez dirudi kontu doto-real!

ZULOAK

«Rodaje y arrastre» ongi kobratzen den arren, hori gaizki egiten den leku-rik ez zaigu falta herrian. Tokirik na-barmenenak Ezkialde hauzoko eta Sen-pereko kaminoak dira. Lehenengoan, hormagintzan eta hirigintzan eta... ari direlarik, barkagarri dateke, baina bi-garreanean urak dabilta kaminoz eta kamioi astunen laguntzaz, dena zarta-tu eta harrotua dago une batetan. Ho-rregatik daude dauden bezalako zuloak. Diputazioak edo Herriak (ez dakit nork herri arteko bidea denez) daduka nos-ki zati horren konpontze erantzukizu-na. Noiz garbituko ote dituzte harkas-karrez betetako kainuak eta gainak ber-dindu?

otxandio

ALKATE BERRIA

Alkate barria dogu Otxandion. Eta aspaldiko partez, herritarrok aukeratu-takoa. Luis Ajuriagerra, hogetabedera-tzi urte, ezkondua, langillea bizibidez, euskalduna, gizon jatorra eta Geredia-gako bazkidea. Orain arte, ez du izan ezelako kargurik, langilleen arteko «ju-rado de empresa» edo izan ezik.

Zenbaitek ez eben uste, herritarren eskuetan holako aukeramenik egiteko ezelako irizturik aurkitu zeikeanik. Baiña iriztua baegoen eta iriztu hor-tatik atera dau herriak alkate barria. Herritarren eskariagaitik eta herrita-rren bultzadaz egin da alkate. Hauta-tzaileen % batek izenpeturik, aurkeztu zeinkean hautagai edo kandidatolik. Baiña ehuneko bat horrek ez eukan go-rantz mugarik eta hortxe egoan bako-txak bere hautapena egiteko abagunea.

Norbaitzuk (bi aldetako ertzetan) ha-rriturik gelditu dira. Herritarrek ondo baliatu dira bakoitxak bereizena ema-teaz. Eta zenbat eta nortzuk ageri zi-ren ikustean, ikara sartu iake betiko jauntxoek. Eta hori, astirik bagean, hainbat, beren izenak emon eziñik gel-ditu direla.

Guk, alkate barri gazteari, hauxe opa deusagu: bere gizontasuna, herritarta-suna eta euskalduntasuna agertzeko bi-dea izan dakiola hartu dauan aginte-tza.

ermua

TABERNA IKASTOLAREN ALDE

Euskal Herrian toki askotan ikusi ditugu honelako ekintzak: Eibarren az-kenekoa. Eibarkoak giro berezia sortu zuten Ermuako zenbait gazteren artean.

Taberna ipintzeko tokia gizon prestu batek eman digu. Herrian diren kultur

elkarte apurrak laguntzeko prest dira. Ikastolako guraso eta gazte asko ari da laguntzen. Kafetegi batetako gazte jator eta leial bat ere tartean dugu zer-bitzu hoietarako.

Aste egunetan 7etatik 12etara zabalik izango du nahi duenak. Larunbat eta igandetan, berriaz, beste taberna eta ka-fetegiak bezalaxe.

EUSKAL ASTEA

Martxoaren 8tik 14era izango da Er-muan EUSKAL ASTE hau, «Zinema Er-muan». 8an, astelehenean: Gaueko 9etan AMA LUR.

9an, asteartean: Euskal Unibertsita-teaz, Paulo Agirrebaltzategi, gaueko 9etan.

10ean, asteazkenean: Kutsaduraz J. R. Etxeberria, gaueko 9etan.

11an, ostegunean: Estatutoaz J. L. Li-zundia, gaueko 8etan.

12an, ostiralean: Bertsolariak:

Lopategi

Azpillaga

Narbaiza

Lizaso

Agirre

13an, Larunbatean: Bilinguismoaz Ga-nix Juaristi, arratsaldeko 5etan.

14ean, igandean: Euskal Jaialdia: Dantzariak, Galdakanoko ANDRA MARI.

Harrijasotzaileak: Ostolaza -Txikito Mallabia.

tolosa

IKASTOLAREN ALDE HITZALDIAK

Bukatu berriak ditugu. Arrakasta haundia izan dute. Ikastolak duen egi-tekoaz eta ikastolak dituen eragozpe-nez jendea nahiko jabeturik geratuko zela uste dugu.

Aministrazio mailan eta irakaskuntza osoan euskarak sarrera behar duela ere ohartuko zen, noski, jendea.

Itaki Zubeldia, Emeterio Zaldibia eta Luis Mari Muxika izan ziren hizlariak.

IHAUTERIEN ALDE JAIALDIA

Kanta jaialdi bat eratu zen Leidor Zinemaren C. I. T.en ardurapean. Erdal taldeei deitu zitzairen batipat. Euskal-dun bakarren bat ere izan zen.

Lehen aipatu hitzaldi hoiek onartzen baldin baditugu C. I. T.en jokabide hau salatu eta gaitzetsi gabe ezin gera gin-tzeko.

Honelako jokabideek euskara zapal-tzen dute. Non da gure herriaren nor-tasuna? Euskal jaialdiei gogorrago hel-tzeko garaia bada.

XABIER LETEREN KANTA SAIOA

Denbora asko ez dela hasi zaigu Xa-bier Lete bi orduko kanta saioak ema-ten. Kanta saio hori entzuteko aukera-rik gabe geratuak askotxo ginen.

Egokiera ederra dugu orain.

Martxoaren 6an, larunbatez eta mar-txoaren 7an, igandez, Tolosan izango dugu Xabier bere bi orduko kanta saioa ematen.

deba

AIPAMEN BAT

Giza eskubide jatorrez lan egiteko oraindik tajuzko bideen ordez bidetxurak izanagaitik hauetan ziren zenbait lar kendu direla deritzat. Lehen ez bezela agerkaldi, batzar, hitzaldi tabar egiten dira ta giroari dagokionez indar politikoez eginahaletan dabilta.

Oraintsu hauetariko batek, gure artean, gaurko egoeraz iritzia azaldu nahian bilera, elkar hizketa ta mahai ingurua eratu ditu. Tamalez aitortu behar, barrendik laztantzen ditudan zenbait abertzale taldek gertakizun hoietan ez duela jokaera egokirik izan nereko.

Gaur egun jende multzo handia du gu erdiko, politika, ekonomi kultur eta hainbat arazok kezkatzen hasiak ditu ta erabakirik hartu baino lehen entzun, ikusi, ta ondo hausnartuko dituzte gauzak. Ta hauek mugiarazi, gureak egin nahi baditugu: ez da aski bestek abertzale ez direla oihukatzea. Gure lanen fruituz, etsaitzat jotzen ditugunak baino iritzi, egitarau, moldaketa ta gehiagoz, egiratzu genezakeen irtenbide hobeagoak ahalik azkar eta garbien azalduz baizik dela bidea nago. Ekintza honi lehen bait lehen hel diezaiozun.

Bestetik hariak jarraituz, TXALO TA TXALO euskera plazaratu nahian une hoietan arpegia eman duen adiskideari, ze, Euskadi ta sozilizmo hitz errespagarriak erabili ta herri baten hizkuntza bigarren mailarako uzten duten batzuei non gauden gogorazi behar zaie zoritxarrez. Ze sozialista dira, euskera dagokion mailara altxatu nahian dihardutenen lanari «dictadura de la lengua» ta «racismo» deitzen diotenak? Gai hontan ez dezagun gero izpirik ere atzera egin.

markina

BATZARRE NAGUSIAK

Ohitura danez, Zerutxu elkarteak alde batetik eta Mendizale elkarteak bestetik, urteroko batzarre nagusia ospatu dute. Banan bana aztertzea egokiena dela eta, gaurko Zerutxu elkartearengandik hasiko naiz.

Joan den urtetan baino bazkide gehiagok parte hartu zuela esan dezakegu. Haserako, batzordeak, Markinan egindako haurren lehen Euskal jaiari buruzko diapositi bat eskini zигuen. Ondoren urte barruko ekintzen azalpen bat, diru arazoak, labor labor urteko asmoak, batzorde berria aukeratzea, itaunak eta azkenez anaiarteko jan-edanaldi txiki batez bukatu zen.

Zerutxu elkartearen eragozpenik ez bailegoen, elkar hizketarik ez zen sortu eta inoiz aipatu dituen eragozpenak, berriz ere aztertu gabe, baztertuak izan ziren. Batzorde berriak azalezko gauzak alde batera utziaz, herriko kultur arazoari beste indar berri bat eman beharko dio.

Kultur arloan aintzindari eta herriarren euskaltasuna berbizten lan sendoa izango duela uste dut. Eskaintzen zaigun erdizkakako demokrazi ilun honetan, zer garen azaltzea, denon egin beharra bait da.

MERZEDEKO IKASTETXEA DELA ETA

Azkenengo aldiz esaten nuen bezala, ikastetxe hura, oraindik urrin aurkitzen da benetako ikastola bidetatik. Ez dakit zergatik ez ditugun ematen, eman behar diren pausoak eta gurasoen aurrean argi eta garbi adierazi zer nolako ikasketak izan behar lituzkeen gure Herriak.

Benetako euskaldun izateko, hizkuntza behar-beharrezkoa dugu. Alferrik da, «ikastola behar dugu», «andereñoa naiz», «euskal guraso gara» esatea, bien bitartean atzeritarren hizkuntzan mintzatzen bagara.

Zergatik dira erdaraz ikastetxean ematen diren hitzaldiak? Hizlariak ala batzordeak ote du horren errua? Uste dut, honetaz, batzordeak zer ikusi handia duela, bera bait da gurasoen errepresentazioa duena.

durango

GAZTEEN EGUNAREN INGURUAN

Baimenik lortu ezinean 15 egun atzeratu egin behar izan zen egun hau, bi zatitan zegoen partitua: goizean dantza taldeak, arratsaldean abeslariak.

Herriko «Gazte Elkartea»k eratutako egun honetara deiturik zeuden beste «Gazte Elkartea»k. Eguna denei irekia zen, eta, horrelaxe, kanpotik hasi zitzaigun harra sartzen, zenbait taldek eguna aprobetxatu nahi zutela susmoa zabalduz.

Goizean goiz, zenbait paper ezker-tiarrez atondu zituzten herria.

Dantzatzeko ordurako deiturik ziren hiru taldeetatik bat ez zen agertu, bizi genuen giro arraroari esker, baina jaialdia giro eder batetan iraun zuen.

Haize zakarrak zabalduetako susmoak elkarriketan nabari ziren. «Arratsaldean zerbaite egongo da», «kanpotik agertu den beste jende ez dok alperrik etorri» zioen jendeak.

Bezperan Bilbon eta Goizean Eibarren PSOEko Felipe Gonzalezen mitinek sortutako giroa ere, kalean zebilen saltsaren kondimendu. Alderdi zentralista demokratikoko idazkari nagusiak ere lagundu zigun pixka bat jaialdia berotzen.

Jaialdia hasteko ordurako, ehundaka ginen atal aurrean batuak. Hango oihu eta zaratak! kaikuak eta txapelak ere ugari ikusten ziren, hain ugari ikusten ez zena euskara zen.

Jaialdiak bi ordu t'erdia iraun zuen eta «Gora Euskadi» eta «askatasuna» batzuk kanpo, bere bidetik joan zen pentsatzen ziren gehiegikerietatik at.

Abeslariak ondo girotu zuten jendea eta maisuki jakin zuten erantzuten «que no se entiende» esan zutenei, euskara ikasteko dauden gau eskolak eskainiaz eta abar. Behar bada, bizi ge-

nuenetik, labor gelditu zitzaigun B. Lertxundi abesti mailan —nahiz eta eta hitzez azaldu—, abestu zigutena moteltxo iruditzi zitzaigun, «suari gailina bota barik azukrea bota dautso» esan zuen batek nire ondoan.

Katalunyan Lluch-ek emon badu eta Raimon-ek Madriden, guk Durangon izan genuen geurea, zeren hain geunden denok saltsa berdinean: ezkerreko muturretik eta erdi-eskuin arterainoko oposizioan, estatal mailako liluran bizi diren ezkerak, Euskadiko alderdi nagusi historikoaren jarraitzaileak eta «hirugarren bideak» sortarazteagatik gatazka bizian bizi garen alprojok.

pasai donibane

LANGILEOK KEZKATI

Pasai itsas bazterreko lantegiak, larreri eta estu dabilzkigu, azkeneko bolada luze honetan. Langilerian, kezka eta ezinegon haundia sumatzen dugu eta badirudi, aurretik gauzak aldatzen ez badira behintzat, etorkizun guztiz beltza datorrigula. Eta ez zaigu arrazoirik falta.

LAN GABEZIA

Egun, itsas hauzo honetako lantegi gehienak, lan gabeziaren kinka larrian murgildurik ditugu. Lantegi batzuek «expediente de crisis» delakoa eskatua eta lortua dute; eta gauzak zuzentzen ez dituzten bitartean, gainontzekoek ere, hondamendira abiatzeko arrixku haundia dute.

Beste aldetik, kaian, itsasontzi zenbait, loturik ikusi ditugu, errentableak ez direlako aitzakia jarriaz nonbait. Honek guzti honek, beltzago eta goibelago jartzen digu, agian, etorkizuna.

BATZARREAK

Azkeneko aste hauetan, soluziobidea edo bila nahiaz, bilera eta batzarre franko izan da; batez ere, Sindikato biltokian. Itsas hauzo honetako langile anitz bildu da.

Batzarre hauek hartu diren erabakiak, hiru ikuspuntu hauetara bil ditzaiegun:

Bat. Nagusi eta langilekin osatutako batzorde edo komisio bat sortu, Madriderko Lan Ministeritzako aginteriekin hitzegitera joan daitezen.

Bi. Ordu extrak sartzeko aukera duten lantegiek, beste batzuek «expediente de crisis» delakoa dauden bitartean, ez ditzatela har.

Hiru. Elizan bildu eta manifestazio paketsuak antola.

Lehenago puntua bete nahiaz, delako batzorde hori Madrideruntz abiatu zaigu. Zer iritxiko duten, aurki jakin-gog dugu.

Bigarren puntuari dagokionez, ezer gutxi lortu da; ez baita langileria bat etorri.

Otsailaren 25ean ordea, goizeko 10-etan, hirugarren puntua bete zen, lantegiko langile gehienak Trintxerpeko elizan bilduz.

Ondoren, manifestazio ezin paketsuago antolatua izan zen, «lana eta ogia» oihu eginaz. Armadakoak, bur-nitxano eta guzi, etorri orduko, manifestazioa sakabanatu egin zen.

lezo

GURE OHITURA ZAHARRAK

Azken urteotan bezala, aurtan ere, ez da Santa Agedatan koplariarik kale-ratu.

Erregeen asuntua oso modan jarri zaigu berri. Erregeen aldeko ez den jenderik bada bazterretan; Olentzero nahiago dute, eta arrazoi haundiz, noski.

Baina korapiloa besterik da, ordea. Nork bultzatu behar ditu gure ohitura zaharrak: Eguberriak, San Juanak, Santa Ageda, Nork?

MENDIZALEAK

Allerru eta Ekaitz Elkartetako Mendizaleen urtekariak dioenez, martxoaren 14an, Oinattik, Aloña, Botre Aitz eta Urbatik zehar Arantzazura doaz.

Gaztetxoekin, hilaren 21ean, Aralarra egun osorako, eta 28an, nagusiekin, Belate eta Saiotik Iruritarra. Ongi ibil.

HERRIKO ETXEA

—Besterik ezean, alkatetzarako Jose Diago izan da izendatua. Segur aski, azaroarte iraungo du, orduan, demokrata berriek esan dutenez, herriak berak zuzenki aukeratuko bait ditu alkateak, behar litzakeen bezala, alegia.

Beraz, pentsaketan hasteko ordua etorri zaigu, egokiena hautatu beharko bait dugu.

—Bitartean, ordea, gure aiuntamentuak, «irekitze» honen aitzakiz, postura batzuk hartu behar litzakeelakoan nago; eskaera konkretu batzuk egin behar lizkieke Madrilako agintariak: Euskal Foruak itzultzeko, euskararen ofizialtasuna, amnistia, euskal Unibertsitatea, e.b.

Kirieleisonak luzeagoak direla bada-kigu; baina, hasteko, nunbait-ere-hor legoke.

—Beste zerbait ere esan nahi dut ordea; zera, Lezoko aiuntamentuak, Euskara, itxurak egiteko bakarrik erabili nahi duen-edo; zergatik, bestela, denok dakigun eskola hura bi hizkuntzetan, eta gainerantzekoa (zensoa ongi betetzeko eta abar esaten zuen orri hura tartean) espagnol batuan?

—Udal honek hogeit mila superavita du.

—Midiku konsulta berria egiten hasiak dira eta azken plenoan erabakirik, jubilatuetxe edo delakoa egiteko-tan da.

HOIK KAMIOAK!

Badakit kasu gutxi egingo diotela nik esandakoari, baina hala ere esan behar. Errenteriarako bidea kaka bat eginik dago, lotsagabekeriaren ondorio nazkagarria da. Lehen kamioi asko ibiltzen zelako, orain gutxiago ibiltzen delako; arbolak ebaki zituzten kamioa estutzen zutela-ta, orain ez da itzalik.

Baina orain eta lehen, espaloirik ez, ubiderik ez, zuloak ugari. Noizen be-

hin petatxu batzuk egitearekin ez da ezertxo ere egiten ahal, aste bete barru berriro zuloa egiten delako. Beste gauzatzen bezala, hemen ere adabakiak ez dute ezertarako balio.

Behar den moduko kamioa nahi dugu. Ea nor den eskuak hain nola nahi garbitzen dituen hori; ez bait da piura.

URBANISMOA

Herriko Elkartearen arteko Kultur Batzordeak eraginik, gure herriaren estudio urbanistikoa egin nahi da, Arkitektoen Kolegioaren laguntzarekin. Hontan ere, nork esan premia gorrian ez gaudenik.

Estudio hau egiteko dato mordoska bat bildu behar da eta hontan lan egingo duenik behar da. Inor prest bada, edozein elkartetan egin beza galde.

Azterketa honek estudio sozio-ekonomikoa egitera bultzatu behar gaitu. Nondik nora gabiltzan jakin behar dugu zernahi egiterakoan, eta, zer esanik ez, gerora begira. Diru asko behar dela badakigu, baina, baita ezbehar ugari desegin dezakeela ere.

HITZALDIA

Martxoaren 12an, arratseko 8etan, Ekaitz Elkartearen aretoan, hitzaldi bat izango da bilinguismoaz eta euskararen egoerari buruz, Luis Mari Mujika hizlari delarik.

Inork ez baleki (despistatu gehiegi ote dagoen gure herrian, diote), aretoa Ijurko hauzotegian dago; ez da galterik; noizean behin plazatik apartatzen ikasi behar dugu.

Gaia egun eguneko, baina nola nahi erabilia, bakoitzak komeni zaionerako. Behingoz, jakin dezagun Euskararen Erdararen menpeko egoera tristetaren berri.

Euskaraz izango da, nahiz, bukaeran laburpen bat españolez egingo den, eta segidan elkarriketa.

Honen aurreko hitzaldira, San Tomasentan, hamar tipo agertu zen; bai, bai; hamar; betikoak. Jesus Mari Arrietak zuzendu zuen eta Eguberriak euskal mitologiak izan zen. Ez al da beste horrelakorik gertatuko, bestela, pikotara bagoazke.

BERRI ZAHARRAK

—Otsailaren aurren egunean, Bergaran, Joxe Luis Aperribai apaiz orde-natu zuten eta Meza Berria, otsailaren 8an, Lezon eman zuen.

—Hil beraren 23an, Odol Emaileen Elkarteak izan genituen herrian odol biltzen.

zaldibía

OHARRA

Otsailaren 22an agertu ziren berriak erabat aldrebesturik argitara eman zituen inprimategiak. Barka biezagute, beraz, interesatuek.

KAMIÑO

Bizpahiru saio idatzi ditugu gai honi buruz lehen ere; ez dute oihartzun handirik izan, bereberean jarraitzen du behintzat Ordiziatik hasi eta Zaldibirañoko tarte horrek.

Orain bertsotan idaztea pentsatu dut aste hontako kronika, ea harrera hobea izaten duen!

Bertoak Elorri-arantzarenak dira.

— 1 —

Ordiziatik hasita
Zaldibirañan,
hobe da mendiz joan
kamiñoan baiño;
dena bat da: erreten,
bide eta kaiño.
Noiz konpon behar dute?
noiz ordea, baiño!?

— 2 —

Zanbatako ugari
aurre ta atzetan,
sartutzen garelarik
rango ta batxetan.
Hobe dugu gelditu
nork bere etxetan,
hau behar egitea
bestela kotxetan!

— 3 —

Kamiñeruak inoiz
pala-brea blasta!
Urrengo erauntsiak
berriro arrasta.
Guregatik ez dute
nahi asko gasta
Hemen beti sortzen duk
horrelako kasta!

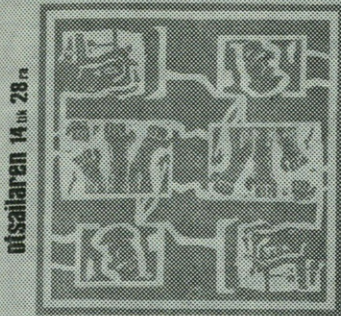
berastegi

Berastegiko ikastolak diru laguntza behar du (diru gutti, jakina!) biziko bada. Hortarako, herri tipi hontako jende pobreen xoxek ez dute estaltzen behar hori eta dei egiten zaie beste Euskadi ttipiko herri ttipietako euskaldun ttipiei heiek ere xox ttipi bana lutzeko borondate ona ukan dezaten. Hortarako (badakigu nahi izanez gero erabiderik ez zaiela faltako baina), aukera berezi bat jarriko zaie (Administrazioa haundiek ezezko haundi bat ematen ez badigute behintzat) martxoaren 13-an, larunbatez, arratsaldeko 9-ak aldera. Hemen itxaron bait ditugu LAZKAO TXIKI eta AGIRRE (ez hain haundi) bertsolariak, IBAI REKONDO, JOKIN LASA eta «URKO» abeslariak. Jende ttipiak ez dezake eta gauza haundirik esan, nahi luketena abesten utziko zaielakoan nago...

Tira ba. Herri ttipi hontan ez dut uste sekulan talde haundirik edo diru multzo haundirik eginen dugunik; baina zuk laguntzen badiguzu, hori gehiago izanen da eta zatozkigu, masedez, gure ttipitasuna dastatzera. Bada-kizu, ez ahaztu:

Berastegiko Udaletxepeko aretoan.
Martxoak 13
(larunbata)
arratseko 9-ak aldera

arrantzaleekin ondarroan

arrantzaleekin ondarroan

Kresala elkarrekin antolatuta

Otsailaren 14etik 28ra, Ondarroan, Kresala elkarrekin antolatuta, mintzal-di, mahai-inguru, kale-festa, leihaketa, abesti txapelketa, eta itsas gizonen problematikari buruzko espektakulo eder bat montatu da. Ondarroako herriak, behin eta berriz, arrantzale herriek duten gatz eta piper berezia agertuz, bere bihotz bero, sutsu eta euskalduna lana eta festaren zerbitzura jarri du: lanaren problematikaz berteriko festa mota bereziak ospatuz.

Ondarroa eta gaitzontzeko arrantzale herrietan, gauzak, ekonomi aldetik, ez daude gaurregun oso alaiagarri eta bihotz altxagarri. Rentabilitadea gero eta zalantzarriagoa duen arrantza-ren sektore hortan, laguntza ofizialak eta tekniko-komertzial aldetiko eraberritzeak beharrezko izango dira gure kaitzietako arrantzale bizitzak eta langintzak iraun dezan.

Arrantzalea, Euskal Herriaren ezagurri tradizional sakonenetakoa izan da, baserritarra bezala, edo gehiago, esango nuke. Behar bada, euskalduna irekiago egon da Historian zehar itsasora eta bidaje mugikorretara, lurra-ren inguruko bizi-estruktura eta era-keta hertsira baiño. Euskaldunen izpiritu ere itsaso izan da: batzutan mugikor eta sutsu, bestetan bare eta hotz; aldakor, ero, hauskor, nagiz, ameslari, ausart...

Eta arrantzale herrien paradigmari badago, hura Ondarroa dateke. Ondarroa zerbait berezia da; bere izate hortan mundu osatu eta hertsia baten gisan. Ondarroako jendeak ondarrutasunaren zera hori odolean darama, herritasunaren griña eta ezti berezi baten tankeran.

Ondarroa: Lana eta festa

XABIER LETE

Itsasertzeko arrantzale herriak, Bizkaiko mugatik harantz, orografia aldetik ere bereziki itxuratuak daude: itsasoa eta luraren arteko txokoetan kokatuak, atzean mendia eta aurrean ura dutelarik. Kabi baten gisan, edo emasabel, ihesbiderik gabe. Barrura begiratzen behartuak, eta beren baitako bizitza oso bat eratzen, lana, festa, orokortasuna eta bitxikeriak sare estu batetan trabatzen direlarik.

Arrantzale herrietan, eta Ondarroan, gertakizun eta arazoen inbentario zehatza eramaten dute, bizitzak berez duen sakabanazio eta desagitearen inertziari amore eman gabe.

Ondarroa bezalako herriak, elkar bizitzaren oinarrizko esperientzia ditugu, arazo herrikoien konpon-kezkek beste toki askotan baiño nagusitasun nabarmenagoa hartzen dutelarik. Horrelako kolektibitate batek, bere ten-sio eta kontrabideak ere baditu, akats eta burrukak, lerratze eta kerak... baiña zenbat gauza onuragarri eta bikain ere! Ondarroa bezalako herri batean, artifizialkeria gutxi aurkituko da, eta sofistikazioak ez du leku haundirik. Emakume eta neska gazteen edertasunak berak ere badu beste tokietan (nekazari giroan ezik) aurkitzen ez den sensualidade salbaje bat: begietan, ezpainenetan, zangoetan, gorputzean... Eta noizpeinka, uste gabetan bezala, halako exotismo bitxi, harri-garri, lilluragarria...

Baiña Ondarroan, bereziki, bizitza eta smakizuna, zuhurtzia eta umorea, errealtatea eta fantasia, lana eta festa batzen eta lotzen dakite; nekazariari errealtatea abstraitzea kostatzen bazaio, edo luraren lotura obsesioagarritik askatzea zail bazaio, arrantzaleari ez, Ondarroan behintzat.

Eta horren adierazgarri, lehen aipatu dudun hamabostaldiaren barruan antolaturiko espektakulo edo ikus-entzugarria izan liteke. Gai bezala, edo lema nagusi gisa, BIZIA IRRISKATZEN DUGU BIZIAGATIK izan zuen, eta antzerki-zati, zine, dantza, musika eta kantaz osaturik zegoen.

Beste toki batean horrelako emanaldi bat elukubrazio askori lotuz joango balitz ere, Ondarroan ez. Zergatik ez? Ondarrutarrek eszenako asma-

keta bizitzaren anpliazio bezala hartzen dutelako: rito gisa, festa gisa. Festa eta ritualerako gorputz eta izpirituak prestatu egin behar izaten dira, baiña prestaketa horrek ez du elemento ezezagun eta artifizialik eras-ten, asmamena eta iduriketa bizi-osa-garrian artean ezartzen baizik.

Jokoaren eta umorearen zentzua ere beharrezko dira ondarrutarrek eszena-ko gorabeherak hartzen dituzten naturaltasunarekin hartzeko. Gauza on eta txarrak, lorkizun eta akatsak, han-txe zine atarian bertan, irteeran, farre-mirriz elkarrekin komentatzeko... eta-bar.

Gaiñera, ondarrutarrek badituzte beren gizon eta emazteak, horrelako era-keta eta montaketetan beti beren ahalmen eta doaiak eskañiko dituzte-nak. Festa nagusi hoietara faltatu ezin-go luketenak, bestela Ondarro ez bailitzake Ondarro izango... Ez dut ize-nik aipatuko, merezirik ere, bai baita-ki ondarrutarren apaltasun naturalak horrelako loxintzarik ez lukeela gus-toz hartuko. Baiña lehengoan ere han zeuden antzeslari, kantari, gionista, musikari ondarrutarrek; denen ar-tean denen lana osatzeko lain direnak.

Interesgarria, benetan, Gotzon Au-lestiak asmatutako musika molde be-rria. Brasilen urte batzuk igaro ondo-ren, melodia eta ritmo aldetiko ideia eta irudimen bero batez jantzirik itzu-li zaigu etxera. Musika mota horrek esames ugari sor dezake, baiña ezin uka bide hoiek ere euskal musikak noizpait urratu behar zituela.

Eta han zegoen Ondarroako herria, guzti horri so, espantu eta harridura-rik gabe, bi ordu t'erdiz taula ingu-ruan ari ziren herritarrei beren babe-sa eta sinpatia eskainiz...

Han zegoen Ondarroako herria, be-re problema, kezka, hutsune eta su-frimintuekin; baiña, era berean, bere poz, alaitasun, umore eta bizi-egarriz ere. Izaten izanaz eta izateari gorputz eta izpirituaren indar guztiekin eutsiz. Lanean eta festan, ilunean eta argi-tan, azken urte hauetan hainbestetar-aritu den bezala...

Herritasun bati, euskalduntasun ba-ti, langille sena bati ukorik egin gabe. Etsaien aurrean ifioiz amore eman ga-be. Euskal Herriaren bihotz bihurtu-rik, behin eta berriz, ondarrutarrok.

Euskal Fotografoak Barcelonan

Elixabete Garmendia

Euskal Herri osoan zabaldu diren LAN KIDE AURREZKI-ko kalendarioen egileak Anton eta Ramon Egiguren dira, zumaitarrak, 1970etik Barcelonan bizi direnak. Honegatik, beren publizidadeko lanen erosleak, donostiarrak badira ere, katalandartzat omen daukate.

«Zer atera nahi duzu elkarrizketa honen bidez?», galdetu didate.

«Ba hemen, zuen herrian, ezagutaraztea, kanpokoen berri askotan jakiten bait dugu, baina sarritan bertakoen berri ez».

Halere, ez zuten nahi behintzat ohizko «entreviu» hoietakorik. Gure solasaldia lagunartekoa izan da, nahiz orduantxe elkar ezagutu.

—LAN KIDE AURREZKI-ko kalendarioen bitartez jakin dugu hemen gehienok zuen berri. Nola sortu zen lan hau?

—Guk material bat genuen eskurtean eta LAN KIDE AURREZKI-ri aurkeztu genion. Haseran bazuten beldur piskat, betiko estampa topikoak aterako ote ziren edo, baina azkenean onartu zuten; eta jendeari gustatu zaizkiola uste dugu, ez da hala? Horregatik, aurten ere gure argazkiak aterako dira, lau gaietara atxikiak: kultura (txalapartaren bidez adierazia), kirola, sendia eta lana.

—Kalendarioetako argazki hauek euskal giroa —oraingoa baino gehiago lehentxeagokoa— adierazten dute...

—Bai, baina hau ez da gure lanaren zati txiki bat besterik. Hau baino lehen andaluzak egin genituen, eta zergatik ez, estetikoari politik baldin badira? Gainera, askatasun osoz lan egin bageneza, beste argazki batzu aterako lirateke; baina beti begiratu behar duzu zein jenderentzat, zein girotarako den zure lana. Kalendarioetako argazkiak gure gogoz egin ditugu, baina gauza hoiak kontuan izanda.

—Orduan, zatiketa haundi bat bada-teke, derrigorrez, publizidadeko lanaren eta zuen gustoz egiten duzuen artean...

—Noski; publizidadeko lana oso mugatua da eta hemen gehiago oraindik. Edari bat saltzeko botila eta basoa agertzea nahikoa dela baldin badaki saltzaileak, ez dizu besterik eskatuko; seguraski Parisen edo Londresen bes-

te gauza batzu egin ahal genitzake. Dena dela, publizidadeko lana beharrezkoa dugu, hortik ateratzen bait dugu bizibidea. Gainerontzean ez dugu laguntzarik. Adibidez, prestatua dugu gure argazkiz hornitutako ipui liburu bat; batzu Barandiaranen bildumetatik jasotakoak dira; beste batzu, «Esneza-learena» bezala, toki guztietan ezagunak; alde batera eta bestera jo dugu liburu hau argitaratzeko laguntza eske eta ez dugu iritsi. Ipui bat edo beste argazkietako aldizkarietan aterako dira.

—Pertsonak agertzen dituzue beti zuen argazkietan, zergatik?

—Pertsonak azaltzea atsegin zaigu, baina ez gara erretralistak. Beti giro baten barnean agertzen dugu izakia, hortik kanpo ez du baliorik gure argazkietan.

—Zuen argazki batzuk koadroak dirudite...

—Izan ere, gaztetan Picasso, Van Gogh eta horrelakoak kopiatzen badi-tuzu, gutxienez konposizioa ikasten da. Gainera, pintura ere lantzen dugu.

—Ba ahal duzue harremanik artista talderen batekin?

—Ez, ez dugu. Taldeak bide bat ezartzen dizu, eta gu oso independenteak gara.

—Nola definituko zenukete zuen lana?

—Prejuizio gabea...

«Zinezkoa, inguruan egiten edo eramaten denari gehiegi begiratzen ez diona», beren lagun baten iritziz.

—Lana beti batera egiten ahal duzue?

—Fotogintzan ari garenean bai. Pinturan edo eskulturan lan egiten dugunean berriz, bakarka iharduten dugu.

Ez dute artista poserik. Lehendabizi esan didatena zera izan da, dirua interesatzen zaiela, beharbada mundu honetatik kanpora bizi den artistaren mitoak puskatzearen. Baina mito hau urratuta ere, hor gelditzen dira artistak.

EUSKALDUNTZEN

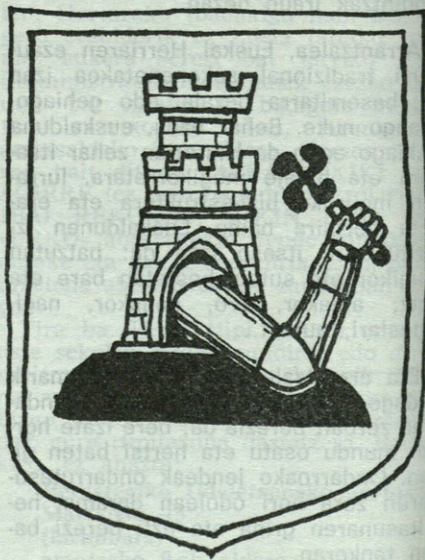
Gasteiz Birreuskaldundu

Duela urte mordoska bat, Gasteizko gaueko euskal ikastaldiak ematen ari garen pertsona talde bat gaituzu. Ikastaro honetan bertan hogeitasei batek osatzen dugu euskal irakastalde hau (Manuel Iradier Bazkunak babesten duena) eta berrehun bat ikasle biltzen dugu hiru mailatan banaturik. Gure helburua Gasteiz birreuskalduntzea da.

Gasteizen ere, zorionez, «euskal giroa» zerbait hedatzen ari dela ikusten dugu: Olabide Ikastolak iadanik 800en bat haur eskolatzen du; Diputazioak ere bere Ikastola antolatuta berria du; Uman-di aintzineskolan ere landare berri bat ikus daiteke; Euskal Irakasle titulua lortu dutenak ere hainbat badira; 200-en bat maixu-maixtra ere Monitor titulua lortzeko dira; Euskal Diska eta Liburuaren Azoka garrantzitsua izan da aurten; berriki sortua den Axular Librudendak ere zerbitzu ederrik eskaintzen dio gure kulturaren zabalkundeari, etab. etab.

Kontutan dugu, noski, Gasteiz eta Araba bera ere, Euskal Herriko eskualderik ahulenetarikoa dela, euskal nortasunari, kulturari eta politik eraginari gagozkiela. Ahuleria hau nabarmenago egiten da gure artean eta baditu bere arrazoinak. Badakigu ere gure aha-lerinak eta ekintza koskorrak, egiazkoak izan arren, ez direla aski: euskal kulturaren beharpenari eta euskarari eutsi besterik ez diegu egiten.

Gure konponbide bakarra eta herri

gisan onar dezakeguna euskeraren ofizialtasunean, euskal lurralde osoan gaztelaniaren ofizialkidetasunean datza: irakaskintza maila guztietan euskerak beharrezkoa izan behar du; ageriko erlazioetan eta komunikabideetan ere bai noski; Gizartearazoetan ere normalki erabilia izan behar du; eta guzti honen presupostu eta baldintza bezala, euskal kultur gintza osoak publikoki finantzatu izan behar du eta ez pribatuaren erremusiaz.

Norbaitek pentsa dezake Estatuak berriki hartu dituen neurriez euskal irakaskintzaren arazoa konpondurik edo dagoela. Uste okerragorik... Euskara lehen bezain zokoratua, baserri-ratua gelditu da: senitarteko erlazio-etara mugatua; bihotz oneko, ameslari hizkuntzalarai eta gisa horretako minorien aztergai eta iragan denboren gordegailu.

Guk bakarka eta publikoki lortu nahi duguna euskararen ofizialtasuna besterik ez da. Helburu honetarako bidean ugariak dira zailtasunak eta geure artean ere ez ditugu falta. Hauetaz ari gara hemen.

—Bata eta gure irakastaldean ere ematen dena, gure ahaleginen eskasia da. Gasteizen Gipuzkoa eta Bizkaitik etorritako euskaldunak milaka izanik ere, gure taldeko irakasleok ia osoki euskaldunberriak gara.

—Baina gure arteko oztoporik handiena geure batasun, elkarkintza eta elkarlurtzearen falta dukegu. Nor bere taldetxoarekin ari gara eta honela nekez indartuko dugu euskal kultur gintzarik eta euskalduntzerik.

—Konponbide bakarra denon artean, elkarrekin eta denok batera egin dezakeguna izanen delako, dei sutsu bat egiten diegu hemendik Gasteizko eta Arabako euskal erakunde guztiei: Ikastolei. Lilibetegi, Liburudendei, maixu eta irakastaldee, kultur elkartei, etab., elkar ezagutzeko eta elkarrekin Gasteiz eta Arabaren euskalduntzeari buruz plangintza egoki bat egiteko asmoz.

—Arazo honetan eta dudarik gabe, Euskaltzaindiak eraman behar du gidaritza. Gure deia, beraz, Euskaltzaindiari eta bere Gasteizko Ordezkaritzari ere zuzentzen diegu, gure artean bere gidaritza eta eragina zuzpergarri gerta dakigun; baina, horretarako behar beharrezkoa dugu elkarlan eta elkarlaguntza bat.

Euskadi osoan zehar baditugu era honetako ahaleginak eta guztiei dei egiten diegu, elkar ezagutzeko eta lagunduz, denon artean geure Herriaren biziari indar berri bat eman diezagun.

Gasteiz, 1976 otsailean.

MANUEL IRADIER BAZKUNAK BABESTUTAKO EUSKAL IRAKASTALDEAREN orde,

Gonzalo Fontaneda

Frantses Estatuko kultur ñañoen sistema

Euskal kultur oldearen historia doi bat segitu duenak ongi baino hobeki daki, Frantses Gobernuak, oraingoak atzokoak bezala, zer politika edo jokabide eraman duten eta daramaten herri zapalduetako kulturei buruz.

Lehen, garai batean, osoki kontra eginez, kultur horiek eraman dituzte lurra bakarra, dena argi eta dena eder den kultura, gizabide edo zibilizazioa, frantses mintzairaren bidez baizik ez zitekeela eskura.

Herri zapaldu horien ihardokitze eta, zenbait aldiz, ere, gisa bateko edo beste jazar-kundeei esker, egun Frantziako Estatuaren barruan, aurkitzen diren kolonia bihurtu herri horien kulturak eta mintzairak, ofizialki nahi dira zerbaixka onartu eta lagundu.

Ez gaitezen ordea, burtxora, frantses gobernuak, alan edo martxan emana duen sistema «saindu iduri diabru» horren aurrean. «Kultur ñañoen sistema» deit genezakeen sistema baita hori. Erran nahi baita, kultur bati mahai gainetik erortzen zaizkion ogi porroxken idurikoa!

Ez ahanzt, 1958az geroztik, hogeit bat legegai presentatuak izan direla frantses diputatuaren aitzinera «guztia» bimitzairatasunaren aldekoak. Eta denak arrazoin aitzakitsu berdintsuen izenean baztertuak izan direla.

Hamar urtez, Gobernuak hamar bat misione edo mezulari ikerlari bidali ditu Herri kultur batasunari buruz. Baina bakar batek ez du, ele ederretaz kanpo, ondorio izpirik ukan. Ipar alde hontan, kultur batasun gutiz gehiena hasiak zaizkigu elkarren artean «1976 kultur eskarien Ageri» baten moldatzen. Xede ederra, eta lehen epe batean beti baitezpadakoa, eskari edo errebendikazio konkretu batzuen lerrokatzea.

Baina ez bide dira, bide erditan geratuko aldi hontan: irrati, kaseta eta afixen bidez, eskari horiek plazaratu eta. Ez agian.

Zeren egun, langileek beren interesen zaintzeko hartzen duten bide berdinarri ere lotu behar baizaizkiote euskal kulturaren alde ari direnak. Zenbateraino ere, gobernuak zutik emana duena delako «kultur ñañoen maxima» hori baitute kultur batasunek eskutan hartuko eta beharrezko idurituko zaio ten aldia oroz geldiaraziko, hanbatetan ditugu gobernuak haien eskariak kontutan hatuko. Ezen, jakin dezagun ordu da, gobernuak nahi duen gauza bakarra, delako «maxima» horren ongi kurriaraztea dela.

Ea bada aurten, kazetaritzaren urtea bezala, euskal kultur eskarien urtea izanen denez.

GEXAN LANTZIRI

JAIALDIAK

DONOSTIAN

Antton Valverde, Lurdes Iriondo eta Xabier Lete kantariak hiru kantaldi emango dituzte Donostian, Trueba antzokian.

Martxoaren 12an, ostiralez:

Arratsaldeko 7,45tan

Gaueko 10,30etan

Martxoaren 14ean, igandez:

Eguerdiko 11,30etan.

MADRILEN

Martxoaren 4ean, **Ikastolaz**, Karlos Kaballero.

11an, **Euskal Kazetaritzaz**, D. Unanuek.

18an, **Euskal Herriko ekonomiaz**, J.A. Cayerok.

Martxoaren 28an, **kantaldia**: Lurdes Iriondo, Xabier Lete eta Antton Valverde.

Apirilaren batean, **Foruak eta kontzertu ekonomikoa**, Xabier Arzallusek.

Aralarko San Migel Elkarteak antolatatu ditu saio hauek. Colegio Mayor Pio XII ikastetxean izango dira.

HENDAIAN

ORTZIKEN ez da geratzen. Hendaia-ko Beltzenia trinketea egingo du hurrengo agerraldia.

Martxoaren 12an emango du bere kanta saioa.

BAIONAN

Apirilaren 1ean izango da kantaldi hau Baionako **Lauga** kiroletxean. Ehirabide anaiak, Erramuspe-Berterretxe, Oskarbi, Xabier Lete, Lurdes Iriondo eta Antton Valverde kantariak hartuko dute parte.

ERMUAN

Martxoaren 8tik 14era Euskal Astea eratu dute Ermuan. Hitzaldiez aparte Martxoaren 12an bertsolariak izango dira: Lazkao-Txiki, Lopategi, Azpillaga, Narbaiza, Lizaso eta Agirre. Martxoaren 14ean, berriz, euskal jaia.

Arrantzale abestien I Lehiaketa

Iaz ez zen egiterik izan. Baina Ondarroak ez du etsi bere asmoetan. Aurretik hasi du iaz hasi behar zuen «Arrantzale abestien I Lehiaketa». Hiru larunbatetan, errezkadan, egin da lehiaketa hau. Otsailaren 14ean, 21ean eta 28an jokatu da.

Hogeita sei kantu eta beste hainbeste kantari azaldu ziren lehiaketa honetara. Baina 13 bakarrik aukeratu ziren lehiaketarako. Hoietatik 7 atzera geratu ziren aurreneko bi larunbatetan. 6 abesti geratu ziren, beraz, otsailaren 28rako.

Lehiaketako abestien ondoan beste saio bat egin ohi zen, aurrerako zein ziren erabaki arte. Otsailaren 14ekoan Mikel Laboak ihardun zuen bitarte horretan. Arrakasta handia izan zuen Mikelek Ondarroan.

Otsailaren 21ekoan bertsolariek ihardun zuten: Azpillaga, Lazkao-Txiki, Lazkano eta Lopategi bertsolariek, hain zuzen ere. 28koan, azkenekoan berriz, OSKARBIK eman zuen bere kanta saioa.

Oso ondo antolatua eta burutua izan da ARRANTZALE ABESTIEN I LEHIAKETA Ondarroan. Txukun, arin eta azkar eramaten zuten hango martxa, aspertzeko betarik gabe.

Abesti lehiaketa hau, gainera, diru-etxean eta Aurrezki Kutxen laguntzarik gabe egin da. Lehorrak agertu dira itsas ondoko diru iturri hauek. Hain herriak oso ondo erantzun du eta hori da beharrezkoena. Herriari esker egin da I Lehiaketa hau.

Abestien eta abeslarien balioa neurterakoan ere herriak bazuen bere iritzia emateko eskubidea. Epai-mahai-koen iritzia hainbat balio zuen. Epai-mahaiko lauk doinuaren balioa neurten zuten: bik, berriz, letrarena.

Jose Maria Altunak, Ignacio L. de Luzuriagak, Ion Oñatibiak eta Manolo Urbietak epaitzen zuten musikaren balioa. Euskararen balioa eta txukuntasuna neurtzeko Xabier Kintana eta Joxe Martin Apalategi ziren. Herriak, berriz, dena neurtzen zuen: doina, letra, odarrutasuna eta euskaltasuna. OSKORRI taldeari jo zizkion txistuak dira lekuko.

Hona erabakia:

1) OSKORRI taldeak abestu zuen Begoña Prietoren GURE AMA ITSA-SOA kantuak irabazi zuen lehen saria. 970 entzuleatik 38 boto jaso zituen, 1,96 %, beraz. Mahaiko seietaatik 4 jaso zituen, 33,33 %, beraz. Guztira 35,30 %.

2) Gotzon Aulestiak abestu zuen Xabier Urrutxeren ITSAS KATEA kantuak merezi izan zuen bigarren saria. 970 entzuleatik 322 jaso zituen: 16,60 %, beraz. Mahaiko seietaatik bat jaso zuen: 8,333 %, beraz. Guztira 24,93 %.

3) Lupeak abestu zuen Begoña Bilbaoen IZARO kantuak. 970 entzuleatik 262: 13,50 %, beraz. Mahaikoek ez zioten eman. Guztira 13,50 %.

4) Aitor Ugaldek egin eta abestu zuen GAUR EHUN URTEKO ARRANTZALEEN BIZITZA deitu kantuak. 970 entzuleatik 219: 11,29 %, beraz. Mahaikoek ez zioten eman. Guztira 11,29 %.

ZUMARRAGAKO "Residentzia"

— 1 —

Donostian daukagu
guk Residentzia,
orrekin ezin osa
gure probintzia.
Baiñan guk ez degu nai
iñori kentzia,
baizik beste berri bat
azkar zuzentzia.

— 2 —

Gipuzku ontan dago
gaixotegi palta,
ia artua geunden
Afrikaren planta.
Baiñan eman ziguten
pozakida galanta,
Zumarragan berria
egingo zalata.

— 3 —

Erabakia artu
zuten alajaina,
gaiñera izentatu
leku ta tamaina.
Gero zer gertatu dan
ezdakigu baiña,
erria ezin leike
orrela engaina.

— 4 —

Izparringiak asi
ziraden galdezka,
Ordiziako orrek
sortu zuen kezka.
Goierrri alde ortan
jarri zuen pesta,
baiñan zer gertatu dan
arrastorik ezta.

— 5 —

Mediku aundizkiak
orren aurka ziran,
askoz obeko zala
Donostiko jiran.
Jende asko asi zan
galdetzen segiran,
ia gure diruak
zeñentzako diran?

— 6 —

Langillien diruak
gaixotegirako,
guk ez ote ditugu
onuntza jirako...?
Gordeta zeuzkatela
etxe aundirako,
ez al zituzten beintzat
poltsara tirako?

— 7 —

Esplikatzeko iñork
arrazoirik badu,
esan dezala ori
garbi ta ondradu.
Pagatutzen dutenak
dirade juradu,
erriak jakiteko
eskubidea du.

— 8 —

Aurrez kobratzen dute
aseguru danak,
pagatzeko garaian
sortzen dira lanak.
Ta ortik ezin irten
pobreak geranak,
errukarriak emen
gaixotzen diranak.

— 9 —

Gertatutzen bazaigu
noizbaiten ezbear,
korrika Donostira
kamiñutan zear.
Araño iritxita
egin zazu dear,
tokirik ez dagota
kalean il bear.

— 10 —

Ez dute iñorentzat
lekurik gordeta,
zintzurreraño dago
gaixoez beteta.
Langilleak arrazoi
asko daukateta,
gaixotegi berri bat
eskutzen duteta.

— 11 —

Guraso Elkarteak
Madridera joanda,
etorri dira bear
ziranak esanda.
Norbait esnatutzea
komeniko zan da,
emen ez dago ezer
leloak izanda.

— 12 —

Gipuzkoak ez dauka
limosna bearrik,
diruak ez badute
paradero txarrik.
Egia esateko
ez degu indarririk,
guri egin zaiguna...
eskatu bakarrik!!!

— 13 —

Guri asko kenduta
emateko gutxi,
ainbat burla egiten
ez dezagun utzi.
Iñori kendu gabe
geureari eutsi,
ta bear dan tokian
ortzak erakutsi.

— 14 —

Demokrazien alde
Arias ta Fraga,
baiñan ikusi arte
ezin degu traga.
Gaixotegia berdin,
ene Zumarraga...!
Eskuratu artean
ezazute laga.

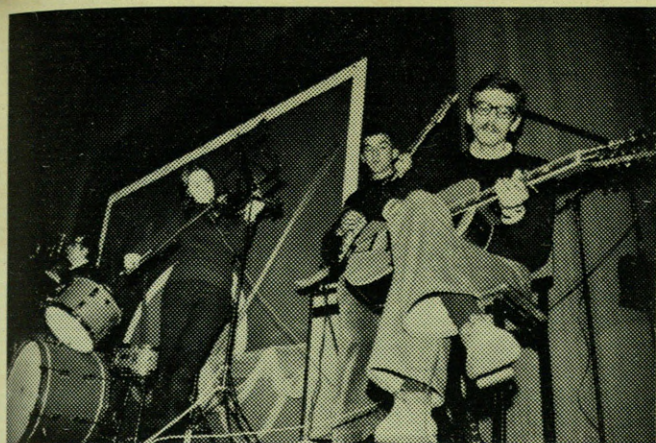
IZAZPIK

5) Amaia Aulestiak kantatu zuen Gotzon Aulestiaren BADATORTZU ARGIA kantuari eman zitzaion. 970 entzuleatik 41: 2,11 %, Mahaikoek bat: 8,33 %. Guztira 10,44 %.

6) OSKORRI taldeak kantatu zuen

Antton Lacharen DABIL BEHARREAN. 970 entzuleatik 88: 4,54 %. Mahaikoek bat bera ere ez. Guztira 4,54.

ARTURO argazkilariari eta BANCO BILABAOri esker alboko orrialdean dituzu abeslariak.

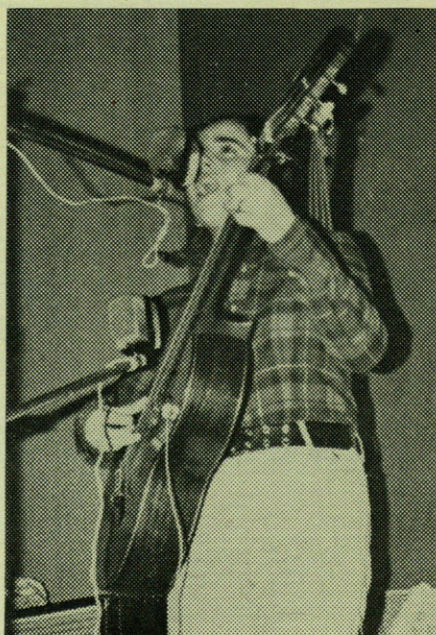
OSKORRI

NATXO DE FELIPE

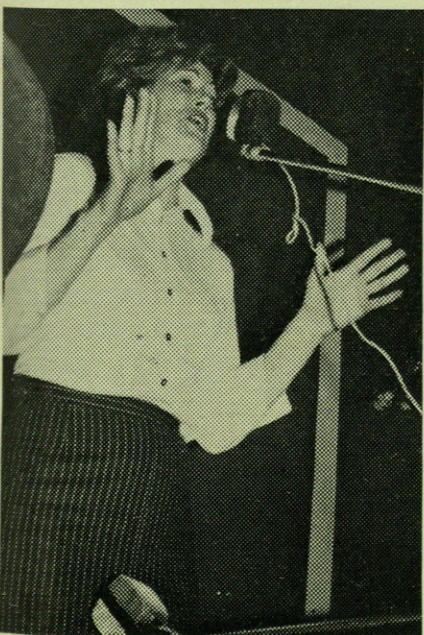
XABIER URRUTXE

LUPE

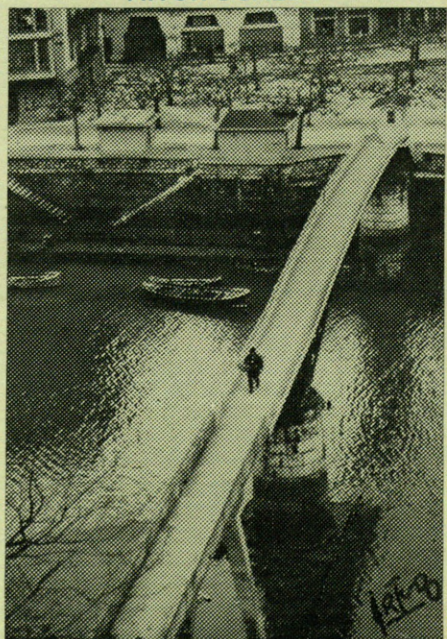

AITOR UGALDE

AMAIA AULESTIA

ARRANTZALE ABESTIEN I LEHIAKETA ONDARROAN

ARRANTZALEA

1857 garreanean sortua
Arrantzaleontzat Banku' bat
Denontzat Banku bat

BANCO DE BILBAO

Gipuzkoan, nor gu baño gertuago?

91 etxe zuretzat urbillago

Izan ere, Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa etxe au duzue Gipuzkoako Kutxetan leenengoa.

Orregatik, gipuzkoarren zerbitzurako beti gertu eta prest egotera beartuak gauzkazu. Auxe da gure egitekorik nagusiena, orretarako sortu zan, batipat, Caja de Ahorros

Provincial de Guipúzcoa 1896 urtean. Gipuzkoarren kutxa duzue Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, Baduzu arrazoirik, beraz, gurekin elkarturik jarrai dezazun. Utzi ezazu zure uste osoa Gipuzkoan leenengoa duzun Kutxa etxe ontan.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

